

Gardeners'
World

Gardeners' World

Volg ons moestuinplan

Kweek jaarrond je
eigen boodschappen

Groene school

Ontwerp je
droomtuin

Groene school

Maak ook je
gevel biodivers

Nieuwe serie

Leer van pluktuinexpert
Jennita Jansen

Gelukkig nieuw tuinjaar!

Monty verwelkomt tuindieren • Zo snoei je boerenjasmijn
B(l)oeiende kamerplanten • Snoeiafval verwerken? Gebruik een hakselaar

€6,99

0 0124 >
BP8 17206181398024
FL

Gardeners' World Scheurkalender 2024

- ✓ Vol tips, verse inspiratie en handige checklists
- ✓ 366 dagen iets te doen in de tuin
- ✓ Elk weekend een heerlijke weekendklus

Bestel snel

17,50

Bestel hem nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/scheurkalender

Gardeners' World magazine

Dakloze mussen

Het dak aan de overkant van de straat ging eraf. Letterlijk. De hele rij huizen werd uitgekleeft, en zwaar geïsoleerd weer aangekleed. Zonnepanelen erop, en hoppa, klaar voor de toekomst! Er was alleen één nadeel: onder die dakpannen woonde een mussenkolonie.

De mussen die ik – in eerste instantie per ongeluk maar als nog met veel plezier – groot heb gebracht met mijn peperdure biologische kippenvoer. Daar aten ze jarenlang ruim van mee, tot mijn kippen hoogbejaard verhuisden naar een pensionado kippenkolonie op de zorgboerderij van mijn schoonvader en ik het gebrek aan voer ben gaan opvangen met een voedertafel in de voortuin. Met het eten zat het dus wel goed. Maar wat te doen aan het gebrek aan woningen? De Architect voor de dieren wist raad. Ze kwam langs en samen zagen we talloze mogelijkheden om de gevel van mijn huis in te zetten voor de biodiversiteit, want waarom zou je stoppen bij je tuin?

Dit is een van de dingen die me goede moed gaven om dit nieuwe jaar het hoofd te bieden. We zullen er samen flink ons best voor moeten blijven doen, de natuur, want op de politiek wachten zou weleens een frustrerende exercitie kunnen worden. Wat mij ook nieuwe energie geeft in dit kersverse jaar is onze tuincommunity. De wereld om ons heen mag soms een lelijke plek zijn, maar in onze tuinen maken we een idylle voor mens en dier. Jullie sturen ons de leukste foto's en het geeft onze redactie een heerlijk gevoel van saamhorigheid. We tuinieren samen!

Wat ik heel erg leuk vind is jullie te kunnen vertellen dat we, naast onze fijne vaste rubrieken, dit jaar met twee heel inspirerende nieuwe series starten. In dit nummer vind je bijvoorbeeld de eerste aflevering in de reeks over pluktuin-expert Jennita Jansen. Zij deelt met ons het enorme avontuur dat ze recent aanging: van een bescheiden lapje grond naar een akker waar ze soms de trekker voor op moet om het te kunnen bewerken. In een serie doorspekt van pluktuintips volgen we haar een jaar lang.

Ook duiken we in 2024 de wereld in van de wilde maar o zo productieve voedseltuin, maar daarover in het volgende nummer meer. Hoe dan ook staat er enorm veel te gebeuren, en zijn we blij dat je er ook dit jaar weer bij bent.

Geniet van dit nummer en dit tuinjaar, en natuurlijk de allerbeste wensen!

Liefs, Anne

Anne

awieggers@fnl.nl

Anne is ook op Instagram te vinden via @anne_wieggers

Ga naar pagina 34 om te zien hoe de mussen weer een dak boven hun hoofd krijgen.

januari 2024

Inhoud

Seizoen

- 10 Wij houden van januari**
Het meloenboompje (*Chimonanthus praecox*) is onze ster van de maand.
- 15 The Full Monty**
We moeten niet vechten tegen klimaatverandering, zegt Monty, maar onze manier van tuinieren veranderen.
- 16 Topkeuze**
Het is hoog tijd om de dwergconifeer uit het verdomhoekje te halen.
- 18 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 20 Tuingast van de maand**
De keep (*Fringilla montifringilla*).
- 22 Een jaar op Jennita's pluktuin**
Pluktuinexpert Jennita Jansen laat zien hoe ze haar nieuwe pluktuin vanaf de grond opbouwt.

Op de cover

- 22** Leer van pluktuinexpert Jennita Jansen
- 28** Monty verwelkomt tuindieren
- 34** Maak ook je gevel biodivers
- 40** Zo snoei je boerenjasmijn
- 48** Ontwerp je eigen droomtuin
- 60** Minimale kosten, maximale opbrengst: jouw bespaarjaar begint nu
- 63** Snoeiafval verwerken? Gebruik een hakselaar
- 76** Kweek jaarrond je eigen boodschappen
- 82** B(l)oeiende kamerplanten

FOTO: JASON INGRAM

22

28

Groene school

- 28 Een thuis voor tuindieren**
Monty zet zijn tuin wagenwijd open voor tuindieren.
- 34 Architect voor de dieren**
Jennifer de Jonge zet biodiversiteit hoog op de agenda bij (ver)bouwprojecten.
- 40 Jouw snoeimaand**
Frances laat stap voor stap zien hoe je boerenjasmijn snoeit.
- 43 Tuinieren voor je gezondheid**
Adam vertelt hoe je tuin jou helpt fit te blijven.
- 48 Een inspirerende plek**
Een nieuwe serie van Alan over het ontwerpen van je droomtuin.
- 53 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

- 60 Minimale kosten, maximale opbrengst**
Een nieuwe serie over bewust en spaarzaam tuinieren.
- 63 Hakselaars**
Hier moet je op letten bij de aanschaf van een hakselaar.
- 68 Eindelijk, een kas!**
Annes zoektocht naar een kas leidde haar naar Lier, nabij Antwerpen.
- 72 Reclame voor cyclamen**
Rogier en Marieke over de charme van deze 'omplanten'.
- 76 Kweek & bespaar**
Met het kweken van deze gewassen bespaar je flink op je boodschappen.
- 82 Bloeiende kamerplanten**
Budgetvriendelijke kamerplanten die maandenlang bloeien.
- 87 Inheemse held**
Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) stelt zichzelf voor.
- 88 Dit wordt ons tuinjaar 2024**
De redactie deelt hun tuinplannen voor dit jaar met je.
- 92 Kweken voor speciale gelegenheden**
Carol kweekt plukbloemen voor bijzondere gebeurtenissen.

Aan de slag

- 100 Monty's maand**
- 104 Bloemen in januari**
- 106 Groente en fruit**
- 108 In de kas**
- 109 De basis**
- 110 Algemene tuintaken**

En verder

- 6 Prikbord**
- 8 In de tuin van**
- 86 Puzzel en win**
- 112 Colofon**
- 113 Groeigids voor januari**

"Jennifer de Jonge is Architect voor de dieren. Op pagina 34 laat ze zien hoe je je gevel aantrekkelijker maakt voor tuindieren."

Anne Wieggers - hoofdredacteur

"De warmte in de winter heeft inmiddels net zo'n dramatisch effect op de manier waarop we tuinieren als de droogte en hitte in de zomer."

Monty Don - tuinexpert en presentator

"Gelukkig weten heel wat vogels de weg naar mijn tuin te vinden, en met de tips van Monty (p. 28) worden dat er hopelijk nog veel meer."

Helga Kluiters - redacteur

"Ik beken dat ik niet meteen begon te kwispelen bij het horen van 'cyclamen', maar door Rogier en Marieke (p. 72) zie ik ze nu toch in een ander licht."

Jos Heijmans - redacteur

"Door Jennita Jansen kijk ik nu al uit naar het zaaien van bloemen komend jaar. Lees vanaf p. 22 over haar nieuwe tuin en haar handige pluktuintips!"

Iona van den Dries - redacteur

"Ik kweek met liefde bloemen voor anderen, als verjaardagscadeautje. Wie weet ooit nog eens voor een evenement, net zoals Carol (p. 92)."

Linda Passies - redacteur

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

De trends van 2024

Niemand heeft een glazen bol, dus wat de toekomst precies gaat brengen, weet niemand. Maar wat ons betreft zijn de volgende trends blijvertjes.

1 Inheems zit in de lift

Er zijn ontzettend veel prachtige planten uit verre oorden te krijgen die het ook prima doen in onze tuinen. Maar steeds meer mensen worden zich bewust van het belang van inheemse planten, omdat die voor 'onze' natuur zoveel meer te bieden hebben. Bovendien zijn ze vaak makkelijker qua verzorging. Ideaal!

2 Opruimwoede is uit

Verban de term 'winterklaar maken' uit je tuinvocabulaire en ruim voor de winter je borders zo min mogelijk op. Gevallen bladeren beschermen en voeden de bodem, insecten vinden beschutting tussen takjes en blaadjes, en vogels en egels voeden zich daar weer mee. Minder opruimwoede levert meer leven op in je tuin – en meer tijd voor leukere (tuin)klussen.

3 Minder gazon

Voor een mooi, groen gazon moet je regelmatig maaien, voeden, verticuteren, kale plekken herstellen ... om het vervolgens in droge, warme zomers voor je ogen te zien verdorren. Offer gerust een stuk van je gazon op voor bijvoorbeeld bloembollen, vaste planten, een boom of een natuurfijver.

5 Mix & match

Er zullen altijd aangeharkte tuinen zijn met nette rijtjes planten, maar het mixen van verschillende soorten planten die elkaar helpen wordt steeds populairder. Dat is niet voor niets, want zo houd je bijvoorbeeld bepaalde ziektes weg of lok je juist nuttige insecten. Het beste voorbeeld is wel de mix tussen eetbare planten en sierplanten, maar het werkt ook met andere (vaste) planten, bomen en struiken. Zeker proberen dus!

4 Meer tegels eruit

Zeker in steden is het hitte-eilandeffect inmiddels een bekend fenomeen. Wijken met veel verharding worden bij zomerse hitte tot wel acht graden heter dan groene wijken. Werk aan de winkel dus! Wip wat tegels, zet ze op hun kant om als borderrand te dienen en ga met meer groen de hitte tegen – zelfs een geveltuintje kan al helpen. Bonus: dat verbetert ook de afwatering bij heftige regenbuien.

Tijd voor tuinprojecten

Roy van Vilsteren, hoofdredacteur van BNN-VARA, raakte zo geïnspireerd na het kijken van *Gardeners' World* op tv (en dat begrijpen wij volledig) dat hij zijn nieuwe tuin enthousiast helemaal onder handen nam. Het grootste project: het bouwen van een pergola-kas. Hij vertelt hoe hij die enorme klus aanpakte.

We hebben de tuin in coronatijd behoorlijk platgewalst, want het was krankzinnig verwilderd toen we het huis met de tuin kochten. Alles stond door elkaar, in elkaar ... alles was onbegrensd doorgesloei en verstremgeld. De lockdown was een mooie periode om dat op te lossen door er zo'n beetje alles uit te trekken (behalve de Noorse esdoorn, die ineens een waardig podium kreeg).

Maar zoals iedereen die *Gardeners' World* leest weet: een platte tuin is ook een erg saaie tuin. We waren wel héél rigoreus te werk gegaan – een beginnersfout (we waren ook beginners). Hoe konden we hier wat hoogte (en daarmee: diepte) aanbrengen? Ik maakte het terras korter en daardoor gezelliger. Het patroon van de grindtegels, afgekeken

van Mien Ruys en haar vakkentuin uit 1974, werd veranderd naar een simpel patroon met een ruime voeg met gras. En ik bouwde deze pergola over de breedte van de tuin, als een soort doorzichtige muur.

Online-veiling-extravaganza

Het hele idee (en de vorm) is óók geïnspireerd op de tuinen van Mien Ruys. Ik herinnerde me de pergola waar ik ooit onderdoor had gelopen in Dedemsvaart, met grote vierkante ruimtes tussen de palen en dwarsliggers die niet op maar in de pergola liggen en zo één geheel vormen. Het werd een gevaarte van 18 meter lang en 1,5 meter breed. In de twee laatste elementen kwam een tuinkas. Het gereedschap: een gehuurde grondboor, een goede cirkelzaag, een goede beitel en een ratelsleutel. En een soort plastic strip met teer om de palen, rond het maaiveld.

Het hele werk is één grote online-veiling-Marktplaats-extravaganza, met douglas palen en padouk hardhouten palen, bevestigd op betonranden die ik niet meer gebruikte. De polycarbonaatplaten komen ook van een online veiling (tuinkas-materiaal is véél te koop via die veilingen). Ze waren wel heel smerig en een paar hadden gaten en waren ongeschikt, maar evengoed extreem veel goedkoper (en leuker en duurzamer) dan nieuwe platen. De stoep-tegels voor in de kas haalde ik via Marktplaats gratis op bij een man die er vanaf wilde, twee kilometer verderop. Er worden zoveel stoep-tegels gratis op Marktplaats

DEEL HET MET ONS!

Heb jij in je tuin ook iets gemaakt waar je trots op bent? Stuur je verhaal en foto's naar redactie@gardenersworldmagazine.nl.

Iedereen kan moestuinieren

Wil je een moestuin beginnen maar ben je bang dat je vingers daarvoor niet groen genoeg zijn? Moestuinblogger Sofie Maes helpt je van je drempelvrees af en laat in haar boek *Iedereen kan moestuinieren* zien hoe je een moestuin aanlegt, of dat nou in potten en bakken is of in grotere moestuinbedden. Ook het verzorgen van de bodem wordt niet overgeslagen. Vervolgens legt ze uit hoe je zelf – stap voor stap – je eigen favoriete groenten en fruit grootbrengt van zaadje tot oogst. Om je op weg te helpen, beschrijft ze uitgebreid hoe je ruim 25 populaire gewassen kweekt. En met de vele kennis die je met dit boek opdoet, staat niets je meer in de weg om je horizon steeds verder te verbreden. *Wil je kans maken om dit boek winnen? Ga naar pagina 86.*

Auteur: Sofie Maes
Uitgeverij: Pelckmans
Hardcover, 240 pagina's, € 27
ISBN: 9789464019537

aangeboden dat de verkoop van nieuwe stoep-tegels verboden zou moeten worden.

Kunstwerk op zich

Toen de pergola klaar was, kreeg ik van iedereen de vraag: welke planten zet je er tegenaan? Alsof een pergola alleen een medium voor planten kan zijn en geen kunstwerk op zich. Terwijl ik er ook trots op was. Ik keek er enkele maanden tegenaan en besloot toen (na een aflevering *Gardeners' World* op tv) om er vier clematissen tegenaan te zetten. Al met al heeft dit hele project me ruim een halfjaar vrije week-enden gekost, plus een klusvakantie. Het hele project duurde uiteindelijk nét te lang, vond ik in de laatste weken van de bouw. Dat ben ik over een jaar gelukkig allang vergeten, anders zou ik nooit beginnen aan een werkkamertje (volgend jaar) en een grote vijver (ooit nog eens).

De pergola-kas is in ieder geval af, komende winter kan onder meer de laurierplant er overwinteren. Aan het plafond van de kas hangt een lamp. Als je die in de duisternis aanzet, lijkt het alsof een ruimteschip in de tuin is neergedaald. *Meer foto's zien?*

Kijk op gardenersworldmagazine.nl/pergola-kas/

In de tuin van ...

Judith Koom

uit Eckelrade

Het was op een dag in mei 2014 dat mijn man thuiskwam met de onverwachte mededeling dat zijn werk ging verhuizen van Amsterdam naar Maastricht. We gingen het avontuur aan, maar we wilden dan wel een huis met een tuin. Na een vol jaar zoeken belandden we in een huis dat ons een paleis toescheen, een lot uit de loterij: ruim – met een ruime voortuin met een vijvertje – maar de achtertuin gaf de doorslag. Een tuin met reliëf, een terras onder twee enorme eiken, een enorm grasveld en een stukje bos met hoge bomen. Alle mogelijkheden dus om een moestuin aan te leggen, wat fruitbomen te planten en later kleinkinderen in te laten spelen.

Al snel ontdekten we dat de vijver lek was en totaal dichtgegroeid met lissen en varens. We riepen hulp in van iemand met een graafmachientje en de iets grotere vijver kon weer gevuld worden met regenwater vanaf het dak. Van de buurman kregen we wat vissen en de rest van het leven kwam praktisch vanzelf op de nattegrond af. Tegen de muur zetten we een mooie roos en een vuurdoorn voor winterkleur, en iets van de muur af een mirabel die ons lekkers beloofde na uitbundige bloei in het voorjaar. Naast de buxushaag plantten we rode witte en zwarte bessen, aan de andere kant een paar bremstruikjes en in het midden twee zure kersen. De rest van de oppervlakte ontving een regen van wilde bloemenzaad.

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin
en stuur ons jouw
verhaal.

Prikbord | In de tuin van

*“Langzaam veranderde
de tuin in een eigen
kwekerij.”*

Het duurde niet lang voor we al konden genieten van de kleuren van de bloempjes, en een paar jaar later gebruikten we de morellen bij het bereiden van heerlijke kersensap.

De meeste oude traditionele huizen hier hebben geen raam met uitzicht op een achtertuin. Wij boffen met een mooie serre. De grote tuin echter had allerlei obstakels die ons het vrije uitzicht benamen: een muur midden in de tuin, een schuurtje ook in het midden en twee muren van opgestapeld brandhout. Aan de andere kant van de muur werd steeds meer gras opgeofferd voor interessante beplanting. We plantten appels, peren, bramen, frambozen, kweeper, stoofpeer, een zoete kers en heel veel bloemen en groenten. Langzaam veranderde de tuin in een eigen kwekerij. We plaatsten een kas, we kweekten onze eigen bijzondere tomaten en aardappelen en leerden inmaken en invriezen. We verbaasden ons over de vele heerlijkheden die de verse groenten en fruit opleverden.

En nu ... de tuin is ons eigen paradijs, het is onze sportschool, onze yoga, onze provisiekast, onze troost in moeilijke tijden, onze vakantie en ons werk, onze gezondheid en de basis voor veel ontdekkingen in de natuur.

“Proost op een nieuw jaar en een nieuwe kans om het juiste te doen.”

Oprah Winfrey

Wij houden van januari

Januari staat altijd in het teken van een nieuw begin. Sta niet te lang stil bij het feit dat er weer een jaar voorbij is, maar omarm de mogelijkheden die het brengt. Zo biedt IkPas (oftewel Dry January) de kans om onze levers tot rust te laten komen en Veganuary zorgt ervoor dat we goed naar ons eetpatroon kijken. Wij voegen daar graag ‘Janschuurari’ aan toe, waarin we ons voornemen om de tuin in te duiken en de schuur op te ruimen. Gooi datgene weg wat kapot is, slijp wat bot is geworden en maak een ander blij met de spullen die je toch niet meer gebruikt. Januari: gezondheid, vitaliteit en een opgeruimde schuur.

STER VAN DE MAAND

Chimonanthus praecox ‘Luteus’
(meloenboompje)

In hartje winter zijn de meeste planten in diepe rust of tonen slechts hun kale takken. Zelf duik je diep weg in je winterjas en ben je blij dat je je wensen niet bent vergeten. Maar af en toe is er een opleving die het wolkendek breekt en maakt dat zelfs de grootste pessimist een vreugdedansje wil maken. Dat kan een mandje met puppy’s zijn, een heerlijke taart, het geluid van knisperende, verse sneeuw onder je voeten, of, zoals in dit geval, de geweldige geur van een *Chimonanthus*.

Neem eind voorjaar stekken van zacht, nieuw hout. Slechts lichtjes snoeien als de plant zijn vorm verliest.

Hoogte x Breedte 4 m x 2,5 m

VLAMMEND IN DE VORST

Bruin en groen zijn de hoofdkleuren van de winter. De eerste zie je in de wankelende skeletten van de zomer en de tweede zijn onze gazons en groenblijvers die nog een klein beetje extra bieden. We hebben behoefte aan meer kleur en dan komt deze struik van pas. Hij is klein en onopvallend in grote delen van het jaar, maar in deze periode is hij de ster van de show.

Hebe 'Frozen Flame'

Kan in veel grondsoorten, zolang de drainage maar goed is. Staat liefst in de volle zon.

H x B 50 cm x 100 cm

SCHIJN BEDRIEGT

We geven niet alleen tuinadviezen, maar brengen onze lezers ook graag iets van algemene kennis bij op deze pagina's. Het Japanse woord 'goshiki' betekent 'vijfkleurig'. In dit specifieke geval zijn dat crème, roze, oranje, geel en wit. Deze kleuren zijn zichtbaar op het jonge blad. Later verkleurt dat naar groen en geel zoals op de foto hiernaast. 'Goshiki' is overigens ook de naam van een zeer kleurrijke soort koikarper. En tot zover deze les.

Osmanthus heterophyllus 'Goshiki'

Traag groeiende, mooie groenblijvende heester. Heet in het Nederlands schijnhulst en draagt eind zomer witte bloemen.

H x B 2 m x 2 m

BEVROREN SCHOONHEID

Je hoeft maar naar deze foto te kijken en je kunt je makkelijk voorstellen wanneer hij is genomen. Zo'n dag waarop je wakker wordt in een veranderde wereld. Sla de gordijnen open en je ziet het roze ochtendgloren. De eerste zonnestralen kussen de tuin en verlichten de met rijp bedekte zaadhoofden (die je wijselijk intact hebt gelaten). Wat een mooie dag.

Peucedanum verticillare (varkenskervel)

Tweejarige plant. Zaai in het najaar, maar hij ontkiemt pas in het voorjaar erop. **H x B** 2 m x 1 m

FAVO-VAREN

Dit is één van onze favoriete varens. Sommige mensen houden het niet droog bij een *Dryopteris* of genieten mateloos van een *Matteuccia*. Anderen zijn ondersteboven van een *Osmunda* of *Onoclea* en bezeten van een *Blechnum*. Maar voor ons gaat er niets boven de robuustheid en betrouwbaarheid van een *Polystichum*.

Polystichum setiferum

Zachte naaldvaren. Kan iets beter tegen drogere omstandigheden de meeste varens. Vermeeerder uit sporen of door delen in het voorjaar.

H x B 90 cm x 70 cm

HET WACHTEN WAARD

Aangezien het winter is, is het 'desire'-deel van zijn naam een beetje misplaatst, want er is niets begeerlijks aan grijs en grijs weer. Maar eind zomer doet hij zijn naam alle eer aan, wanneer de bloei op zijn hoogtepunt is. Dat mag dan nu voorbij zijn, maar met het winterzonnetje op de juiste manier, is dit nog steeds een bekoorlijk aanzicht.

Pennisetum alopecuroides 'Dark Desire'

Heeft goede afwatering nodig, want hij houdt niet van natte voeten. Deel de planten in het voorjaar.

H x B 80 cm x 80 cm

The Full Monty

Klimaatverandering in onze tuinen is al realiteit. In plaats van ertegen vechten moeten we onze manier van tuinieren volledig veranderen, aldus **Monty**.

FOTO: JASON INGRAM

Er is veel aandacht besteed aan het effect van klimaatverandering op onze zomertuinen, wanneer droogte en extreme hitte al onze inspanningen tussen mei en oktober bemoeilijken. Maar de warmte in de winter heeft net zo'n dramatisch effect op de manier waarop we tuinieren; en dus op hoe onze tuinen eruit zien.

De temperaturen op Longmeadow lijken in november en begin december meer op die van mei dan op die van het najaar. Niets in de tuin had bescherming nodig, niets hoefde opgeruimd en weggezet voor de winter, niets dat reageert op warmte – in plaats van licht – stopte met groeien of bloeien. Maar niets zag er ook bijzonder goed uit, want het licht was schemerig en somber en veel planten waren klaar en deden hun best om gracieus af te sterven. Alle onverwachte groei en bloei ten spijt was het een puinhoop. Dus nam ik eind november het besluit om de tuin zijn gang te laten gaan, ondanks het ontbreken van een dringende klimatologische noodzaak.

Deels was dit mijn standaardreactie op het seizoen, die al zestig jaar dezelfde is, en deels

“Mijn arbeidsintensieve stijl van tuinieren is verouderd en ongeschikt.”

was ik deze mengelmoes van zomer en herfst – die niets van de geneugten van deze seizoenen bezat – beu. Dit was onbekend terrein en daar hield ik niet van. Dus de canna's en dahlia's werden weggehaald, de bananen opgeslagen, de citrusbomen opgeborgen in het pas geleerde 'bushokje' en de salvia's opgegraven en in een kas gepropt. Halverwege december zaten onze drie kassen en vier schuren vol met planten die beschermd moeten worden tegen de verwoestingen van de winter die, op het moment dat ik dit schrijf, nog moet komen.

Ik realiseer me dat ik intussen beter zou moeten weten, maar ik probeer wel van mijn fouten te leren en het bewijs dat voor me ligt in me op te nemen en erop te reageren. Als klimaatverandering betekent dat onze winters merkbaar warmer worden – in het bijzonder het eerste deel van onze winters wanneer het licht het meest dramatisch uitvalt – dan moet het hele ritme van het jaar mee veranderen.

Misschien hoef ik helemaal geen planten op te slaan. Dat zou weken werk en een enorme

hoeveelheid ruimte schelen. Misschien moet ik de tuin herbeplanten, zodat deze volledig winterhard is en aan zijn lot kan worden overgelaten – inclusief de barre weersuitbarstingen die de onvermijdelijke uitzondering zullen zijn op de algemene regel van de opwarming.

Een van de redenen waarom ik zoveel gevoelige planten kweek, is omdat ik de faciliteiten heb om ze in de winter te beschermen. Zonder mijn kassen en schuren had ik nergens plek voor ze en zouden alleen de sterksten overleven.

Een van de eigenaardigheden van ons veranderende weer is dat de lente inmiddels vaak kouder is dan de voorgaande wintermaanden. Vorst in april is nu normaal, terwijl het soms tot Kerstmis lekker weer blijft. En dus wordt nieuwe groei vaak gesmoord net wanneer planten – aangetrokken door het toenemende licht – de lente ingaan. De afgelopen jaren heb ik citrusvruchten en salvia's dagenlang in vliesdoek moeten wikkelen. Maar misschien is dat allemaal onderdeel van het overlevingsscenario van de sterksten.

Om het nog ingewikkelder te maken halen we dahlia's en mediterrane struiken zoals lavendel en rozemarijn naar binnen om ze te beschermen tegen zowel de kou als te veel nattigheid, want de winters worden ook natter. Het spreekt allemaal niet meer vanzelf.

Maar ik kom tot de conclusie dat mijn stijl van erg arbeidsintensief tuinieren, gebaseerd op de back-up van (koude) kassen en schuren, verouderd is en ongeschikt. Ironisch genoeg betekent dit waarschijnlijk minder gevoelige planten, omdat het risico op koud weer er altijd zal zijn – al is dat minder vaak en minder koud. Zeer gevoelige planten zullen nog steeds bescherming nodig hebben, maar omdat de kou grilliger wordt en minder hevig, is dat steeds minder te rechtvaardigen. Als dat betekent dat ik moet afzien van planten zoals bananen en sommige salvia's, dan moet dat maar. Geen enkele tuin kan alles laten groeien. In plaats van te proberen de effecten van klimaatverandering in de tuin te bestrijden zodat ik kan blijven doorgaan op oude voet, is er een radicale verandering nodig. In de toekomst zou ik graag zien dat mijn winterborders vol blijven – en mijn schuren en kassen leeg.

Monty

***Thuja occidentalis* 'Rheingold'**
 Indrukwekkend diep geel loof in de zomer met vurige boventonen.
Hoogte x Breedte 150 cm x 100 cm

***Juniperus squamata* 'Blue Star'**
 Bodembedekker met kort, puntig, zilverblauw loof. Combineert mooi met o.a. krokussen. **H x B** 40 cm x 100 cm

***Pinus strobus* 'Blue Shag'**
 Trossen van vijf zachte, blauwgroene naalden op een breed groeiende plant. Fijn in potten. **H x B** 1,2 m x 1,2 m

***Podocarpus nivalis* 'Kilworth Cream'**
 Roze, zachte naalden in lichtgroen met een crèmeleurige rand. **H x B** 1 x 1 m

Dwergconiferen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bladkleur												
Voeden												

Topkeuze

Dwergconiferen

Het is tijd om je afkeer te laten varen en deze aanlokkelijke groenblijvers te omarmen.

Wat is het verschil tussen een dwergconifeer en een kleine conifeer? Een dwergconifeer blijft altijd klein en een kleine conifeer heeft de potentie om je tuin over te nemen, maar is gewoon nog niet zover. Wij hebben zo onze voorkeur, dus de exemplaren op deze pagina's zullen nooit groter worden dan anderhalve meter. Hun groei varieert van recht omhoog tot breed uitgewaaid.

Er zijn tuiniers die de neus ophalen voor de dwergconifeer, omdat ze te pas en te onpas werden geplant – al dan niet in combinatie met heide. Exact. Saaiheid troef. En dat terwijl ze zo'n grote verscheidenheid in kleur en vorm hebben. De blauw- en zilverkleurige variëteiten staan prachtig naast grootbladige bodembedekkers.

Dwergconiferen zijn winterhard en passen zich goed aan. Er zijn variëteiten die een kleine tuin kleur en aantrekkingskracht geven, terwijl andere het prima doen in potten en als lage heggen. We stellen hier graag een vijftal eenvoudig te kweken dwergconiferen aan je voor, die aantrekkelijk zijn qua vorm en loof en door de seizoenen heen mooi van kleur zijn.

En zullen we afspreken om de Leylandcypres maar links te laten liggen?

■ **Standplaats** Liefst in de volle zon, of desnoods lichte schaduw, om de kleuren het beste uit te laten komen. Hij blijft dan ook lekker compact.

■ **Planten** In bijna alle bodemsoorten, die niet te droog of drassig zijn. Een nette mulchlaag benadrukt hun vormen en kleuren.

■ **Verzorging** Laat naburige planten zijn lage takken niet overgroeien. Zorg dat planten in potten niet uitdrogen. Hij heeft in de vollegrond vrijwel geen voeding nodig – eenmaal per jaar een klein beetje voeding voor coniferen is voldoende. Voor coniferen in potten is het wel verstandig om regelmatig te voeden tussen voor- en najaar.

Abies lasiocarpa arizonica
'Compacta'

Dicht opeengepakt met zachte, blauw-groene naalden. H 1,5 m in 10 jaar

Bijenportret De gewone geurgroefbij

Van de groep groefbijen komen in Nederland 42 soorten voor. Deze bijen danken hun naam aan een groef op de achterzijde van het achterlichaam van de vrouwtjes, al is deze groef met het blote oog helaas niet te zien. Deze bijen hebben een lengte van 8-10 mm en vallen daardoor niet snel op. Het zijn slanke bijen met een streep patroon op het achterlijf. De vrouwtjes zijn beige en zwart gestreept. De mannetjes hebben ook rode strepen op het achterlijf en langere voelsprietten. Deze bijen zie je op warme droge duinzanden, maar ook in stadstuintjes op kleigrond en in tuinen, bermen en parken.

Wat heel bijzonder is bij de geurgroefbijen is dat de volwassen vrouwtjes overwinteren. Na de winter maken de bevruchte vrouwtjes een nest. Elk vrouwtje kan bij deze soort eieren leggen. Maar wat opvallend is, is dat in tegenstelling tot de meeste wilde bijensoorten – waarbij ieder vrouwtje een eigen nest maakt en zelfstandig verzorgt – deze bijen samenwerken. Hierbij blijft één vrouwtje op het nest en wordt de 'koningin'.

Het nest wordt in de grond gemaakt en heeft een hoofdgang van 10 tot 20 cm diep. In de nachten en als het regent

wordt de ingang afgedekt met wat bodempartikeltjes.

Aan de zijkant van de hoofdingang worden kleine ruimtes (cellen) gemaakt. In een cel wordt stuifmeel verzameld en daar wordt een ei bovenop gelegd. Uit deze eieren komen werksters die vaak wat kleiner zijn. De werksters helpen met de bevoorrading aan stuifmeel voor de tweede generatie eieren. Uit deze generatie eieren komen vanaf juli mannetjes en vruchtbare vrouwtjes tevoorschijn. Deze vrouwtjes worden bevrucht en overwinteren. Het volgende voorjaar stichten ze weer een nieuw nest.

Red de bij

Help de bijen en doe mee met de Bed & Breakfast voor bijen

Wil jij de bijen echt steunen? Maak dan zelf je eigen Bed & Breakfast voor bijen in je eigen tuin. Creëer nest- en schuilmogelijkheden voor de bijen en zorg voor passend voedsel. Bijenhôtels zijn goed als ze aan de eisen voldoen die bijen eraan stellen:

- Maak gaten van 3-5-8 mm in diameter en minimaal 9 cm lang met gladde randen.
- Een kale, zanderige plek en zandberg die je het hele jaar met rust laat biedt bijen de kans om nest te maken.

Omdat veel bijensoorten maar een korte afstand kunnen afleggen, is het handig om het voedsel (het bijenontbijt) dicht in de buurt van het nest te planten of zaaien. Kies hierbij voor de juiste (gifvrije) planten zoals: één- en tweejarige en vaste planten, knollen en bollen, struiken, klimplanten, oeverplanten en bomen. Bijen willen graag open bloemen, want alleen in die bloemen kunnen ze makkelijk bij de nectar en het stuifmeel komen om te verzamelen.

Dit hele jaar schrijft de Bijenstichting over dit onderwerp, waarbij we elke maand tips geven. In het februari-nummer verklappen we hoe jij op een leuke manier kunt meedoen om in Nederland vele B&B's te ontwikkelen.

Lees meer over
B&B voor bijen. Scan de
QR-code en ga naar de
informatiepagina.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Tuingast van de maand

Januari kan een lastige maand zijn, vanwege de korte dagen en lage temperaturen. Er zijn weinig natuurlijke voedselbronnen, waardoor de vogels het moeilijk hebben. Houd de voedersilo's in je tuin schoon en gevuld met calorierijk voedsel zoals zonnebloempitten.

Bij zacht weer komen egels uit hun winterslaap om op zoek te gaan naar voedsel, dat er waarschijnlijk niet is. Ze verspillen daarmee veel energie. Een voederplaats voor egels, die je maakt met behulp van een houten kist, kan voorkomen dat grotere zoogdieren (zoals katten) ook van het voer smullen.

Dit kun je tegenkomen Keep, *Fringilla montifringilla*

Kepen lijken op onze gewone vinken, maar het zijn overwinteraars uit de Scandinavische landen. Wanneer het weer en de voedselvoorraden in hun eigen broedgebied te wensen overlaten, komen ze massaal onze kant op. Ze houden zich vaak op in gemengde groepen met vinken, op zoek naar voedsel, waaronder beukennootjes.

Hun verendek ziet er in de zomer anders uit dan in de winter. In de winter hebben ze een zwarte kop, oranje borst en witte romp. De vleugeldekveren zijn zwart met oranje. Het vrouwtje ziet er wat minder bont uit dan het mannetje.

Als er in de natuur niet voldoende voedsel te vinden is, komen kepen naar tuinen. Ze eten weliswaar uit silo's, maar lijken de voorkeur te geven aan

De vos rukt steeds vaker op naar stedelijke gebieden.

een voedertafel. Zonnebloempitten en zaadmengsels eten ze graag. Houd de voederplekken wel steeds opgeruimd en netjes. Dat vermindert de kans op ziektes en voorkomt dat je muizen en ratten aantrekt.

Kijk ook uit naar

■ **Pestvogels, koperwieken en kramsvogels** eten in grote groepen bessen en valfruit.

Normaal gesproken zijn ze te zien in heggen en bomen buiten stedelijke gebieden, maar ook in tuinen laten ze zich soms zien.

■ **Vossen.** Ook vossen kom je steeds meer in stedelijke gebieden tegen. Nu is het paartijd – met de bijpassende, kenmerkende geluiden.

■ **Muggen.** In de schemering zijn ze in groten getale te zien boven open water.

“Als er in de natuur onvoldoende voedsel is, komen kepen naar tuinen. Ze eten graag zonnebloempitten en zaadmengsels.”

*“Bij een grotere tuin
hoort ook groter
gereedschap.”*

Een jaar op JENNITA'S PLUKTUIN

Het begin van een nieuw avontuur

Pluktuinexpert Jennita Jansen verhuist naar een nieuwe pluktuin en laat zien hoe ze die (letterlijk) vanaf de grond opbouwt. Een van de grootste uitdagingen voor haar? Een schaalvergroting van jewelste, waarbij ze van een geborgen bloementuin naar grote stukken grond gaat. Jennita vertelt je welke bloemen ze kweekt op haar grote tuin, welke experimenten ze aangaat en geeft tips voor iedereen die bloemen wilt kweken.

TEKST: IONA VAN DEN DRIES

Huis Scherpenzeel staat middenin Park Scherpenzeel. Het landgoed is zo ingericht dat je het huis van elke plek in het park kunt zien.

Middenin de winkelstraat van Scherpenzeel maken de huizen en winkels plaats voor een gietijzeren poort die tussen twee bakstenen pilaren staat. Dit is de ingang tot Landgoed Scherpenzeel. Als je de paden volgt, kom je uit bij de voormalige overtuin van het landgoed waar vroeger grovere groente voor het landhuis werd gekweekt, zoals kool, aardappels en pompoenen. Tussen de oude gebouwen en hoge bomen voelt de bewoonde wereld ver weg, ook al staan het park en landhuis middenin het dorp. Voorbij de ouderwetse tuinmuur verschijnen velden waar groenten, fruit en bloemen worden gekweekt, die het historische stuk land weer tot leven brengen.

Een gouden samenwerking

Hier op Landgoed Scherpenzeel begint Jennita Jansen van Plukatelier aan een groots avontuur: haar nieuwe pluktuin! Jennita begon in 2018 op een volkstuin, waar ze haar liefde voor bloemen tot uiting bracht, en in 2020 begon ze haar tuin voor Plukatelier. Nu is het tijd om groter te denken. Dit jaar komt maar liefst 500 m² van de 1,7 hectare overtuin vol te staan met bloemen voor boeketten, kransen, zaden én als feestmaal voor bestuivers. Daarmee heeft Jennita ongeveer twee keer zoveel teeltbedden als op haar vorige tuin.

Toen Jennita haar eerdere pluktuin helaas vaarwel moest zeggen, ging ze op zoek naar een plek om opnieuw te beginnen. Via een oproep in *Gardeners' World* kwam ze in contact met Pieter Struyk van biologische tuinderij 't Struykgewas. Hij kweekte zelf al groente en fruit en zocht naar een bloemen-expert om van het stuk grond een nog biodiverser geheel te maken. De twee kwekers besloten hun krachten te bundelen en zetten hun expertise in om de overtuin (letterlijk) tot

bloei te brengen. Het einddoel? Lokale, biologische bloemen, groente en fruit, gekweekt in de dorpskern.

Experimenteren

Een nieuwe tuin biedt nieuwe mogelijkheden en uitdagingen. Er staan dan ook veel projecten op de planning, vertelt Jennita. "Dit is een jaar om te experimenteren. Wat groeit hier goed en onder welke omstandigheden? Dat is voor elke tuin een ontdekkingstocht." De planning voor haar pluktuin begint voor Jennita bij het denken vanuit boeketten. Nog voor ze gaat zaaien en planten, bedenkt ze welke ingrediënten ze nodig heeft voor een boeket en welke bloemen ze tegelijk kan oogsten.

"Ik zorg ervoor dat ik van alles in de tuin heb staan: ronde bloemen, kleine bloemen, lange bloemen, blad, enzovoort." Zo heeft ze door het tuinseizoen heen verschillende elementen voor haar boeketten.

Verder houdt Jennita ook rekening met lokale bestuivers en hoe haar schone bloemen hen van eten voorzien. "Ik wissel af tussen inheemse bloemen en bijvoorbeeld dubbelbloemige soorten. Voor mijn bedrijf kweek ik snijbloemen die minstens zeven dagen mooi op vaas kunnen staan en zelf kies ik ook graag bloemen die goed zijn voor bijen en andere bestuivers uit de omgeving." Daarbij blijft Jennita zichzelf ook uitdagen. Zo kijkt ze ernaar uit om bloemen te kweken die ze nog

Pieter en Jennita op de overtuin.

niet eerder in de tuin had, waaronder nieuwe soorten viooltjes en gladiolen, en wil ze zich verdiepen in rozen.

Een goed begin is het halve werk: de bodem

De pluktuinplannen beginnen met een goede basis, namelijk de bodem. Om biologische bloemen te kweken moeten Jennita en Pieter de grond voorbereiden en een bio-certificaat behalen voor teeltbedden die dat nog niet hebben. Duurzaam kweken is essentieel voor zowel Jennita's als Pieters werkwijze. "We werken allebei zonder pesticiden", vertelt Jennita. "Als je ziet hoe dicht we bij een woonwijk zitten, denk ik ook: ik wil helemaal niet dat die stoffen hier terechtkomen."

Een wisselteeltschema van stroken land met zo nu en dan een 'groenstrook' – een strook met groenbemester, zodat de bodem kan uitrusten en gevoed wordt – houdt de grond in goede conditie. Een gemengde haag fungeert als afbakening en biedt een schuilplek en extra eten aan verschillende tuindieren.

Ook bovengronds leeft de overtuin op door samenwerkingen, van een imker die een bijenvolk houdt tot het lenen van koeien en schapen van de biologische zorgboerderij om het gras 'te maaien'. Door de afwisseling van bloemen, groente en fruit vinden bestuivers hun weg naar de verschillende planten op de tuin.

De historische overtuin

Jennita en Pieter hebben ook plannen om de historische overtuin in zijn volle glorie te herstellen. Zo staat op de plek van de originele muur opnieuw een muur in traditionele stijl. Om volop gebruik te maken van de warmte die overdag in de stenen trekt, willen Jennita en Pieter hier ook op den duur fruitbomen tegenaan planten. Het terras naast deze muur

De nieuwe tuinmuur wordt in traditionele stijl gebouwd.

wordt een geborgen picknickplek, omringd door een border vol bloeiende bloemen.

Ook de kas wordt dit jaar herbouwd in oude stijl. In de kas zullen Jennita en Pieter vooral voorzaaien en zaailingen opkweken. Tegen de muur in de kas planten de kwekers tomaten voor hun eigen gebruik. "We hopen ook op nog twee tunnelkassen, zodat we op grotere schaal in onverwarmde kassen kunnen gaan kweken", voegt Jennita toe. "Die komen daar te staan waar nu de frambozen groeien. Misschien houden we ook nog wat van de frambozenstruiken. Ik gebruik het blad graag in mijn boeketten."

De plannen blijven ontwikkelen, zeker als er zo nu en dan een nieuw stuk tuin bijkomt dat ze mogen gebruiken. Zo hebben Jennita en Pieter onderhand ook een boomgaard met fruitbomen en kijken ze ernaar uit om een kleine vijver tot

To do

Januari en februari

Momenteel is er weinig te doen in de tuin, maar dat betekent niet dat er niets te doen is voor de tuinier. Dit is namelijk hét seizoen om plannen te maken, inspiratie op te doen en na te gaan wat jouw tuindromen zijn voor komend jaar.

- Maak een plan voor je (pluk)tuin. Welke soorten wil je kweken en waar komen ze te staan? Kijk hierbij ook terug op hoe je planten het deden dit jaar.
- Een "heerlijk winterklusje", vindt Jennita: loop je voorraad bloemenzaadjes na. Welke soorten heb je al en welke mis je nog?
- Kruip lekker onder je deken met een kop thee en laat je inspireren door tuinshows, blogs en sfeerfoto's. Jennita vertelt: "In het hoogseizoen kom ik er niet aan toe om rustig televisie te kijken, maar in de winter kijk ik graag Gardeners' World terug om inspiratie op te doen. Zo ga ik met nieuwe inspiratie het voorjaar in!"
- Maak vast een goede start door zaaitrays, emmers en gereedschappen schoon te maken en te onderhouden. Dit kan anders ook wachten tot maart.
- Eind januari kun je beginnen met ranonkels voortrekken.
- Vanaf half februari kun je de vroegste soorten binnen voorzaaien, zoals lathyrus. "Eerder begin ik niet met zaaien, omdat de planten dan nog te weinig licht krijgen en ze te lang binnen moeten blijven", legt Jennita uit. "Dan worden ze te groot en schieten ze waarschijnlijk door. Daarom wacht ik tot half februari met zaaien, hoe lastig dat ook is."
- Kijk geregeld bij je opgeslagen knollen en bollen, zoals dahliaknollen, of ze er goed uitzien en geen last hebben van plagen of ziektes. Is dit wel het geval, dan kun je bijtijds ingrijpen.

een mooie waterplaats te maken. De kwekers kijken naar de overtuin als een langetermijn-project, wat de overweldigende klus behapbaar houdt. "We nemen de tijd om onze tuin te ontwikkelen", legt Jennita uit. "Niet alles hoeft nu en snel. We kunnen uitproberen wat werkt. Zodra een bepaald gedeelte goed zit, beginnen we aan iets nieuws. Dat geeft ook rust."

Wel of geen machines gebruiken?

Van geborgen bloementuin naar velden vol bloemen: dat is een grote stap! Januari staat voor Jennita dan ook in het teken van een nieuw begin en van het verhuizen van haar vaste planten. "Ik probeer goed overzicht te houden wat waar staat", vertelt Jennita. "Soms staan er door de verhuizing ook wat variaties van dezelfde soort door elkaar. Die staan dan bijvoorbeeld in de voormalige bijen- en vlindertuin. Als ze straks bloeien, zie ik welke varianten het zijn en kan ik ze op hun juiste plek zetten."

De stukken grond beloven veel goeds en Jennita geniet al van het leven op de tuin. "Deze tuin heeft een landbouwgevoel, dat vind ik erg leuk. De volkstuin waar ik begon was meer een geborgen bloementuin, wat ook heel fijn was. Nu rijd ik met een trekker rond en leer ik ook weer van Pieter over groente en fruit." De schaalvergroting van Plukatelier komt met zijn eigen uitdagingen en kansen. "Op deze schaal gaan dingen vaker mechanisch, bijvoorbeeld het maaien en frezen. Ik moet uitproberen welke werkwijze haalbaar is en past bij wat ik wil. Op mijn volkstuin kon ik prima alle dahlia's met de hand uitgraven, maar op een heel veld? Daar heb ik meer hulp bij nodig."

Een van de methoden die Jennita gaat proberen is het direct zaaien in vollegrond, want voor zoveel zaaitrays is er niet genoeg ruimte. Uiteindelijk komt de verandering vaak neer op

slimmer werken met grotere gereedschappen en ervoor zorgen dat ze alle spullen heeft om in de tuin aan de slag te gaan. Haar samenwerking met Pieter, die een landbouwachtergrond heeft, maakt de overstap naar de nieuwe tuin ook makkelijker. Ten slotte betekent opschalen dat Jennita meer bloemen heeft die naar klanten kunnen. Zo gaat ze samenwerken met lokale bloemisten, biedt ze abonnementen aan waarbij mensen boeketten kunnen bestellen en gaat ze dit jaar cursussen geven.

Jennita's tips voor pluktuiniers

Jennita deelt haar pluktuin tips graag, want hoe meer enthousiasme over pluktuinen, hoe beter! "Als je begint met een pluktuin, begin dan vooral klein. Het is veel belangrijker dat je ontdekt hoe leuk het is dan hoeveel bloemen je kunt kweken. Het is zo jammer als tuiniers overweldigd en gedemotiveerd raken door de hoeveelheid werk." Jennita's ogen fonkelen als ze vertelt over wat voor avontuur een pluktuin kan zijn. "Er is niet één manier om een pluktuin in te richten. Doe het vooral zoals jij het wilt! Vind jij die ene hippe dahliasoort niet mooi? Dan hoeft hij niet in je tuin. Wil je een compleet roze tuin? Ga ervoor! Begin met iets dat jou enthousiast maakt en als je iets hebt gevonden dat werkt, kun je het prima jaren zo houden."

Een andere valkuil voor (pluk)tuiniers die Jennita ook bij zichzelf herkent, is de noodzaak om alles van tevoren te weten voor je aan de slag gaat. "Je hoeft niet alle theorie te weten voordat je begint. Natuurlijk helpt theorie en kun je daarvan leren, maar je leert pas wat het betekent door het te doen. Op de tuin ervaar je waarom bepaalde dingen wel en niet werken." Juist door te doen, merk je ook dat je niet alles in de hand hebt op de tuin. "Probeer je tuin in te richten voor succes en verzorg je bloemen gebaseerd op wat je weet – en laat het dan los."

Het pluktuingeluk van Jennita Jansen

Wellicht herken je Jennita van de *Gardeners' World* special *Maak je eigen pluktuin*, waarin ze met een prachtig boekje op de cover staat, of misschien heb je haar al gezien met haar nieuwe zadenlijn op de Ambachtelijke Plantenmarkt. Jennita Jansen is eigenaresse van biologische bloemenkwekerij en -studio Plukatelier. Toen ze zag dat er eigenlijk nog weinig werd geschreven over pluktuinieren, besloot ze haar ervaring en tips te delen. Zo bracht ze in 2020 het boek *Pluktuin – de mooiste bloemen in kistjes en potten* uit bij Uitgeverij Snor. Jennita en haar tuin bruisen van enthousiasme voor bloemen en zoals ze zelf ook zegt, "Enthousiasme is aanstekelijk!" Wij bij *Gardeners' World* hebben het pluktuingeluk flink te pakken en zijn meer dan enthousiast dat we het eerste jaar op Jennita's nieuwe tuin met je mogen delen.

Voor inspiratie, workshops, boekje-abonnementen en nog veel meer kun je terecht op Jennita's website plukatelier.nl. Ook vind je updates en tips over pluktuinieren op Jennita's Instagrampagina, [@plukatelier](https://www.instagram.com/plukatelier).

Tip! Schrijf je vanaf januari in voor Jennita's online cursus 'tot bloei' over het zaaien, verzorgen, plukken en stylen van jouw bloemen op plukatelier.nl.

Maak je eigen Pluktuin te bestellen op www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin.

De overtuin bestond vooral uit grasland voor Pieter en Jennita aan de slag gingen.

IN DE UITGAVE VAN MAART Bereid je pluktuin voor op de lente met Jennita's tips.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

34

40

Deze maand

- 29 Een thuis voor tuindieren**
Monty zet zijn tuin wagenwijd open voor tuindieren.
- 34 Architect voor de dieren**
Jennifer de Jonge zet biodiversiteit hoog op de agenda bij (ver)bouwprojecten.
- 40 Jouw snoeimaand**
Frances laat zien hoe je boerenjasmijn snoeit.
- 43 Tuinieren voor je gezondheid**
Adam vertelt hoe je tuin jou helpt fit te blijven.
- 48 Een inspirerende plek**
Een nieuwe serie van Alan over het ontwerpen van je droomtuin.
- 53 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

43

48

53

*“Hoe rijker en gevarieerder
je ecosysteem, hoe meer
uiteenlopende dieren je in de
hele voedselketen hebt,
inclusief vogels.”*

Een thuis voor tuindieren

In de winter is het extra nodig tuindieren te helpen. **Monty** vertelt over zijn ervaringen met in het wild levende dieren in zijn tuin – van het voeren van talloze vogels tot het niet opruimen van borders.

Met eekhoorn-
bestendige
voedersilo's in
plaats van netjes
kunnen vogels bij
vetbollen zonder dat
ze verstrikt raken.

Ik geniet enorm van het kijken naar de vogels op Longmeadow. Ik vind het prachtig hoe het voer dat ik neerzet bij het keukenraam een onderdeel wordt van de dagelijkse routine van vinken, mezen, roodborsten, merels, lijsters en af en toe een zwartkop. Maar van niets in mijn tuin word ik zo blij als van de komst van de zwaluwen in april en hun aanwezigheid in de zomer. De boerenzwaluwen nestelen boven ons slaapkamerraam en maken me 's ochtends wakker met hun gekwetter.

Ik lig dan te kijken naar de ongelofelijke acrobatische toeren van de ouders en de andere volwassenen die rondcirkelen en naar de nesten onder de dakrand duiken. Tegen de tijd dat ze hun derde nest voeren, vliegen er soms tientallen vogels door elkaar, millimeters van elkaar verwijderd.

De gewone zwaluwen nestelen in onze schuren en vliegen lager, sneller en directer. Het zijn straaljagers vergeleken met de wervelende huiszwaluwen. Half september worden het er minder, tot ik op een ochtend ontdek dat ze allemaal verdwenen zijn, de hemel en de tuin leeg achterlatend. Het is een jaarlijks verlies en het enige dat het draaglijk maakt, is de ongelofelijke vreugde als de eerste uitgeputte vogel half april weer de tuin in vipt. Er zijn net zoveel vogels als planten in de tuin en ik geniet zowel van hun aanwezigheid als van wat ze voor de tuin doen.

Gezonde habitats

In elke tuin zijn er wel vogels, maar in sommige meer dan in andere. En hoe langer ik tuinier, hoe meer ik beseft dat het aantal vogels in je tuin een goede maatstaf is voor de gezondheid ervan. Als een tuin veel vogels weet aan te trekken en in hun behoeften kan voorzien, zijn er dus ook veel insecten en zaden die ze nodig hebben, wat weer wijst op een rijk en gevarieerd milieu in je tuin. Met andere woorden: vogels zijn een graadmeter van alles wat we goed doen in onze tuinen.

Maar tuiniers kunnen ook goed zijn voor hun vogels. Meestal is dat een kwestie van gezond verstand. Elke vogel, van de bloeddorstige slechtvalk tot het minuscule, insecten etende goudhaantje, heeft voedsel nodig en hoe meer daarvan beschikbaar is, hoe meer vogels je in je tuin zult hebben. Voorkom dus dat je de voedselketen verstoort. Denk eraan dat elk roofdier een prooi nodig heeft: bladluizen zijn misschien een plaag voor je rozen, maar ook onmisbaar voor pimplimezen. Zonder naakt- en huisjesslakken, hoe vervelend ze ook zijn, heb je minder zanglijsters in je tuin. Misschien maken rupsen zich op om zich een weg te knabbelen door je hele tuin, maar één pimplimezenfamilie kan in één dag wel duizend rupsen verslinden. Wil je een welvarende vogelpopulatie, dan moet je blij zijn met rupsen en bladluizen: hoe meer hoe beter! Er is nooit een goede reden om insecticiden te gebruiken in een tuin, en dat geldt ook voor onkruidverdelgers en schimmeldodende

Een vijver, hoe groot of klein ook, lokt vogels en allerlei andere dieren naar je tuin.

Strooi zaad op boomstronken en voedertafels voor vogels die van de grond eten, zoals roodborstjes en merels.

Een hoopje boomstammen vormt voor allerlei insecten een thuis en een eetplek.

middelen. Hoe rijker en gevarieerder je eco-systeem, hoe meer uiteenlopende dieren je in de hele voedselketen hebt, inclusief vogels.

Boodschappenlijst voor tuindieren

Haal onkruid en zaden, bessen en noten niet weg, zodat vogels ervan kunnen eten. Rottend hout en boomschors zijn ideaal voor allerlei insecten, die voor veel vogels als voedsel dienen, en ook stapels hout en bladeren zijn belangrijk. Voor een gezonde flora en fauna, vooral vogels, is netheid uit den boze. Onberispelijke voortuinen met kale wintergrond die klaar is voor keurige rijtjes eenjarigen in de lente, betonnen paadjes die besproeid zijn met onkruidverdelger en hagen die tot op het leven zijn teruggesnoeid, zijn voor vogels een woestijn. Het is prima als je je

winterhagen netjes bijknipt, maar laat ze met rust tussen februari en augustus, als de vogels broeden. Vogels houden ervan te wroeten in mulch en bladafval, dus laat het liggen zodat ze daar voedsel kunnen vinden.

Een tuin voor vogels moet beschutting bieden. Dit zorgt voor nestplaatsen, zangposten, bescherming tegen roofdieren en voedsel. Die beschutting kan variëren van een paar centimeter hoog gras tot een 500 jaar oude eik en alles daartussen, maar vooral hagen zijn heel waardevol. Elke haag is goed, met inbegrip van bladverliezende hagen. Meidoorn, beuk en haagbeuk zijn ideaal. Over het algemeen bieden hagen en bomen voor alle vogels de beste broedplaatsen, maar als je daar geen ruimte voor hebt, kun je ook nestkasten gebruiken. Maar natuurlijke broedplaatsen zijn het best.

Do's en don'ts

Wel geven:

- Geraspte kaas is erg gewild.
- Fruit is goed, vooral voor merels en lijsters.
- Gedroogde meelwormen, waar roodborstjes, mezen en winterkoninkjes van zullen smullen.
- Zonnebloempitten en vetbollen (het liefst hangend, maar nooit in een net), zodat mezen erop kunnen landen zonder dat ze worden weggejaagd door agressievere vogels.
- Brood, al bevat dat naar verhouding weinig calorieën. Dus het vult hun maag, maar levert vogels verder weinig op.

Niet geven:

- Zout voedsel, zoals chips, zoute pinda's of spek.
- Gedroogde kokos.
- Vetbollen of pinda's in netjes – vogels kunnen er met hun poten en snavels in verstrikt raken.
- Melk, margarine, plantaardige olie, bakvet.

Voor veel dieren is de winter een zware periode waarin ze moeilijk aan eten kunnen komen, en voedsel dat jij kunt geven, kan het verschil betekenen tussen leven en dood.

Zo help je tuindieren

Jarenlang herbergde onze afgeschermdede Wildlife Garden een kas, zacht fruit en aspergebedden. Toen zetten we er hazelaars neer en werd het struikgewas. In de lente van 2015 legde ik een kleine tuin voor tuindieren aan met een vijver, een bijenborder, stukken met dichte bodembedekkers voor reptielen en zoogdieren, en bloemen om bestuivers te lokken. De opdracht die ik mezelf gaf, was dat de tuin aantrekkelijk moest zijn voor een zo breed mogelijk scala aan tuindieren en tegelijkertijd een mooie plek moest zijn. Ik hield me aan drie simpele regels:

1 Wees niet te netjes. Laat wat onkruid staan, laat wat dood hout, takken, bramen en gevallen blad liggen, laat wat heesters uitdijen en snoei niet alle hagen en bomen. Die zorgen voor beschutting en plekken om te nestelen en te overwinteren voor uiteenlopende insecten, reptielen, zoogdieren en vogels.

2 Introduceer water in je tuin. Dat kan een vijvertje in een pot zijn of een heel meer, zo groot als maar past. Water in de tuin trekt libellen, kikkers, padden en zelfs ringslangen aan, zoals we op Longmeadow gemerkt hebben met twee vijvers: eentje in de Damp Garden en een kleinere in de Wildlife Garden. En water zorgt ook voor meer activiteit van vogels en vleermuizen.

Veel oeverplanten die beschutting bieden, stenen of stukken hout die uit het water steken en waar dieren op kunnen rusten (kikkers zijn dol op het drijvende stuk hout in een van onze vijvers), en een stukje 'ondiep strand' waar bijvoorbeeld egels veilig kunnen drinken, maken het water nog aantrekkelijker.

3 Zorg voor wat lang gras: dat is heel nuttig voor insecten, en een gezonde insectenpopulatie is nodig om de hele piramide van tuindieren overeind te houden. Lang gras integreer je het makkelijkst in een tuin door een hooilandje te maken. Dat betekent dat je het kunt vullen met lentebollen, die je na de bloei laat staan, terwijl het gras langer wordt en pas halverwege de zomer of later wordt gemaaid (op Longmeadow maaien we tussen half juli en half augustus).

Als je het gras wel maait, haal dan al het maaisel weg en gooi het op de composthoop. De rest van het jaar kun je blijven maaien, of je kunt het gras weer lang laten worden en het voor de winter maaien zodat het zo kort mogelijk aan het nieuwe jaar begint.

Het is ongelooflijk hoeveel meer vogels er op een kleine tuin afkomen als er wat bladverliezende en groenblijvende heesters, een of twee hagen en een kleine boom in staan. Ja, vogels eten fruit en groenten en pikken de uitlopers van sommige voorjaarsplanten kapot, maar ze doen veel meer goed dan kwaad.

Ik moet bekennen dat ik pas in de (hier op Longmeadow) extreem koude winters van 2009-2010 en 2010-2011 echt oog kreeg voor de complexiteit en schoonheid van de alledaagse vogeltjes die ik tot dan toe voor lief nam in mijn tuin. Dat kwam doordat ik in die maanden van sneeuw en ijs de perfecte gelegenheid had om ze op de voedertafel bij het keukenraam te observeren op een manier

Lange grassen en stukken met wilde bloemen trekken insecten aan.

Lentebollen zorgen voor nectar voordat grassen langer worden.

Oeverplanten bieden jonge watersalamanders beschutting en libellenlarven een plek om te rusten.

Hang voedersilo's in een boom of heester die bescherming biedt, zodat vogels veilig kunnen eten.

die bijna onmogelijk is als je in de tuin werkt. Ik was gefascineerd en het voeren van de vogels in de winter (welke vogels dan ook) is een grote bron van vreugde voor me.

Elk detail telt

Er zijn een paar dingen waar je aan moet denken bij het voeren van vogels. Het helpt als het voedsel zoveel mogelijk calorieën bevat, en zaden, noten en vet zijn allemaal calorierijk. Probeer zo regelmatig mogelijk te voeren, vooral bij heel koud weer, omdat het voor de vogels verspilde energie is als ze voor niets

naar jouw voedertafel komen. Zorg ook voor een ondiepe schaal met vers drinkwater. Ik strooi zaad over een oude boomstronk met veel gaten en kieren, zodat kleinere vogels de laatste restjes zaad kunnen peuteren uit spleten waar grotere en sterkere vogels, zoals duiven en spreeuwen, niet bij kunnen.

Probeer te kijken met een niet al te menselijke, sentimentele blik. Sommige vogels zullen honger krijgen. Een paar zullen doodgaan of door roofvogels worden gepakt. De natuur is soms heel wreed. Maar de mens helaas ook. Oordeel dus niet en ga niet uit

van een 'juiste' hiërarchie van vogels. Zorg voor voedsel, water en beschutting en nodig zoveel soorten vogels als je maar kan uit in je tuin. Alles en iedereen, ook jij, zal daar wel bij varen.

“Zorg voor voedsel, water en beschutting en nodig zoveel vogels als je maar kan uit in je tuin.”

A woman with brown hair and a blue scarf is holding a green birdhouse. She is looking towards the camera with a slight smile. The background is a brick wall with some foliage. The birdhouse is green and has a circular entrance hole. The woman is wearing a blue scarf and a dark jacket. The overall tone is warm and inviting.

Architect voor de dieren

We horen regelmatig op evenementen of via de mail dat jullie, onze lezers, gek zijn op tuinieren op een manier die dieren ten goede komt. Wij bieden daar massa's inspiratie voor. Met onze tuinen zit het dus wel goed wat betreft de biodiversiteit. Maar hoe zit het met onze huizen? Al die meters gevel die onbenut blijven. Anne was nieuwsgierig naar hoe ze ook haar woning kon gebruiken om tuindieren welkom te heten en nodigde Jennifer de Jonge, architect voor de dieren, uit.

Terwijl we rond mijn woning lopen hebben Jennifer de Jonge en ik het over een mussenkolonie die hier in de buurt woont sinds een aantal jaren. Ze heeft een uitgebreide analyse gedaan van wat er in mijn omgeving woont en leeft. Wat ons opvalt is dat de mussenkolonie redelijk gelijktijdig met de komst van mijn kippen is gaan floreren. Grinnikend vertel ik dat dit wellicht te maken heeft met het feit dat ze zich al die tijd stoïcijns door zo'n 30% van mijn peperdure, biologische kippenvoer aten al die jaren. Tegelijkertijd is er in de buurt een rij huizen geïsoleerd, waardoor de dakpannen waar ze in nestelden dicht zijn geraakt. Dit laat meteen zien waarom Jennifer zich vol overgave inzet voor diervriendelijk bouwen.

"We raken steeds meer natuur kwijt, en bouwen en isoleren onze woningen ook nog op een manier die dieren uitsluit", vertelt ze. En dat terwijl het heel makkelijk is ze uit te nodigen, op een manier die er ook nog heel erg mooi uitziet. "Met de mussenkolonie nestelgelegenheid bieden kan je in ieder geval aan de slag", zegt Jennifer. "Zo vang je op wat er aan de overkant aan schade is aangericht". Isoleren, wat natuurlijk heel goed is voor energiebesparing, kan hand in hand kan gaan met zorgen voor de natuur. Er is alleen te weinig kennis over. Om die reden schuift Jennifer het liefst bij de eerste bouwplannen van een nieuwe wijk al aan. "Met de meest simpele, esthetische oplossingen, creëer je echte biodiversiteitshubs".

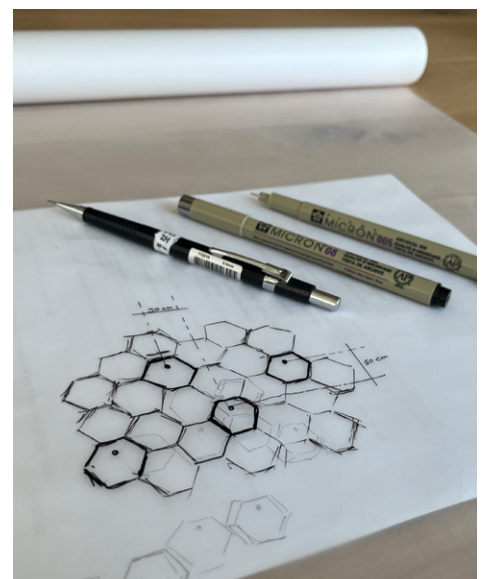
Terug naar de recent dakloos geworden mussenkolonie bij mijn rammelende oude huis. "Het is belangrijk om nestkasten in Nederland nooit op het zuidwesten op te hangen, want dan verregent de boel en dat is zonde". Aan de achterkant van mijn huis houdt Jennifer stil, bekijkt keurend de gevel van mijn keuken en stelt: "dit is de plek waar ik een heel goede kans zie voor de mussen."

Nu weet ik dat mussen echte gezelschapsvogels zijn en het liefst samen nestelen, maar dat er het liefst vijf kasten voor nodig zijn had ik niet verwacht. Jennifer haalt haar busje leeg en komt met prachtige kastjes aan die met een natuurlijke, gifvrije verf behandelt zijn. Sommige hebben een hexagoon vorm, zoals een bijenraat. Die vorm is niet alleen heel mooi om te zien maar ook heel goed toe te passen. "Ze zijn zo ontworpen dat ze gebruikt kunnen worden om de onderlinge afstand van de kastjes te kunnen afmeten. Mussen houden van gezelschap, maar te dicht op elkaar werkt ook weer niet.

Tevreden begint Jennifer weer rond te kijken. Ze spot een vleermuizenkast die ik heb opgehangen en waarvan ik weet dat deze in gebruik is. "Hier zou weleens een mannetjes-vleermuis in kunnen wonen. Deze kast is na-

melijk te klein om een kraamkamer te zijn van de vrouwtjes en hun kroost. De aanwezigheid van een mannetje is een perfecte start om te proberen voor een flinke uitbreiding van de vleermuizenpopulatie te zorgen. Je hebt immers een enkel mannetje nodig voor een gigantische gezinsuitbreiding. Als je hier om de hoek kijkt, zie ik de perfecte plek!" Ze wijst naar de gevel van mijn schuurtje. Door het metselwerk kruipen vleermuizen gemakkelijk omhoog". Er blijkt maar heel weinig nodig te zijn om de vleermuizen een kraamkamer te bieden. "Met een hele ondiepe kast, bijna een soort schil op de gevel, ben je er al. Met een beetje geluk ga je van slechts enkele naar tientallen vleermuizen in een korte tijd.

Jennifer zou het liefst haar hele huis inpakken in een soort schil die geschikt is voor dieren. Ze is een ware expert op het gebied van nieuwe oplossingen bij woningen

De kasten in hexagoon-vorm zijn prachtig om te zien, met een knipoog naar een honingraat.

en bedrijven die gebouwd worden, maar ziet steeds meer vraag vanuit bezitters van oude huizen, zoals ik. "Die huizen hebben van nature meer plek voor fauna dan nieuwe woningen, maar dat neemt snel af door isolatiemateriaal". Vaak zijn mensen een beetje bang voor wat dieren aanrichten aan hun woningen, en dat terwijl dat eigenlijk niet aan de orde is. "Er zijn vanuit de overheid ook legio mogelijkheden om faunavriendelijk bouwen of isoleren te stimuleren. Zo zou ik bijvoorbeeld heel waardevol vinden wanneer er standaard bij de subsidie voor het isoleren van de spouwmuur van een woning, waar vleermuizen graag wonen, een vleermuizenkast aan te bieden. Zo komt het veel meer vooraan in de gedachte van mensen".

Ik laat nog even een van de rommelhoeken in mijn tuin zien waar de egels wonen, en het poortje dat ze gebruiken om de tuin in en uit te kunnen. Met egels zit het wel goed in mijn tuin. We concentreren ons daarom volledig op de

hoogte. "Het interessante is hoeveel verschil je met een enkele biodiverse tuin en gevel kan bereiken. Je kan met kleine oplossingen het verschil maken voor vele soorten", aldus Jennifer. Dit vind ik dit zeer herkenbaar. Ik woon in een redelijk lommerrijke straat, maar het verschil met de omliggende tuinen is er alsnog. Boven mijn tuin zie je vogels en vleermuizen actief jagen. Het water en de diverse planten en schuilmogelijkheden zorgen daarvoor. Die wolk fladderaars boven een woning is veelzeggend, terwijl de lucht iets verderop een stuk leger is.

Aan de zijkant van mijn huis staan we nog even te mijmeren over zwaluwen. Er waren er namelijk heel veel meer, maar ze lijken schaarser te worden in mijn buurt. Ik zou er dan ook graag iets voor doen maar waar te beginnen? "Er bestaan oefenkommetjes die zwaluwen een plek kunnen bieden. Die vergaan binnen ongeveer vier jaar, maar tegen die tijd gaan ze zelf aan de slag". Aan de zuidkant van mijn huis, net op een hoekje waar een boom af en toe schaduw werpt, zien we een geschikte plek. Ik noteer in mijn

volgekrabbelde aantekeningenboekje dat ik de schilders die binnenkort de buitenboel komen doen op die enorm hoge ladders misschien wel bereid kan vinden er een paar op te hangen.

Helemaal gelukkig en boordevol plannen zeg ik Jennifer gedag. In mijn voortuin vul ik de voedersilo's voor 'mijn' kolonie, vol plannen en dromen van gelukkige vleermuizen, gekwetter van zwaluwen en een snel uitdijende mussenkolonie.

De mussenkasten zijn behandeld met meerdere lagen gifvrije verf. In groepjes opgehangen hebben ze de grootste kans van slagen.

Over de Architect voor de dieren

Ga je een huis (ver)bouwen, laat dan vooral aan je architect weten dat ze contact kunnen opnemen met de Architect voor de dieren. Dit kan zowel voor natuurinclusief advies, een ontwerp en ecologisch onderzoek. Zoek je oplossingen voor je bestaande woning, ook dan ben je hier aan het juiste adres. Alle beestjes helpen!
www.architectvoordedieren.nl

Nog meer tuintips?

Elke vrijdag waardevolle tips, adviezen én de tuinklussen voor dat weekend in je mailbox ontvangen? Meld je net als ruim 26.000 tuinliefhebbers aan via

[gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief](https://www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief)

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World. Kijk snel op:
www.gardenersworldmagazine.nl

Gardeners'
World magazine

Jouw snoei- maand

Volg het snoeiadvies van **Frances Tophill** om je tuin voor te bereiden op nieuwe groei in het voorjaar.

Januari gaat in mijn beleving altijd gepaard met het gevoel van een nieuw begin, zowel in het leven als in de tuin. Het kan nog even duren voor je sneeuwkllokjes bloeien en de nachten zijn lang en de temperaturen laag. Maar alles is zo stil, dat het voelt alsof het seizoen diep inademt voordat het langzaam op stoom komt – en er over ongeveer een maand weer van alles begint te groeien.

Voorlopig is de tuin echter stil en kaal. Maar deze rust betekent dat we grote klussen op ons gemak kunnen aanpakken. Je kunt planten het beste een verjongings-snoei geven als ze in rust zijn. Met andere woorden: nu.

We werken ook grote klussen af zoals knotten, kappen en het snoeien van fruitbomen (behalve steenvruchten zoals pruimen of kersen), en karweitjes zoals het terug-snoeien van overblijvende vaste planten die zijn bezweken aan de kou en geen voedsel of beschutting voor tuindieren meer bieden. Januari is een fantastische tijd om zonder planten te vertrappen heesters te snoeien die achterin borders staan. Doe dat wel als de bodem relatief droog is, zodat je die niet platdrukt.

Snoei stammen die te dik zijn voor een snoeischaar met een takkenschaar.

Een oudere boerenjasmijn temmen

Een oudere boerenjasmijn kan te dicht vertakt en knoestig worden, dus geef hem in zijn rustperiode een stevige snoeibeurt. Hij zal al snel weer krachtig teruggroeien. Voor dikkere stammen heb je misschien een zaag nodig in plaats van een snoeischaar. Draag tuinhandschoenen om je handen te beschermen tegen het scherpe zaagblad.

Snoei deze planten nu ook

Naar verwachting zal het vlak na het snoeien vaak vriezen, dus snoei nu echt winterharde planten die moeten worden aangepakt als ze volledig in rust zijn.

TAMME KASTANJE (*Castanea sativa*). Nu is de beste tijd om de boom tot de stronk te kappen. Met het hout maak je in de zomer steunen.

PEER (*Pyrus*). Het belangrijkste seizoen om vrijstaande bomen te snoeien, is nu, en het is nu ook makkelijker om ze goed in vorm te snoeien.

WISTERIA Snoei de sporen terug tot twee of drie knoppen vanaf het hoofdstel voordat het groeiseizoen begint – nu of volgende maand.

BLADVERLIEZENDE DWERGMISPEL Als er geen bessen meer zijn, snoei je de heester terug en breng je zijn takkengestel weer in vorm.

Nu niet snoeien

Een uitdijende sierkwee kun je in toom houden door hem in de late lente terug te snoeien.

X SIERKWE Deze kan van de muur af gaan hangen maar als je hem nu snoeit, mis je zijn mooie bloemen in de lente.

X KERSEN Deze en andere steenvruchten snoei je in de lente of zomer om aantasting door de paarse korstzwam te voorkomen.

X LAVENDEL Nu snoeien maakt de plant kwetsbaarder voor winterse kou. Vorst kan lavendel en andere vorstgevoelige groenblijvende planten makkelijk beschadigen.

X BUXUS (snoeivormen en hagen) heeft gauw last van schimmel en als je hem in een andere tijd dan de late lente of de zomer snoeit, kan hij daarvoor nog gevoeliger worden.

Boerenjasmijn verjongen

Boerenjasmijn (*Philadelphus*) is een prachtige, heerlijk geurende heester. Door de bank genomen moet hij elke zomer, meteen na de bloei, worden uitgedund door 20-30 procent van de oudste stengels te verwijderen. Net als elke andere heester kan een boerenjasmijn echter na een paar jaar rommelig en te groot

voor zijn standplaats worden. In dat geval kun je hem in de winter een verjongingssnoei geven, waarbij je hem helemaal tot de voet terugsnoeit. Vandaaruit groeit hij gezonder, netter en compacter terug. Na een zo stevige snoeibeurt zal je heester in het eerstvolgende seizoen waarschijnlijk niet goed bloeien.

Plant boerenjasmijn in de buurt van een zitje, zodat je optimaal kunt genieten van zijn geur.

Stap voor stap

1 Snoei met schoon, scherp gereedschap stukje bij beetje de topgroei van de plant weg tot je alle uitlopers hebt verwijderd tot vlak bij de voet, vanwaaruit dit jaar nieuwe uitlopers zullen groeien.

2 Verwijder ongewenste planten, zoals klimop, die het hart van de plant overwoekeren. Zo verbeter je de luchtstroom en verminder je de concurrentie om voeding en water, en maak je de stammen vrij voor je laatste snoeironde.

3 Maak met een scherpe, steriele zaag nette sneden onderaan elke stam, zodat je een compact stronk overhoudt. Snoei de heester zo dat hij een goede vorm krijgt wanneer hij in de lente weer uitloopt.

Tip

Het kan een heel gedoe zijn om een heester als deze, met zulke lange en rommelige takken, te snoeien. Misschien heb je iemand nodig aan wie je de stengels kunt doorgeven en die ze netjes op een hoop kan leggen en kan wegslepen, zonder dat jij steeds de border in en uit hoeft te lopen. Het is ook verstandig om warme, beschermende handschoenen te dragen, vooral als je met scherp gereedschap werkt in de kou. Draag ook eventueel oogbescherming, zeker als stengels doorns hebben.

Pas op als je de lange stengels lostrekt.

Snoei zo ook

Veel planten hebben baat bij een snoei als deze:

- Vlinderstruiken kunnen elk jaar in februari of maart op deze manier gesnoeid worden en omdat ze later bloeien dan de boerenjasmijn, zul je hetzelfde seizoen toch nog bloemen krijgen.
- *Cornus alba* moet ook zo gesnoeid worden om zo veel mogelijk mooie, kleurige nieuwe stengels te krijgen – maar wacht tot het voorjaar, zodat je zo lang mogelijk kunt genieten van de rode stengels van deze kornoelje.

Boerenjasmijn (*Philadelphus*)

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

VOLGENDE MAAND Monty's snoeitips voor beter fruit, meer bloemen en gelukkiger planten.

Tuinieren voor je gezondheid met Adam Frost

Fit blijven

Het nieuwe jaar beginnen met een nieuwe sportroutine, maar geen zin in de sportschool? In het eerste deel van zijn serie kijkt Adam Frost naar hoe je tuin je kan helpen fit te blijven.

Zoals je weet, heeft tuinieren in mijn leven altijd een grote rol gespeeld. Ik zie de tuin als een veilige plek – een plek waar ik tot mezelf kan komen en mijn hoofd leeg kan maken. Maar kan de tuin ook een plek zijn om fit te blijven? De afgelopen jaren ben ik me gaan afvragen of veel mensen, net als ik, misschien niet beseffen dat onze tuinen ons kunnen helpen fit te blijven en mogelijk zelfs een paar jaar langer te leven. Ik heb mijn eigen lichamelijke gezondheid altijd vanzelfsprekend gevonden. Begrijp me niet verkeerd: ik heb altijd getuinierd, tuinen aangelegd en veel gevoetbald. Toen dat ophield, begon ik met hardlopen en nu ga ik naar de sportschool. Maar alleen als ik dat soort dingen deed, vond ik dat ik aan lichaamsbeweging deed. Dat tuinieren een vorm van lichaamsbeweging was, kwam niet bij me op.

Natuurlijk, toen ik leiding gaf aan mijn hoveniersploeg, hebben de jongens en ik heel wat lol gehad – wedstrijdsjes graszoden in een kruiwagen scheppen, wie het snelst in een boom kon klimmen of hoe lang het duurde om twintig ton zand te verplaatsen. Ja, ik weet dat het gek klinkt, maar dat hielp de dagen door te komen! Alleen op die momenten voelde ik mijn ademhaling echt versnellen. Maar zelfs toen be-

sefte ik niet dat je in de tuin stevig kon sporten en dat ik voor een groot deel dankzij de tuin fit en actief bleef.

Verborgen kracht

Het muntje viel pas echt toen ik zo'n smartwatch kreeg die je lichamelijke activiteit bijhoudt. Ik realiseerde me dat hij mijn werk in de tuin bijhield. Het was verbluffend. Kennelijk liep ik elke keer als ik tuinierde meerdere kilometers en deed ik zelfs dingen die als joggen werden geregistreerd!

Dat wekte mijn interesse, vooral omdat ik de laatste jaren merk dat ik ouder word en onbewust kreun als ik uit de stoel probeer op te staan. Ik weet ook dat mijn cardiofitness en mijn spierkracht in evenwicht moeten zijn, en we moeten niet vergeten dat onze spiermassa kan beginnen af te nemen als we 30 zijn – ja, 30!

Dus toen ik met mijn fysiotherapeut Tyler Lowe (zie volgende bladzijde) besprak hoe ik mijn tuin kan benutten als een plek om te bewegen en fit te blijven,

“Volgens mijn activiteitentracker liep ik elke keer dat ik tuinierde meerdere kilometers en deed ik zelfs dingen die als joggen werden geregistreerd!”

De honden uitlaten is een goede warming-up voor het tuinieren.

stond ik versteld van de manieren die ik ontdekte om de ruimte nog beter te gebruiken. Ik heb nu de tuin geïntegreerd in mijn wekelijkse sportroutine en kijk met andere ogen naar de manier waarop ik tuinier. Vroeger ging ik gewoon naar buiten, voerde ik de eerste klus uit die zich aandeede en ging ik ermee door tot hij af was – zelfs al kostte dat een hele dag. Maar als ik dan de volgende morgen uit bed kwam, herinnerde mijn lichaam me er vaak nadrukkelijk aan dat ik een deel daarvan iets te intensief gebruikt had! Variatie is essentieel voor een work-out van je hele lijf.

Het kwam nooit bij me op om voor of na het tuinieren rekoefeningen te doen – waarom zou het? Heb jij er ooit over gedacht je lijf voor te bereiden op een tuiniersessie? De enige plaats waar ik ooit gezien had dat tuiniers een warming-up deden voor hun werk, was in Japan, en dat vond ik erg vermakelijk. Maar eigenlijk is dat gek, want voor elke andere soort lichaamsbeweging doe ik rekoefeningen.

Dus sinds kort heb ik mijn routine een beetje veranderd: ik laat nu eerst de honden uit voordat ik de tuin in ga. Ik gebruik die tijd ook om mijn lijf uit te rekken zodat het klaar is om te gaan tuinieren – dan hoef ik dat niet thuis te doen, waar de kinderen me uitlachen! Verder denk ik er echt over na welke klussen ik doe, zodat ik zo veel mogelijk delen van mijn lichaam gebruik. Ik verander tijdens het tuinieren regelmatig van houding en zorg dat ik hurk, buig, til en strek. Vóór alles zorg ik voor echte variatie.

En het werkt. De truc was mijn relatie met de tuin te veranderen en te beseffen dat die een grotere rol kan spelen – bij tuinieren gebruik je echt allerlei delen van je lichaam, en daar gaat het om. Je hoeft het alleen maar een beetje te plannen, en dat is het begin van betere gewoontes. Kortom, denk er de volgende keer dat je tuiniert eens aan hoe dat je helpt fit en sterk te blijven.

Aan de slag

Probeer deze simpele tips eens om je lichamelijke fitheid een boost te geven tijdens het tuinieren.

1 Combineer activiteiten

Plan je tuinklussen van tevoren zo, dat je verschillende dingen doet en je hele lijf een work-out geeft. Met graven gebruik je vooral je armen en bovenlichaam, terwijl je door bollen te planten je rug- en beenspieren aan het werk zet. En variatie is essentieel – zorg dat je dezelfde activiteit niet te lang doet, zodat je niet één spiergroep overbelast.

2 Bouw je kracht op

Tuinklussen waarvoor je spierkracht nodig hebt, kunnen heel heilzaam zijn en ook je gewrichten helpen beschermen. Je kunt zelfs wat lunges of squats doen terwijl je tuiniert, om je benen en romp sterker te maken. Begin met het aantal herhalingen dat je makkelijk aangaat en verhoog het aantal geleidelijk in de loop van de tijd. Maar wees liever te voorzichtig dan te ambitieus en begin klein – je kunt hier op den duur op voortbouwen.

3 Blijf drinken

Ons lichaam bestaat voor zo'n 65-75 procent uit water en het is belangrijk dat onze spieren tijdens het tuinieren goed gehydrateerd blijven. Hou een fles water bij de hand, zodat je blijft drinken en je spieren het vocht krijgen dat ze nodig hebben.

Activiteiten als tillen en graven kunnen je spiermassa op peil houden of vergroten.

Hoe houdt tuinieren ons fit?

Adams fysiotherapeut Tyler Lowe legt uit hoe tuinieren je sterker en mobieler kan maken – en hoe je dat veilig doet.

Kom van die bank af

Tuinieren is een fantastische bezigheid die goed is voor onze algehele gezondheid en welzijn. Een zittende leefstijl draagt bij aan veel van de moderne gezondheidsproblemen. Een goede manier om van de bank en in beweging te komen, is gereedschap te pakken en de tuin in te gaan. Maar zorg dat je dingen op een veilige manier tilt en blijf niet te lang in dezelfde houding. Zo tuinier je veilig en verklein je het risico op overbelasting of letsel.

Blijf sterk

Tuinieren biedt je de gelegenheid je spieren te gebruiken, sterker te worden en je algehele fitheid te verbeteren. Iedereen die uren in de tuin werkt, weet hoe vermoeiend dat kan zijn. Maar hoe goed tuinieren ook werkt om je van de bank te krijgen, vergeet niet dat alle vormen van lichaamsbeweging veilig en efficiënt moeten worden uitgevoerd.

Til voorzichtig

Voorkom overbelasting bij het optillen van grote planten, aarde of alles wat maar zwaar is, door de juiste techniek te gebruiken. Ga door de knieën als je bukt om iets op te pakken, en pak het bewust en voorzichtig op. Met andere woorden: neem de tijd en haast je niet! Als iets te zwaar is, neem dan niet het risico dat je een blessure oploopt, maar vraag iemand je te helpen. Dit kan een mooie kans zijn om een buurman of -vrouw te leren kennen, of een goed excuus om een vriend of familielid bij je thuis uit te nodigen.

Bescherm jezelf tegen letsel

Het is heel belangrijk geschikt gereedschap te gebruiken en beschermingsmiddelen te dragen, zodat je letsel voorkomt. Als je bijvoorbeeld op je knieën gaat wieden, graven of planten, ondersteun en bescherm je gewrichten dan met kniebeschermers.

Blijf in beweging

Probeer niet te lang in één houding te blijven, vooral als je die houding niet gewend bent. Dat kan veel extra spanning op je lijf zetten. Beweging is essentieel, dus wissel regelmatig verschillende klusjes af.

Doe een warming-up

Vijf tot tien minuten licht rekken voor je begint met tuinieren, laat het bloed door je hele lichaam stromen. Dit helpt je spieren op te warmen en je lichaam voor te bereiden op de

komende fysieke activiteit. Een eenvoudige warming-up kan zijn dat je met je armen zwaait, een beetje jogt of marcheert op de plaats.

Doe een cooling-down

Als je klaar bent met tuinieren, helpen een cooling-down en wat rekoefeningen spierpijn te voorkomen en gespannen spieren te ontspannen. Een statische stretch (waarbij je een rekhouding vasthoudt) van minimaal 30 seconden helpt eventueel opgebouwde spanning los te laten.

Wees voorzichtig als je tilt, buigt en knielt en verander regelmatig van houding om spierpijn te voorkomen.

VOLGENDE MAAND Adam onderzoekt hoe tuinieren je geestelijke gezondheid kan verbeteren.

FOTO: SARAH CUTTLE..

Zo hergebruik je jouw kerstboom

De kersttijd is vol lichtjes, sierlijke slingers en die nostalgische dennengeur. Op 6 januari, met Driekoningen, is het traditie om afscheid te nemen van je kerstboom en zo de feestdagen af te sluiten.

Als je vervolgens al die bomen op straat ziet liggen, denk jij misschien ook wel: "Kunnen we daar niet iets mee?" Dat kan zeker: met een houtversnipperaar verander je jouw boom eenvoudig in nieuw materiaal voor je tuin. Zo haal je het meeste uit jouw kerstboom, ook na de feestdagen.

Een compacte houtversnipperaar

Een houtversnipperaar hoeft ook geen grote, industriële machine te zijn. De 600 van GTM Professional is bijvoorbeeld een compacte houtversnipperaar die werkt met de snelheid van een professionele machine. Je maakt zonder problemen takken tot 5 cm in doorsnede klein. Wat je overhoudt is een rijkdom aan materiaal voor je tuin. Gebruik de snippers bijvoorbeeld als mulch, compost of als basis voor een tuinpad. Zo geef je jouw kerstboom een nieuwe bestemming in je eigen tuin!

De 600 van GTM Professional

De werking van deze machine is vrij eenvoudig. Door de zwaartekracht en een snel draaiende rotor worden takken automatisch naar binnen getrokken. Vang de houtsnippers op in een kruitwagen of blaas ze direct in de tuin. Met diverse veiligheidsvoorzieningen is dit 600 model extra gebruiksvriendelijk. Ten slotte kun je de machine compact opslaan dankzij een handige opklapfunctie.

WIN EEN HOUT-VERSNIPPERAAR!

Wil jij graag zo'n houtversnipperaar voor jouw tuin? *Gardeners' World magazine* geeft samen met GTM Professional een GTM 600 houtversnipperaar weg ter waarde van € 1150,-. Maak kans op deze houtversnipperaar door uiterlijk 23 januari 2024 het winactieformulier in te vullen op onze website: www.gardenersworldmagazine.nl/winactie-houtversnipperaar. Op 24 januari maken wij de winnaar bekend!

Een merk van De Wild

De Wild is fabrikant en distributeur van de GTM houtversnipperaars. Het familiebedrijf kent een 100 jaar lange geschiedenis van ondernemerschap. Sinds 1969 zijn ze gespecialiseerd in machines en gereedschap voor tuin en park. Samen met een wereldwijd dealernetwerk, brengt hun vierde generatie mensen in contact met de natuur middels drie toonaangevende merken, namelijk GTM Professional, Silky en Okatsune.

Laat je inspireren – en
iat misschien een of
twee ideeën – door te
kijken wat werkt in
andere tuinen.

*“De komende maanden
kan ik je hopelijk helpen
je minder geïntimideerd
te voelen door het
ontwerpproces.”*

DEEL 1

Een tuin ontwerpen

Een inspirerende plek

In dit eerste deel van zijn nieuwe serie over ontwerpen, laat **Alan Titchmarsh** zien hoe je een tuin aanlegt die perfect is voor jou.

GROTE TUIN

Een grotere tuin is geslaagd als het oog een rustpunt heeft.

Zie hoe de blik naar het huis geleid wordt door de geul tussen de drie cirkels en stel je het uitzicht vanaf de andere kant eens voor. Het werkt beide kanten op.

De bestrating heeft een heerlijk rustgevend kleur en de brede banden die het gazon omzomen zijn niet alleen praktisch, maar ook prettig groot. Maaien kost zo geen moeite.

De beplanting omkadert het uitzicht perfect en zorgt dankzij de gesnoeide Portugese laurieren voor privacy en vorm in alle seizoenen.

Tuinontwerp is een term die graag gebezigd wordt in verheven kringen. Zozeer dat wie worstelt met een nieuwe tuin of een oude tuin alleen maar 'op orde' wil krijgen alleen al bij het vooruitzicht knikkende knieën kan krijgen.

Laat ik duidelijk zijn. Ik ben een tuinier die wel eens wat ontwerpt (nou ja, om eerlijk te zijn waarschijnlijk best wel veel), maar ik noem mezelf geen 'tuinontwerper'. Ik kreeg les in het onderwerp van John Brookes in Kew Gardens en in de loop der jaren heb ik, thuis en op televisie, honderden stukken grond ontworpen – en toch geef ik mezelf niet graag die titel. Maar ik heb gaandeweg veel geleerd: wat werkt en wat gewoonlijk niet werkt.

De komende maanden kan ik je hopelijk helpen je minder geïntimideerd te voelen door het ontwerpproces en een aantal basale regels onder de knie te krijgen. Ik zeg 'regels' met enige terughoudendheid, want tuinontwerp heeft ook met smaak te maken en dat is iets persoonlijks. De belangrijkste regel is dat je een tuin creëert waar je graag bent, ongeacht wat anderen zeggen. Je moet een tuin creëren die jou inspireert.

Een begin maken

Misschien mis je in je tuin elementen die je altijd had willen hebben. Of misschien zijn ze er wel, maar 'werken' ze gewoon niet. De meeste mensen willen graag wat dingen kweken die ze kunnen eten, tuindieren lokken en ergens met vrienden kunnen zitten.

Het begin van het jaar is een goede tijd om orde te scheppen: tussen nu en eind maart groeit er weinig, dus je kunt alvast een begin met de werkzaamheden maken, mits de grond niet modderig of bevroren is. Gewoonlijk zijn er voldoende momenten dat het weer goed genoeg is om aan de slag te gaan.

Bekijk je tuin eens kritisch en houd onderstaande in gedachten.

Leer je bodem kennen

Met een simpele bodemtester kom je erachter of je grond zuur is (en je er rododendrons, camelia's en andere kalkhaters in kunt zetten) of alkalisch, in welk geval je deze planten in een kuip met kalkvrije grond moet zetten.

Is je grond zanderig en goed doorlatend of lastige klei? Alle grondsoorten gedijen bij wat compost of goed verteerde stalmest, en plan-

ten zullen er beter en sneller in groeien. Aan klei kun je scherp zand toevoegen.

Wanneer breng je er de meeste tijd door? Het ontwerp moet je leefstijl weerspiegelen. Als je de hele dag de deur uit bent, behalve in de weekenden, en je geniet na het werk graag in de tuin van de zonsondergang, bedenk dan waar de zon rond die tijd staat. Zou dat de beste plek zijn voor een zitje? Weet hoe de baan van de zon loopt en waar de zon staat, zowel in de zomer als de winter.

Een goede vraag is: hoe groot moet het zitgedeelte zijn? Meestal is dat groter dan je denkt. Bedenk dat stoelen onder een tafel vandaan moeten worden geschoven zonder dat ze over de rand van het terras vallen. Petieterige zitjes kunnen claustrofobisch en druk aanvoelen.

Denk zowel verticaal als horizontaal. Een tuin met alleen laaggroeiende planten en kleine heesters lijkt op een schaal koekjes. Een of twee bescheiden bomen tillen de tuin op en opeens heeft die meer impact en hoogte. Overdrijf niet, anders zit je voor de rest van je leven in de schaduw. Maar een of twee zorgvuldig gekozen en gepositioneerde bomen geven je tuin persoonlijkheid.

MIDDELGROTE TUIN

Zorg voor de juiste balans als je een middelgrote tuin hebt.

De planten nemen net genoeg grondoppervlak in beslag (ongeveer 50%) en is overwegend rustgevend groen. De beplanting is kalmerend, maar verzorgd en modern.

Vlonders hebben niet zo'n goede reputatie, maar soms zijn ze zowel praktisch als kosten-effectief. Hier worden ze omgeven door de lage beplanting, die de randen verzacht.

Hier zie je de 'drie bestratingsmaterialen'-regel in de praktijk: roestbruin cortenstaal, betonnen treden en houten vlonders: genoeg variatie, maar niet te veel.

Zorg het hele jaar voor structuur met groenblijvende planten. Nogmaals, wees terughoudend, zodat je tuin geen somber kerkhof wordt. Maar gesnoeide bollen en kegels van taxus of hulst komen 's winters mooi uit en leiden de blik langs een pad of omkaderen een mooi uitzicht. Op strategische plekken zorgen ze dat je tuin vorm heeft en boeiend is, zelfs in de donkerste maanden (en dat is bijna het halve jaar). Iets om bij stil te staan.

Wees niet bang voor rechte lijnen

Mooie, sterke lijnen in de bestrating en paden geven een tuin een verzorgd uiterlijk. Als je rondingen toepast, maak ze dan sterk en scherp. De hardheid van bestrating contrasteert mooi met zachtere, deinende borders. Ze versterken elkaar.

Maak een schets. Iedereen kan een plattegrond maken. Je kunt het! Krabbel wat met een potlood en een gum, al is het maar op een los papiertje, en bedenk met de beweging van de zon in gedachten wat je het beste waar kunt zetten. Denk eraan dat de simpelste vormen vaak het meest effectief zijn.

Maak nu je plan

Nu je je tuin hebt opgemeten, is het tijd om te gaan zitten met een liniaal, blocnote en potlood, en een lijst te maken van wat je graag in je tuin wilt en wat eruit kan. Bekijk welke planten over hun houdbaarheidsdatum zijn en gooi ze weg.

■ Schets met potlood een globale plattegrond en houd de gum bij de hand voor eventuele aanpassingen.

■ Planten of tuinelementen die je wilt behouden staan misschien op de verkeerde plek. Zet ze op andere plaatsen in je plattegrond en denk aan de beweging van de zon.

■ Bedenk dat een tuin altijd werk in uitvoering is. Nadat je een basisontwerp gekozen hebt, kun je nog kleine veranderingen aanbrengen.

■ Neem de tijd om tot een definitief besluit te komen. Laat je ontwerp een dag of twee liggen en pas het daarna net zo lang aan tot je het goed genoeg vindt om uit te voeren. Dan kun je je planten en materialen gaan bestellen en, zo nodig, een offerte aanvragen bij een hovenier.

■ Harde structuren aanleggen kost geld, dus houd je totale budget in gedachten als het op materialen aankomt. En bedenk dat zaad zaaien een van de

Voeg wat afmetingen toe aan je plattegrond.

meest voordelige manieren is om een tuin snel met groen te vullen.

■ Geniet vooral van dat gevoel van opwindende bij de gedachte aan wat je in het voorjaar ziet als je uit het raam kijkt!

KLEINE TUIN

Kleine tuinen hebben hoogte nodig en het hele jaar structuur.

Buxusbollen zorgen jaarrond voor vorm, gezien vanuit het huis en het zitje bij de dubbele deuren is een fijne plek.

Dit eenvoudige ontwerp biedt zowel gezelligheid met de twee banken en de vuurschaal, als privacy, dankzij de hoge schuttingen met zachte beplanting ertegen.

De bomen tillen de tuin op zonder te benauwend te zijn of te veel schaduw te geven. Ze kunnen makkelijk in toom worden gehouden door ze te snoeien.

Alans gulden regels voor een tuinontwerp

■ Zorg voor de juiste verhouding van planten en harde structuren. Voorkom dat meer dan de helft uit harde structuren bestaat. Je creëert een tuin, geen binnenplaats, en minstens 50% van die ruimte moet levend materiaal zijn om harde oppervlakken te verzachten en de planten te kunnen kweken waar je van houdt. Een gazon kan tellen als beplanting, omdat het veel rustiger is om naar te kijken dan bestrating.

■ Gebruik niet te veel verschillende bestratingsmaterialen. Kies er hooguit drie. Meer dan dat en het ziet er te druk uit en je loopt weer het risico dat je tuin niet rustgevend is. Hetzelfde geldt voor schuttingen: kies één materiaal en houd het daarbij. Bedenk dat donkere kleuren (zwart of donkergrijs)

misschien wel somber lijken, maar wegvalen in de schaduw achter bomen en heesters. Heldere kleuren zijn feller en wat aanvankelijk gedurfd was, kan op den duur gaan irriteren.

■ Vermijd rommel. Elke tuin heeft blikvangers nodig, maar dat hoeven er niet veel te zijn. Veel kleine potten op een terras zien er rommelig uit; een paar grote hebben impact en zien er stijlvol uit, vooral als de materialen bij elkaar passen – terracotta, loodgrijs of hout. Te veel blikvangers maken van je tuin een warboel.

■ Plant in driehoeken. Als je een border aanlegt, rangschik planten dan naar hoogte. Begin met de hoogste en laat ze

geleidelijk lager worden naar de voor- en zijanten van de border. Dat geeft een veel mooier effect dan beplanting die steeds op en neer gaat. Wel kun je lange borders beplanten als een reeks aaneengesloten driehoeken.

Zet je planten dicht bij elkaar. Geef ze voldoende ruimte om uit te breiden maar vermijd grote stukken kale grond, die in een mum van tijd overwoekerd worden door onkruid.

■ Houd het simpel. Ingewikkelde ontwerpen zijn moeilijk te onderhouden en kunnen benauwend worden. Wees niet bang om grote stukken met één plant te vullen. Ingewikkelde patronen in je gazon zijn een ramp om te maaien!

VOLGENDE MAAND Alan laat zien hoe je een eetbare tuin creëert die zowel productief als goed ontworpen is.

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

V Waarom zitten er rouwvliegjes in mijn kamerplanten?

A Hoewel ze ook buiten leven, houden rouwvliegjes ervan om zich te vestigen in de potgrond van planten die binnenshuis of in de kas worden gekweekt. Daaruit komen ze vervolgens het hele jaar door tevoorschijn. Ze worden ook wel varenrouwmuggen genoemd. De larven leven in de grond leven en voeden zich voornamelijk met schimmelgroei, dode wortels en rottend materiaal. Soms eten ze ook de levende wortels van zaailingen of stekken.

De vliegjes zijn gek op potgrond die constant vochtig is, vooral als er turf, kokosvezel of schors in zit. Dus geef voorzichtig water en laat potten en bakjes tussen de gietbeurten uitdrogen. Voer een winterse schoonmaak uit in de kas, gooi oude grond op je buitenbedden en overweeg om volgend jaar meer op aarde gebaseerde potgrond te gebruiken. Nematoden (*Steinernema feltiae*), roofmijten en de kort-schildkever *Atheta coriaria* zijn effectieve biologische bestrijdingsmiddelen. Gele plakvallen vangen ook de vliegen. Wil je een aantrekkelijker val, probeer dan een vleesetende vetplant (*Pinguicula*) in de buurt te houden om ze naar zijn plakkerige bladeren te lokken.

V Hoe krijg ik varenrouwmuggen uit mijn kas?

A Pak de problemen bij de bron aan. Dus in plaats van symptoombestrijding met sprays, bestrijd je de larven in de grond met aaltjes. De volwassen vliegen vang je met plakstrips of vleesetende planten voor ze zich kunnen voortplanten.

TIP

Je kunt de larven goed bestrijden door aaltjes (*Steinernema feltiae*) via het gietwater op de potgrond te gieten.

De bloemaren van *Miscanthus* zien er van de zomer tot eind winter goed uit

V Met welke grassen kan ik een lelijke schutting verbergen?

A Grassen kunnen hier erg geschikt voor zijn, maar als je kies voor bladverliezende soorten, moet je ze in februari of maart hard terugsnijden. En dat houdt ook in dat de schutting zichtbaar zal zijn tot de plant weer flink is aangegroeid. Als je dat geen probleem vindt, kijk dan eens naar *Miscanthus sinensis* 'Zebrinus' voor zijn gestreepte bladstengels. Andere mooie soorten *Miscanthus* (ook bekend onder de Nederlandse namen prachtriet of olifantgras) zijn bijvoorbeeld 'Ma-lepartus' of 'Flamingo'. Die staan allebei mooi rechtop en worden ongeveer twee meter hoog.

Als je grond licht en goed draineert, kun je het elegante siergras *Ampelodesmos mauritanicus* proberen. Hij wordt meer dan twee meter hoog en vormt in de loop der tijd stevige pollen van groenblijvend blad. Die pronken met lange, lichte stengels met hangende bloemaren in de zomer.

Maar je hoeft je niet te beperken tot siergrassen. Wat dacht je bijvoorbeeld van klimplanten?

Plant bijvoorbeeld Toscaanse jasmijn (*Trachelospermum jasminoides*) of kleinbladige klimop (*Hedera helix*). Die kun je trouwens ook als kant-en-klaar scherm kopen, zodat je het zicht op de schutting in één keer wegwerkt.

Een andere leuke klimmer is de *Clematis* 'Winter Beauty'. Deze clematis blijft het hele jaar groen en bloeit bovendien in de winter met klokvormige bloemen. Klimplanten zoals deze hoef je alleen maar af en toe te snoeien om hun vorm te behouden, in tegenstelling tot hagen die je moet snoeien om ze netjes te houden.

Naast klimplanten zijn er ook nog kruidachtige vaste planten. In stevige, rijke grond kun je alpen-duizendknoop (*Pericaria alpina*) proberen. Die groeit sterk, maar woekert niet. De stengels worden gerust bijna twee meter hoog waarop later in de zomer pluizige hoofden van kleine, roomwitte bloemen prijken die later verkleuren naar brons-roze en groen. Je hoeft hem niet te steunen, maar hij staat wel graag beschut.

Inula magnifica groeit uit tot dichte pollen met hoge bloemen.

Twee andere kruidachtige reuzen voor vochtige grond zijn de moerasspirea *Filipendula rubra* 'Venusta' – gewaardeerd om zijn geweldige, lichtroze bloempluimen in juli en augustus – en de grote, *Inula magnifica* met zijn behaarde bladeren en gele, margrietachtige bloemen met opvallende, smalle bloemblaadjes. Hij bloeit van medio tot eind zomer.

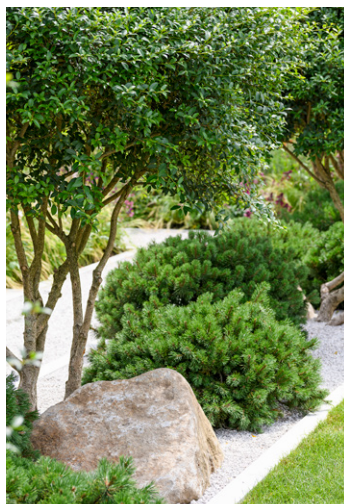
V Waarom gaan kerstbomen die het hele jaar buiten hebben gestaan altijd dood?

A Ten eerste worden deze bomen weliswaar in potten verkocht, maar ze hebben er mogelijk niet erg lang in gestaan. Ten tweede zijn ze waarschijnlijk niet goed verpot, met onvoldoende wortels. Het waren er misschien genoeg om ze te verplanten, maar niet genoeg om te overleven in een warme, droge kamer.

Dat brengt ons bij het derde punt. Dit zijn winterharde bomen die het goed doen in bossen en in de bergen, maar niet geschikt zijn voor onze 'huiskamergronden'. Zelfs als je ze dagelijks water geeft, worden de droge lucht en het zwakke licht binnenshuis hen vaak fataal. Plotselinge veranderingen zijn bovendien lastig, dus als je hem probeert weer naar buiten te verplaatsen, moet je hem eigenlijk afharderen. Zet hem dus een week lang overdag buiten en neem hem 's nachts weer mee naar binnen.

Kerstbomen met kluit doen het beter als ze geleidelijk mogen wennen aan de omstandigheden.

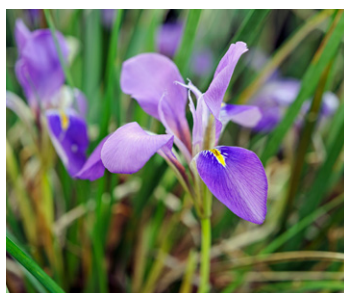

De eenvoud van Japanse grindtuinen geeft ze een ontspannen uiterlijk.

V Wat kan ik planten in een schaduwrijk stuk grind?

A Dit klinkt als het perfecte terrein voor een Japanse grindtuin, met enkele grote stenen of stukken rots als dat mogelijk is. Zodra je die hebt toegevoegd – en mogelijk een bankje – zou je wat bergdennen kunnen planten en wat kleuraccenten toevoegen met Japanse esdoorns. Die houden van gefilterd licht en beschutting tegen de wind.

Een kleine, groene Japanse esdoorn met een mooie herfstkleur is een aanrader. Denk aan een *Acer palmatum* 'Dissectum Viridis', die friscgroen is in het voorjaar en de zomer, en later een diep geel en oranje als van een zonsondergang wordt. Je zou ook een paar grassen of bodembedekkers kunnen toevoegen, maar als het slechts om een klein stukje gaat, is dat misschien niet nodig.

Iris unguicularis heeft zich aangepast aan de droge omstandigheden in Noord-Afrika.

V Komen de ratten terug als we de vogels weer beginnen te voeren?

A Helaas zullen de ratten niet verdwenen zijn en inderdaad je tuin weer weten te vinden. Het voeren van vogels trekt ze nou eenmaal aan en het worden er mogelijk zelfs meer, omdat ze ruimschoots voedsel weten te vinden. Het belangrijkste is dus dat je ervoor zorgt de ratten niet bij het vogelvoer kunnen komen.

Gooi om te beginnen nooit vogelvoer op de grond. Zet het in plaats daarvan op een voedertafel, die je heel schoon houdt om ziekten te voorkomen. Deze tafel moet hoog zijn en op een paal of sokkel van een glad materiaal staan, zodat de ratten niet omhoog kunnen klimmen. Ophangen aan een haak werkt ook.

Vogels zijn geen nette eters, dus er valt vast toch wat op de grond. Zet daarom indien mogelijk de tafel op een plek waar je restjes dagelijks kunt opvegen. Voer de vogels bovendien 's och-

Zet je voedertafel ergens neer waar je eenvoudig kunt schoonmaken.

tends, zodat het meeste voedsel weg is zodra de ratten 's avonds tevoorschijn komen.

Er zijn honderden *Chrysanthemum*-variëteiten, dus er is er altijd wel eentje naar je smaak te vinden.

V Weten jullie wat voor chrysant dit is?

A Chrysanten (*Chrysanthemum*) zijn een grote groep van traditionele, winterharde planten die van september tot de eerste vorst voor veel kleur zorgen. Er zijn vele lichtroze of kersenkleurige soorten die lijken op deze. Het is dus lastig te zeggen welke soort het precies is, maar hij lijkt behoorlijk op *Chrysanthemum* 'Mei-Kyo', die semi-dubbele, paars-roze bloemen produceert in oktober en november.

V Hoe moet ik winteririssen verzorgen?

A De winteriris (*Iris unguicularis*) vormt een sterke, groenblijvende pol met donkere bladeren en zeer geurige, paarse bloemen met gele en witte markeringen. En het leukste is dat hij (zoals de naam al zegt) in de winter zijn fraaie kleuren laat zien.

Wat betreft de verzorging is het een makkelijke plant. Zet hem vooral op een beschutte, goed

drainerende en zonnige plek. Onderaan een muur of hek met goed doorlatende grond is een ideale plek. Ook in een pot staat hij goed. Na een warme, droge zomer zal hij beter bloeien dan na een sombere zomer. Wees dus gerust als hij het ene jaar wat minder sterk bloeit dan het voorgaande jaar, want hij komt stevast terug.

V Ik heb wit spul op mijn orchidee, wat is dat?

A 'Wit spul', vooral als het lijkt op kleine plukjes watten, is waarschijnlijk wolluis, een sapzuigende plaag die zich snel vermenigvuldigt. Het is prima om de beestjes gewoon weg te spoelen met wat warm en een klein beetje groene zeep. Herhaal dit indien nodig. Of zet je plant af en toe onder de (lauwe) douche om alle luizen weg te spoelen.

V We vervangen ons gazon door een natuurlijker gedeelte. Moeten we het omspitten?

A Gazongras heeft de neiging om wilde bloemen te verdrukken, dus wil je de klus klaren zonder te spitten, verzwak het gras dan door wat kleine ratelaar – die leeft halfparasitair op gras – te planten. Maai halverwege de zomer verder alles kort en verwijder het maaisel. Dat verzwakt het gras verder en geeft de bloemen de kans zich uit te zaaien.

Wil je de graszoden helemaal verwijderen, huur dan een zoden-snijder die het gazon in stroken verwijdert. Stapel de losse zoden ondersteboven in een hoek om te verteren tot compost.

Een andere optie is de no-dig-methode. Leg karton over het gras en voeg een dikke laag compost toe. Daarin kun je meteen planten. Steekt er toch nog gras de kop op, wied het dan handmatig.

Leg de graszoden ondersteboven om ze te laten vergaan tot bruikbare compost.

Metalen plantenlabels gaan lang mee, zijn makkelijk schoon te maken en opnieuw te gebruiken.

V Wat is de beste methode voor het maken van plantenlabels?

A Je kunt het beste eerst een potlood gebruiken met hardheid 2B, want wat je daarmee schrijft, blijft lang zichtbaar. Voor de leesbaarheid schrijf je er daarna overheen met een watervaste marker. Als je dit aan de andere kant van het label ook doet, gaat je schrijfsel nog langer mee. Een kant is namelijk steeds weg van de vervagende effecten van het zonlicht gekeerd.

Metalen labels gaan superlang mee. Heb je bijvoorbeeld nog lamellen van oude jaloezieën, dan kun je daar prima labels van maken waarop je groot genoeg kunt schrijven om de tekst zonder bril te lezen.

V We hebben deze struik twintig jaar geleden geplant. Wat is het?

A Dit is een glansmispel met de naam *Photinia davidiana*, een langzaam groeiende, groenblijvende struik. De oudere bladeren kleuren rood in de herfst. Eind voorjaar of begin zomer verschijnen er kleine, witte bloemen, gevolgd door trossen felrode bessen bij oudere planten. De struik houdt van humusrijke grond in de halfschaduw of schaduw, maar doet over het algemeen niet zo moeilijk over zijn standplaats.

V Welke compacte struiken bloeien heel lang?

A Je houdt ervan of je hebt er een hekel aan, maar lavendel is absoluut een topper die lang bloeit. Lavendel 'Hidcote' is een van onze favorieten en gaat lang mee. Maar goed, als je echt niet van lavendel houdt, zijn *Osmanthus x burkwoodii* of *O. delavayi* goede alternatieven. Deze twee soorten schijnhulst hebben het hele jaar door mooi groen blad en bloeien in het voorjaar met kleine, witte, geurende bloemen.

Als je lavendel elk jaar terugsnoot, behoudt hij zijn compacte, gezonde vorm.

V Kan ik mijn fruitbomen in potten naar een verhoogd bed verplaatsen?

A Je kunt de bomen op elk moment van nu tot eind winter verplanten – dus voordat ze weer

Haal altijd voorzichtig de wortels van bomen in potten los bij het uitplanten.

beginnen uit te lopen, maar alleen als de grond niet doorweekt of bevroren is. Maak de wortels voorzichtig wat losser, zodat ze naar buiten kunnen groeien.

Graaf bij voorkeur een vierkant in plaats van een rond gat om de boom in te planten. Dit helpt de wortels om zich naar buiten te verspreiden in de omliggende grond. Let er vooral op dat je ze niet te diep plant. Het nieuwe grondniveau moet hetzelfde zijn als in de potten. Zorg er ook voor dat het juiste label bij de juiste boom blijft.

Geef de bomen voldoende water tijdens het groeiseizoen en geef liever in één keer een sloot water dan steeds kleine beetjes. Dun de vruchten de eerste paar jaar uit, zodat de energie van de plant gaat naar het vestigen van de boom en een sterk wortelstelsel, in plaats van naar de vruchtvorming.

V Duizendknoopfonteinkruid verstikt mijn vijver. Wat moet ik doen?

A *Potamogeton polygonifolius* ofwel duizendknoopfontein-kruid kan nogal woekeren, maar tegelijkertijd is het ook een goede zuurstofplant voor je vijver. En de plantenresten zijn uitstekend materiaal voor je composthoop. Trek dus zoveel mogelijk van het kruid

uit je vijver om het beheersbaar te maken en composteer het afval. Geef ze daarna wat concurrentie van eveneens groeikrachtige planten, zoals waterlelies of lisdoddes. En wordt het toch weer teveel, dan verwijder je gewoon het overschot.

V Kan ik vroege aardappelen in een pot kweken en vervolgens late aardappelen planten?

A De verdeling van aardappelen in 'vroege' versus 'late' soorten kun je eigenlijk beter lezen als 'snel te oogsten, maar een bescheiden opbrengst' versus 'langzaam te oogsten, maar een grotere opbrengst'. Als je beide soorten met Pasen in de volle grond zou planten, zijn de vroege aardappelen geoogst in juli, terwijl de late aardappelen doorgroeien tot september.

Om in dezelfde pot een op-eenvolgende oogst te krijgen, kun je het beste een vroege variëteit nog eerder dan normaal beginnen. Bescherm ze dan met kweekklokken tijdens koudere nachten. Wanneer die partij geoogst is, heb je net genoeg tijd voor een andere vroege variëteit. Zorg ervoor dat je deze tweede partij pootaardappelen in de winter hebt gekocht. Ze moeten namelijk op een koude en donkere plaats worden bewaard tot een paar weken voor het poten.

Een andere manier zou zijn om vroegste aardappelen in de grote pot op te volgen met late aardappelen die je rond Pasen in kleine potten hebt geplant. Vervolgens verplaats je de planten gewoon naar de grote pot zodra er ruimte beschikbaar is. Vergeet echter niet de potgrond te verversen of te vervangen.

Aardappelen groeien goed in grote potten met potgrond.

Jonge aspergeplanten zullen zich beter vestigen dan volwassen exemplaren.

V Is het mogelijk om de asperges die ik nu plant te verplanten als ik ga verhuizen?

A Het is altijd de moeite waard om asperges te planten. Het is lastig dat je minstens twee jaar moet wachten voordat je kunt oogsten, maar de opbrengst vergoedt veel. Plant eenjarige planten, geen oudere. Die lijken misschien een betere prijs te hebben, maar vestigen zich vaak trager. En nog een probleem met het verplanten van oudere asperges is dat de wortels na beschadiging niet zo makkelijk teruggroeien als bij andere kruidachtige planten.

Als je van plan bent te verhuizen, zou je dus in principe je jonge planten mee kunnen nemen. Maar als ze tegen die tijd ouder zijn dan, laten we zeggen, vier jaar, kun je veel beter gewoon nieuwe asperges planten; die zullen sneller groeien en een goede oogst opleveren.

V Ik heb een hekel aan gras maaien. Hebben jullie advies voor het kopen van een robotmaaier?

A Welke robotmaaier geschikt is, ligt aan meerdere factoren. Budget, de omvang van het gazon, eventuele obstakels en hellingen, hoe vaak je maait: het speelt allemaal een rol bij het maken van de juiste keuze.

Zodra je de juiste robotmaaier hebt gevonden voor jouw situatie, werken ze allemaal op dezelfde manier. Je moet een perimeterdraad om je gazon zetten, zodat de maaier alleen binnen deze afgrenzing zijn werk doet. Wat betreft de stroomvoorziening, werken de meeste op oplaadbare lithium-accu's. De winning van

deze kostbare grondstof kent vaak allerlei uitdagingen voor milieu en inheemse volkeren, maar dat is weer een ander verhaal.

Vind je een robotmaaier uiteindelijk toch niet het geld en de moeite waard, overweeg dan om het klusje uit te besteden aan iemand die het tegen een kleine vergoeding af en toe wil doen. Mogelijk ben je daarmee uiteindelijk zelfs goedkoper uit. Ook kun je overwegen om het gras wat langer te laten groeien, zodat je minder vaak hoeft te maaien. Veel beestjes zullen daar ook blij mee zijn.

Installeer een perimeterdraad om te voorkomen dat de robotmaaier buiten het gazon komt.

Het is de moeite waard om een verzwakte kamerplant naar andere omstandigheden te verplaatsen.

V Hoe kan ik mijn hangende lepelplant weer tot leven brengen?

A Als lepelplanten hun blad laten hangen, is er een kans dat ze het koud hebben. Verplaats je plant dus naar helder licht, maar zet hem niet in direct zonlicht. Bescherm de plant tegen kou en tocht, en zet hem op een plek waar het minstens twintig graden is.

Geef je lepelplant in de winter niet te veel water. Geef slechts genoeg (lauw!) water om de grond vochtig te houden. Zet hem op een schoteltje gevuld met steentjes en een laagje water als de luchtvochtigheid in huis erg laag is.

22% KORTING

SCAN MIJ VOOR MEER INFO

MOMENTEN OM TE HERINNEREN

Ontwerp je eigen fotoboek als jaarboek en blik terug op een jaar bomvol herinneringen en speciale momenten.

Persoonlijk - makkelijk - perfect!
Bezoek Pixum.nl of de Pixum App.

pixum
JOUW ONLINE FOTOSERVICE

22% KORTING bij Pixum met code*: TUINBOEK-22

* Deze code berekent 22% korting op alle Pixum fotoboeken via de Pixum website of de Pixum App. De korting wordt niet over de verzendkosten gerekend. De code is geldig t/m 31-03-2024. Kortingen kunnen niet gecombineerd worden met andere kortingen.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

63

72

76

82

87

88

Deze maand

- 60 Minimale kosten, maximale opbrengst**
Een nieuwe serie over bewust en spaarzaam tuinieren.
- 63 Hakselaars**
Hier moet je op letten bij de aanschaf van een hakselaar.
- 72 Reclame voor cyclamen**
Rogier en Marieke over de charme van deze 'omplanten'.
- 76 Kweek & bespaar**
Met het kweeken van deze gewassen bespaar je flink op je boodschappen.
- 82 Bloeiende kamerplanten**
Budgetvriendelijke kamerplanten die maandenlang bloeien.
- 87 Inheemse held**
Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) stelt zichzelf voor.
- 88 Dit wordt ons tuinjaar 2024**
De redactie deelt hun tuinplannen voor dit jaar met je.
- 92 Kweken voor een speciale gelegenheid**
Carol kweekt plukbloemen voor bijzondere gebeurtenissen.

92

Januari

Kweek & bespaar

De kosten van levensonderhoud rijzen de pan uit, dus laten wij je zien hoe je euro's kunt besparen door dit jaar zelf groente en fruit te kweken. Dit artikel vind je op pagina 76.

Minimale kosten, maximale opbrengst

We trappen 2024 af met een serie artikelen om je te helpen op een bewuste manier te tuinieren en meer uit je geld te halen. Hier geven we je een voorproefje van de onderwerpen die we behandelen – plus enkele tips en adviezen waarmee je meteen aan de slag kunt.

April Prijsbewust doe-het-zelven

Benut het lange paasweekend optimaal met eenvoudige doe-het-zelfprojecten zodat je minder hoeft te kopen. We richten ons op hergebruikte en gerecyclede materialen, en geven aan hoeveel tijd en ervaring je voor de verschillende projecten nodig hebt.

Mei

Slim ontwerpen

Ontwerptips voor je tuin die niet veel geld hoeven te kosten.

Juni

Gratis planten

We laten zien hoe je 's zomers eenvoudig planten vermeerdert, hoe je planten kunt stekken en hoe je veel langer doet met gekochte planten.

3 dingen die je nu kunt doen

Februari Bespaar en zaai

Hou geld over door te zaaien. Ontdek hoe je zaden kunt ruilen met vrienden en waar je betaalbaar, duurzaam zaad kunt kopen. Ook behandelen we hoe je zelf zaaibehoeften maakt, zoals zaaikisten, papieren potten en nog veel meer.

Maart Voordelig gereedschap

Vind koopjes bij de kringloopwinkel, koop tweedehands gereedschap en huur of deel duur gereedschap in plaats van het te kopen.

Upcyclen

Het zal je verbazen hoeveel geld je kunt besparen door creatief aan de slag te gaan met bewaarde spullen. Maak bijvoorbeeld verhoogde bedden met oude dakspanten of pallets, kweekkasten door gebruikte plastic waterflessen te halveren, een vijver voor waterkers van een zinken teil, plantenbakken van oude regenlaarzen, potten en zelfs gieters ... Je zult zien dat hoe meer je upcyclet, hoe zelfverzekerder je wordt en hoe meer ideeën je krijgt.

Composteren

Welk formaat tuin je ook hebt, er is altijd plek voor een compostbak die binnen het kleinste budget past. Je kunt een systeem voor koud composteren maken van oude pallets, een ladekast of een kliko, waarin je allerlei keuken- en tuinafval kunt omzetten in een geweldige turfrijke bodemverbeteraar om je eigen groenten te kweken. Nog gemakkelijker: verzamel herfstbladeren en laat die verteren tot een gratis mulch.

Zoek gelijkgestemden

Hoe meer contacten je onderhoudt met groepen van plaatselijke tuiniers en mensen die actief zijn in volkstuintjes of doen aan permacultuur, hoe groter de kans dat je van alles kunt uitwisselen: aan het begin van het jaar kun je bijvoorbeeld zaden ruilen, een 'gereedschapsbibliotheek' organiseren, bij de plaatselijke zagerij in het groot houtsnippers bestellen voor mulch of om paden aan te leggen, samen compost inkopen, wilgentakken regelen bij de gemeente ... De mogelijkheden zijn groter dan je denkt!

FOTO'S: SARAH CUTLER; PAUL DEBOIS; GETTY/IMAGES; JASON INGRAM

Juli Repareer & verzorg

Leer hoe je basisreparaties verricht aan tuingereedschap, potten, paden en nog veel meer. Leer ook hoe je tuinmeubels in topvorm houdt en wanneer het niet de moeite waard is om iets te repareren.

Augustus *Red planten*

We laten zien hoe je afgeprijsde planten uit de koopjeshoek laat herrijzen en ook waarop je moet letten wanneer je zwakke planten koopt en hoe je die nieuw leven inblaast.

September *Bewaar je oogst*

Hoe zorg je ervoor dat er niets verloren gaat, zelfs als je heel veel rijpe groenten tegelijk moet oogsten? Leer de technieken om je overvloed langer te bewaren: inmaken, invriezen, drogen en wecken.

Oktober *Zaden oogsten!*

Gratis zaden! Leer hoe je zaad van je eigen planten wint en hoe je het moet bewaren voor de beste zaairesultaten.

November *Leer wortelgoed kennen*

Ontdek de voordeligste manier om planten met kale wortels te kopen, zoals haagplanten en bomen.

December *Kerst uit eigen tuin*

We laten je de schoonheid en inspiratie van een kerst uit eigen tuin zien, waarbij geld besparen centraal staat.

Met een hakselaar maak je van snoeiafval snel mulch en compost. De kosten heb je zo in een paar jaar terugverdiend.

Hakselaars

Hakselaars zijn erg handig om je snoeiafval op te ruimen. Waar moet je op letten bij het kopen?

Het snoeiseizoen is in volle gang en terwijl het snoeiafval van bomen, heggen en struiken zich begint op te stapelen, is dit nu het ideale moment om het maximale uit deze waardevolle grondstof te halen.

In plaats van het snoeiafval in je klike te gooien kun je het ook verwerken tot kleine stukjes met een tuinhakselaar. Deze stukjes verteren veel sneller op je composthoop. Maar je kunt het ook als gratis mulch rondom bomen en struiken of in je borders gebruiken, of er paden in je moestuin mee bedekken.

De prijzen lopen uiteen van rond de 100 euro tot ongeveer 2000 euro. Er zijn drie hoofdtypen: mes-, wals- en turbinehakselaar. Die laatste is een verbeterde versie van het walstype, maar is wel zwaar en duur. Verder zijn er zijn zowel benzine- als elektrische modellen verkrijgbaar.

Meshakselaars trekken het materiaal de machine in om het te pletten en hakken. Ze werken vaak snel en zijn dus erg geschikt als je veel materiaal te verwerken hebt. Ze maken veel lawaai, zijn zwaar en hebben meer moeite met zacht, vers hout.

Walshakselaars worden ook wel eens fluisterhakselaars genoemd, maar ze zijn alsnog niet bepaald stil te noemen. Deze typen pletten en breken de takken die je hem voert.

Elektrische hakselaars voor consumenten hebben allemaal een kabel en geen accu. Een stopcontact is dus noodzakelijk. Benzinehakselaars zijn krachtiger maar ook duurder dan elektrische modellen, hebben regelmatig onderhoud nodig en stoten meer schadelijke stoffen uit. Elektrische hakselaars hebben wat ons betreft daarom de voorkeur.

Zo werken hakselaars

Resetknop of schakelaar

Als de hakselaar hapert of verstopt is, stopt de machine automatisch en schakelt de stroom uit. De resetknop wordt dan beschikbaar. Na korte tijd kun je hem weer terugduwen en de machine herstarten.

Controlepaneel

De meeste apparaten hebben eenvoudige aan-uitknoppen, meestal groen om te starten en rood om te stoppen. Meshakselaars hebben ook een achteruitknop om te deblokken.

Messen of wals

Omkeerbare stalen messen of een wals en een schijf hakken en vermalen houtmateriaal.

Duwstok

Handig om materiaal in de toevoertrechter te duwen en je vingers veilig te houden.

Toevoertrechter

Snoeimateriaal leid je via de toevoertrechter naar de messen of wals eronder. Sommige modellen hebben een afneembare trechter om het vullen te vereenvoudigen.

Messen instellen

De roterende messen moeten worden ingesteld voor gebruik om te zorgen dat ze dicht genoeg bij de schijf staan om het materiaal goed te shredden.

Zo verwerk je je snoeiafval veilig

- Gebruik nooit een hakselaar in de regen of bij nat weer.
- Zorg dat het apparaat stabiel op een vlakke ondergrond staat.
- Draag altijd handschoenen en beschermers voor ogen en oren.
- Duw niet teveel materiaal in één keer in de trechter en laat de dikkere uiteinden van de takken indien mogelijk als eerste erin zakken.
- Voorkom opstoppen door te wisselen tussen vers, buigzamer en ouder, houtiger materiaal.
- Maak regelmatig schoon, zeker na jonge takken. Haal de stroom er altijd eerst af!

Kabel

Langere kabels maken een verlengkabel overbodig. Felgekleurde omhulsels kunnen ze beter zichtbaar maken, zodat je er niet snel over struikelt.

Wielen

Deze maken het verplaatsen van de hakselaar door je tuin en van en naar de opslag een stuk eenvoudiger.

Opvangbak

Vaak zit er een opvangbak of -zak bij om rommel te voorkomen en het eenvoudiger te maken om de snippers naar de composthoop te brengen.

Een resetknop en een achteruitfunctie maken de omgang met de onvermijdelijke vastlopers eenvoudiger.

Een hakselaar kiezen

Een goede hakselaar maakt snel korte metten met je snoeiafval, terwijl een slecht apparaat langzaam werkt en vaak vastloopt. Denk aan de volgende punten voor je er eentje koopt.

■ Wat ga je versnipperen?

De meeste consumentenmodellen hakselen takken tot ongeveer 40 mm dik. Als je lichtere, versere takken en twijgen wilt versnipperen, is een walshakselaar de beste keuze, want die kan beter omgaan met zachter materiaal dan een meshakselaar.

Heb je meer houtig materiaal, dan is een meshakselaar de betere keuze. Deze snijden het meeste afval fijn, behalve nat, sappig materiaal. Dat geeft een grotere kans op vastlopers. Ze zijn verder snel en trekken het materiaal stevig het apparaat in. Als je dus veel houtig snoeiafval hebt, is dit een goede keuze.

■ Hoe vaak gebruik je het apparaat?

Als de hakselaar regelmatig uit de schuur moet halen, moet hij makkelijk te verplaatsen zijn. Kijk naar grote, stevige wielen en goede handgrepen. Is gewicht van belang, dan is een walshakselaar de lichtere keuze.

Wil je verder weg van je huis werken, controleer dan de kabellengte of gebruik een verlengkabel die lang genoeg is.

Heb je weinig opbergruimte, kijk dan welk type hakselaar beter past bij de beschikbare ruimte. De meeste walshakselaars zijn hoog en smal, terwijl meshakselaars vaak uit elkaar kunnen worden gehaald en dan in een kast of onder een plank passen.

■ Wat wil je doen met het materiaal dat uit de hakselaar komt?

Sommige hakselaars zijn heel goed in het maken van fijne snippers terwijl andere beter geschikt zijn om snel verteerbaar materiaal voor de composthoop te maken. Bedenk of je graag aantrekkelijke mulch voor je borders wilt produceren of dat je liever de snippers als afvalproduct wilt gebruiken om je composthoop aan te vullen en het verteerproces te versnellen.

Een opvangbak of -zak maakt het makkelijker om je snippers te verplaatsen en in dit geval is groter beter. Zo ben je niet doorlopend bezig met het legen van de bak. Een stevige bak is misschien makkelijker te gebruiken, maar bedenk dat deze hakselaars een veiligheidsmechanisme hebben waardoor ze stoppen met werken als de bak niet op zijn plek zit. Sommige van deze bakken voelen kwetsbaar aan en als ze stuk gaan moet je ze vervangen, anders werkt de hakselaar niet.

■ Hoe veilig is de machine?

Walshakselaars moeten een veiligheidsflap hebben in de trechter om de vingers tegen de messen te beschermen. Stabiliteit is ook erg belangrijk, dus controleer of het apparaat stevige voeten heeft om hem stabiel te houden tijdens zijn werkzaamheden. Een auto-stopfunctie is een must, want je hakselaar zal

onvermijdelijk wel eens vastlopen. Een resetknop verzekert je ervan dat de machine alleen herstart wanneer jij er weer klaar voor bent.

■ Is de hakselaar makkelijk te onderhouden en repareren?

De messen van goedkope walshakselaars kunnen snel minder scherp worden, dus ze moeten makkelijk te bereiken zijn. De meeste trechters kun je loskoppelen om erbij te kunnen. Kijk ook voor je aankoop of je nieuwe messen los kunt kopen. Bij meshakselaars moet je de ruimte tussen de messen en de schijf regelmatig aanpassen. Het is dus fijn als dit makkelijk kan, anders gaat het werken met het apparaat niet efficiënt.

Waar te koop

- Bosch [bosch-diy.com](https://www.bosch-diy.com)
- Einhell [einhell.nl](https://www.einhell.nl)
- Gereedschapcentrum [gereedschapcentrum.nl](https://www.gereedschapcentrum.nl)
- Makita [makita.nl](https://www.makita.nl)
- Toolstation [toolstation.nl](https://www.toolstation.nl)
- WOLF-Garten [wolf-garten.com/nl/](https://www.wolf-garten.com/nl/)
- Hyundai [hyundaipowerproducts.nl](https://www.hyundaipowerproducts.nl)

De beste tuintips op het perfecte moment

Gardeners' World wordt gemaakt met een passie voor tuinieren. Je krijgt op het juiste moment de juiste tips, zodat je tuin er nu perfect bij ligt, maar ook dat je het volgende seizoen weer kunt genieten van je tuin in bloei.

**Gardeners'
World**

**Ontvang 12x
Gardeners' World
van €83,88 voor**

50,-

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/abo

Deze actie is geldig t/m 30 januari 2024 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

Eindelijk, een kas!

Al jaren droomde ik ervan: een kas. Ieder voorjaar staat iedere vensterbank op het zuiden op instorten in huis, zuchtend onder het gewicht van al die zaailingen die warmer weer afwachten. In de herfst miste ik juist een plek om lekker door te tuinieren wanneer het buiten koeler en kaler werd. Dit jaar is het na veel wikken en wegen eindelijk zover! En de keuze is gevallen op een kas van Janssens AluSystems.

TEKST: ANNE WIEGERS FOTOGRAFIE: LIESBETH DISBERGEN

Dit was nog best een zoektocht want er is veel beschikbaar, maar mijn lijstje met wensen was, na al die jaren dromen, aanzienlijk. In mijn stadstuintje bij een oud huis – en als van huis uit kunsthistorica – moest het een ware vintage droom worden en in de omgeving passen. Stormbestendig, stevig, bloedmooi, en het liefst in een niet gangbare kleur, namelijk mintgroen. Veel partijen vielen af, maar toen ik samen met iemand van het sympathieke familiebedrijf Janssens aan de slag ging met ontwerpen en de open vraag kreeg: 'hoe ziet jouw droomkas eruit, alles is mogelijk', was de keuze snel gemaakt.

Een diepe zucht verwachtend toen ik mijn wens voor een mintgroene kleur kenbaar maakte, bleek dit gewoon tot de opties te behoren. Een Victoriaanse nok die niet alleen het historische gevoel geeft waar ik naar zocht, maar ook duiven en alles wat ze achterlaten ontmoedigt, stond ook al snel op de ontwerptekening. Handige schappen voor al die zaailingen in het voorjaar, automatische ramen die bij hitte vanzelf openen, en een super chique 'Louvre-raam' maakten de lijst af. Het ontwerp werd geprint, en ik ging jubelend naar huis.

Nieuwsgierig als ik ben wilde ik eigenlijk wel eens zien hoe mijn kas gemaakt werd. Op pad dus, naar de fabriek van Janssens! Nabij

Antwerpen, in Lier, bevindt zich de fabriek en showroom. Peter Janssens, die al sinds zijn tienerjaren – toen nog schoorvoetend maar even later vol passie – betrokken is bij het bedrijf, beantwoordde samen met zijn team al mijn vragen.

Wat voor een glas wordt er bijvoorbeeld gebruikt? Vroeger was 'tuindersglas' namelijk best gevaarlijk bij schade. Scherven waren loeischerp en een flinke hagelbui kon echt een risico zijn. Bij Janssens gebruiken ze 4 mm dik gehard veiligheidsglas. Dit betekent dat het loeisterk is, tot zes keer sterker dan tuindersglas. Ten tijde van klimaatverandering en vreemde weersomstandigheden is dat een prettig idee. Mocht het toch een keer fout gaan, dan valt het glas uit elkaar als kleine, niet gevaarlijke korrels.

Onder de prachtige mintgroene kleur van mijn kas zit een stevig aluminium frame, waar de basis van Janssens ligt. Dit is waar het allemaal begon in 1946 bij de start van het familiebedrijf. Aluminium is een stevig, weerbestendig en duurzaam materiaal, in tegenstelling tot staal of hout, dat meer onderhoud vergt. Een flinke poetsbeurt eens per jaar is bij mijn kas straks voldoende. Aangezien ik altijd druk ben in de tuin is het onderhoud van een kas iets waarvan ik weet dat het erbij in kan gaan schieten. Wat ik aantrekkelijk

*“Hoe ziet jouw droomkas eruit?
Alles is mogelijk.”*

vind aan aluminium is dat het gerecycled kan worden waardoor de impact op het milieu beperkt blijft. Dat vind ik, los van het feit dat deze kas vol biologische planten gaat staan die mijn footprint nog verder verkleinen, toch wel belangrijk.

De inrichting van de kas is heel belangrijk om over na te denken. Iedereen gebruikt een kas anders. Zo wil ik zeker een deel volle grond hebben voor tomaten, luffa's, aubergines en paprika's. Ook zal het de kraamkamer zijn van mijn volkstuin, dus ik heb veel ruimte nodig om zaailingen kwijt te kunnen. Vandaar dat er aan de ene zijde een lange werkbank komt. Daarboven komt nog een smaller schap. Iedere centimeter wordt benut. Toch lopen deze handige schappen niet helemaal door tot achterin de kas. Ik heb namelijk een open stukje nodig waar ik een oude stoel kan neerzetten, een overwinterende citroenboom en andere niet winterharde verstekelingen. Want naast een zeer nuttige werkruimte, gaat deze kas mij ook helpen zoveel mogelijk 'buiten' te kunnen zijn, juist in de winter en het vroege voorjaar, wanneer het buiten de kas nog te kil is. Een zitje is dus echt iets om mee te nemen in de planning. Iets waar mijn oog in de showroom direct op valt, is wat Peter een 'spandrel' noemt. Het is een verstevigings-element. Mij doet het direct denken aan de details die je ziet in oude stationshallen uit de jaren 20 en 30 en ik val er dus direct als een blok voor. Dat ze de kas nog stormbestendiger maken dan deze al was, is voor mij mooi meegenomen. Als laatste toevoeging die de kas echt een prachtig vintage uiterlijk gaat geven, kies ik voor een tweetal panelen aan de voorkant. Al schetsend en overlegend ontstaat er al snel een droom. Hoe het mij vergaat in deze kas en hoe ik hem inzet voor mijn tuindromen kun je gaan volgen in dit magazine het komende jaar. Ieder seizoen deel ik een update.

Over Janssens

Familiebedrijf Janssens Alusystems is gevestigd in België sinds 1946. Ze zijn gespecialiseerd in het maken van kassen met een aluminium frame. Met meer dan 70 jaar ervaring hebben ze de modellen die ze maken geperfectioneerd. Je kunt kiezen voor een bestaand model, of een 'custom' model, dat volledig aangepast kan worden naar iedere wens. Beide zijn goed te bekijken en ontwerpen via een configurator op www.janssens.be. Liever persoonlijk in gesprek? Op de site via de optie 'vind jouw dealer' maak je gemakkelijk een afspraak bij jou in de buurt.

Cyclamen balearicum.
Een van de minder bekende soorten.

Reclame voor cyclamen

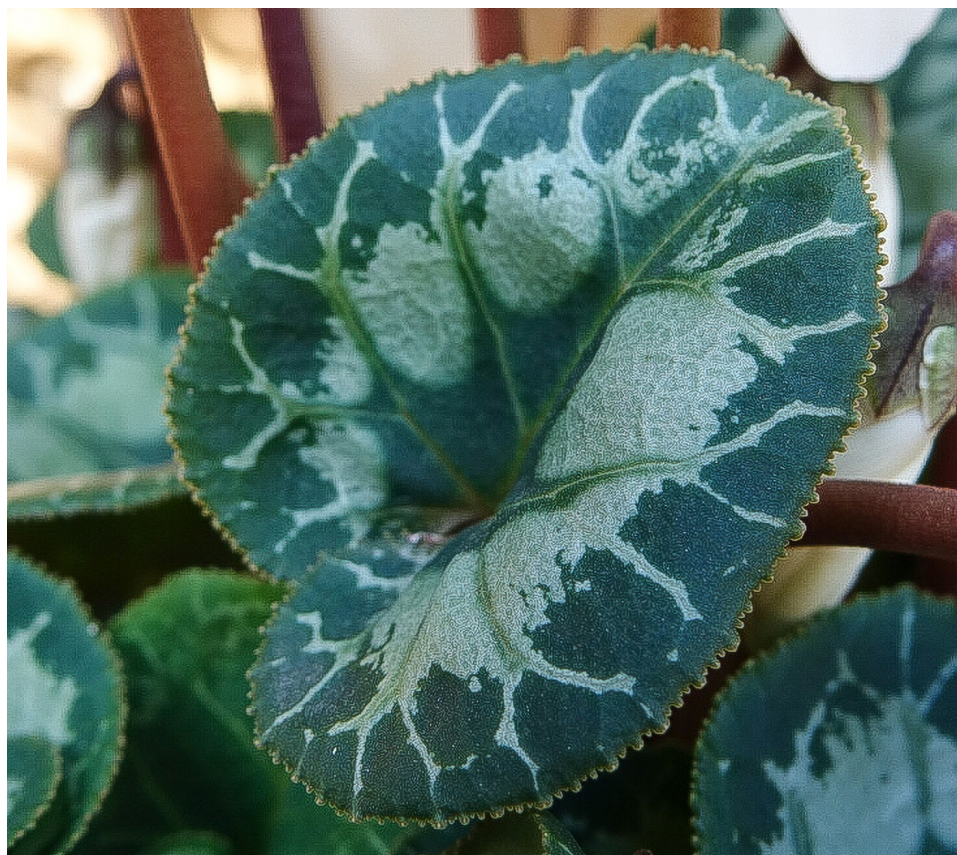
Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden.

Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en **Rogier van Vugt** (Hoofd Horticultuur van de Hortus botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Marieke: Laten we eerlijk zijn: de cycloam staat niet bekend als hippe, jeugdige kamerplant. Zelden zie je de plant op de *instagram* plantenaccounts. Daarbij wordt ze vaak gezien als tijdelijke plant: na de bloei gaan ze de groenbak in. Onterecht! Laten we deze 'omaplant' eens de credits geven die ze verdient.

Rogier: De cycloam dankt haar naam aan het woord *cyclos* dat 'cirkel' betekent in het Oud-Grieks. De naam komt zeer waarschijnlijk door de vorm van de knol die een schijfvormige, ronde vorm heeft.

De planten die we als kamerplant kennen zijn cultivars van *Cyclamen persicum*. Dit is een soort uit het oostelijke Middellandse Zeegebied. Er zijn vele jaren aan selectie overheen gegaan om vanuit de bescheiden wilde plant de volle 'omaplant' te kweken en het is de koers die de kwekers hebben genomen die er ook voor heeft gezorgd dat de plant een stoffig imago kreeg. Men ging voor volle, rijkbloeiende planten waarbij de focus lag op bloemkleur en formaat. Als je daar de wilde plant naast zet, valt op dat de wilde bloemen een heerlijke geur hebben. Deze is bij de kamerplanten vaak vrijwel verdwenen of vervangen door een andere, minder aantrekkelijke geur. Ook het blad

Verschillende bladkleuren van *Cyclamen hederifolium* in de tuin van Rogier.

van cyclamen kan heel erg mooi zijn, maar dit is in de veredeling nauwelijks meegenomen. Maar wanneer de nadruk op bladpatroon en bloemgeur had gelegen, het had zo kunnen gebeuren dat de kamerplant cycloam er heel anders had uitgezien.

Naast de *Cyclamen persicum* zijn er nog meer soorten, die voorkomen van de Balearen in het westen tot Iran in het oosten. Van noord tot zuid kun je ze in het wild vinden van Zuid-Duitsland en Polen tot aan een gekke uitschieter in Somalië. Ze hebben gemeen dat ze meestal in bosachtige gebieden voorkomen, waar ze in de schaduw groeien. Ze houden

van rotsachtig terrein en hun ondergrondse knollen zitten vaak verstopt in rotsspleten. Soms kun je ze zelfs vinden op de stammen van bomen waar ze in de moslaag groeien. Het zijn altijd plekken waar nooit water blijft staan en waar andere planten niet goed gedijen.

Deze wensen neemt de cycloam ook mee in haar bestaan als kamerplant: luchtige grond, nooit natte voeten en geen volle zon. Vanwege het vaak bescheiden formaat of de behoefte aan koele temperaturen, hebben de andere soorten nooit bijgedragen aan het kamerplanten-assortiment.

Zomerslaap

M: De cycloam houdt een zomerslaap: in de zomer sterven de blaadjes langzaam af en gaat de knol in rust. Het lijkt alsof de plant dood is, en dit is dan ook het moment dat veel mensen de cycloam weggooien. Zonde! Hier wat tips om te zorgen dat jij in de herfst weer een vrolijk bloeiende cycloam in de woonkamer krijgt:

- Als je merkt dat de blaadjes afsterven, verminder het water geven.
- Dit is ook een goede tijd om de plant te verpotten.
- Zet de plant op een koele, droge plek. De garage, bijkeuken of gang bijvoorbeeld.
- Geef héél spaarzaam water! De knol is in rust en verbruikt dus weinig. Bij teveel water zal de knol gaan rotten.
- Haal de cycloam in de herfst weer de woonkamer in en geef een lekkere scheut water. De cycloam wordt wakker en zal weer gaan groeien en bloeien.

Verzorging

M: De cycloam groeit dus in de herfst en winter. Dat betekent dat de plant in die periode niet zo'n behoefte heeft aan warmte: boven de verwarming is dus een slechte locatie! Ook qua luchtvochtigheid maak je daar de cycloam niet blij mee. De ideale temperatuur is 15 graden, dus een koele studeerkamer of slaapkamer is perfect. Een lichte plek is fijn, maar vol in de zon is teveel van het goede.

Altijd handig: een plant die duidelijk aangeeft als ie dorst heeft. Dat is ook wat de cycloam doet. Blaadjes en bloemetjes gaan slap hangen, jouw aanwijzing om de gieter te pakken. Wacht daar niet te lang mee, anders laat de cycloam z'n bloemetjes vallen en dat zou zonde zijn. Beter is om het slap hangen vóór te zijn door met je vinger te voelen of de grond droger wordt. Water geven doe je het beste door hem in een schoteltje lauw water te zetten. Zorg dus dat de cycloam in een pot met gaatjes onderin staat, bijvoorbeeld een plastic kweekpot die je in een sierpot zet. De cycloam is een knolgewas en die knol is gevoelig voor rot. Het is dus extra belangrijk om het potje goed te laten uitlekken voor je het weer in de sierpot zet. Geef bij voorkeur geen water van boven (sowieso niet op de blaadjes en bloemen). Het kan namelijk zijn dat de knol het water tegenhoudt: de wortels krijgen dan geen water, terwijl de knol juist gaat verrotten.

De cycloam hoeft je niet veelvuldig bij te voeden. Tijdens de groeiperiode kun je eens per maand een kleine hoeveelheid plantenvoeding aan het water toevoegen. In de zomerslaap geef je niks.

Cyclaam – bloem die ontrolt.

“Laten we deze ‘omaplant’ eens de credits geven die ze verdient.”

Winterhard

R: De *Cyclamen persicum* is niet winterhard, maar er zijn diverse soorten die wel gewoon in de tuin kunnen. *Cyclamen hederifolium* is daar de bekendste soort van. Deze soort heeft zijn naam te danken aan het klimopachtige blad. De soort bloeit in de herfst en kun je bijna in elk tuincentrum kopen. Een andere bekende

soort is *Cyclamen coum*. Deze bloeit laat in de winter en heeft rond blad.

Deze beide soorten kunnen zich, wanneer de omstandigheden goed zijn, erg goed uitzaaien in de tuin. Hiervoor is een kleine toplaag van schors ideaal, want daartussen kunnen de zaadjes beter ontkiemen.

Er zijn meer soorten die winterhard zijn, maar deze zijn iets kritischer en meer voor de liefhebber. Als potplant zijn ze buiten niet zo geschikt. Zelfs een klein beetje vorst kan ze dan al doden. Ik heb zelf meegemaakt dat planten -20°C in de volle grond overleefden, maar -5°C in een pot niet.

Maar er is zeker een toekomst voor de tuincyclaam. Er ontstaat nu namelijk een interesse in de verschillende bladselecties van deze soorten. Waar het bij de *C. persicum* puur om de bloemen ging, gaat het hier vooral om het blad – het blad is immers ook veel langer zichtbaar. De variatie is eindeloos, zowel bij *Cyclamen coum* als bij de *C. hederifolium*, variërend van volledig zilverwit tot volledig donkergroen en elk patroon of denkbare nuance die daartussen ligt. Ik ben er zelf al wat gaan verzamelen en moet zeggen: het smaakt naar meer. De cyclaam heeft een mooie toekomst, zij het op de vensterbank of in de tuin, en is verre van oubollig.

Meer plantenpraat?

Volg ons op instagram:

@rogiervanvugt en @nimmaplants.

De schijfachtige knol van een cyclaam.

Een cyclaam in het wild (*Cyclamen balearicum*).

Kweek & bespaar

De prijzen rijzen de pan uit, dus wordt het tijd om op de kleintjes te letten en zelf een deel van je voedsel te kweken. In dit artikel lees je hoe je behoorlijk wat geld kunt besparen.

Het voelt altijd goed om je eigen fruit, groente en tuinkruiden te kweken. Natuurlijk levert het eten op, maar het verbindt ons ook met wát we eten. Die verbondenheid helpt ons om de dagelijkse stress te verlagen. En doordat de voedselprijzen het afgelopen jaar omhoog zijn geschoten, is het nuttiger dan ooit om een deel van je voedsel zelf te kweken, of het nu een overvloed aan tomaten is of een enorme oogst aan groenten die anders pure luxe zijn – zoals asperges.

Er zijn veel manieren om het hele jaar door groenten te kweken, zelfs in de winter – denk aan spruitjes en boerenkool, of kiemgroenten en tuinkruiden die je op een zonnige vensterbank kwijt kunt (misschien in

een geüpcyclede pot). Koester je in de magie van de ontkieming en groei van nieuwe planten. Het geeft ongelooflijk veel voldoening, maar dat niet alleen: je kunt het goede gevoel doorgeven door het teveel aan zaailingen te delen met vrienden, familie en burens.

En je kunt niet alleen geld besparen door zelf groente en fruit te kweken, maar ook door gratis compost te maken van je keuken- en tuinafval of gratis nieuwe planten uit stekken op te kweken.

Ooit kweekten mensen in hun achtertuin of volkstuintje bijna al hun groente en fruit zelf, en het voelt goed om in de voetsporen te treden van deze heldhaftige tuiniers van weleer. Dus lees verder en ga aan de slag!

De beste geldbesparende gewassen

Voor het hoogste rendement moet je selectief zijn. Dit zijn volgens ons de beste gewassen om flink op je boodschappen te kunnen besparen.

Bladsla

Er wordt geschat dat 40% van de voorverpakte sla die mensen bij de supermarkt kopen, wordt weggegooid. Bladsla groeit goed op een vensterbank en geeft je herhaaldelijk oogst. Pluk alleen wanneer je wilt eten. Dan verspil je niets en geniet je van kakelverse slablaadjes.

■ OOGSTEN, BEREIDEN

EN BEWAREN Snijd van elk zaaisel drie of vier keer een portie blaadjes. Oogsten kan van begin mei tot in november. Eet de blaadjes vers of bewaar ze een paar dagen in een gesloten bakje in de koelkast.

■ **KWEKEN** Zaai vanaf februari tot in april binnen en vanaf april tot in augustus buiten.

Tuinkruiden

Ook voorverpakte verse tuinkruiden uit de supermarkt bederven vaak voordat je ze hebt opgemaakt. Maar veel kruiden kun je prima zelf kweken, binnen (basilicum, koriander) of buiten (rozemarijn, salie), zodat je altijd verse ingrediënten hebt. Als voorbeeld gebruiken we hier basilicum.

■ OOGSTEN, BEREIDEN EN

BEWAREN Oogst de blaadjes vanaf juni tot in september en gebruik ze vers of maak er pesto van en bewaar die in de koelkast.

■ KWEKEN

Zaai vanaf februari tot in juli binnen of koop basilicum in een pot en verdeel de plantjes over meerdere potten om meer en grotere planten te krijgen.

Pepers

Eén peperplant kan 600 gram pepers produceren. Meestal worden ze als eenjarige gekweekt, maar pepers zijn vaste planten en je kunt ze binnen als kamerplanten overwinteren. Win en bewaar de zaadjes en je hebt de rest van je leven heerlijke pepers.

■ OOGSTEN, BEREIDEN EN

BEWAREN Knip vanaf juli tot in oktober steeds rijpe pepers van de plant. Gebruik ze vers in gerechten of vries ze in.

■ **KWEKEN** Zaai in februari of maart op een warme plek. Verspeen de zaailingen naar potten, zet er een steun naast en plaats ze op een vensterbank.

Asperges

In de winkel zijn ze vaak duur, maar thuis zijn ze goedkoop en lekker. Je hebt echter wel wat geduld nodig, want de eerste twee jaar bespaar je nog niets. Dat komt omdat er simpelweg nog niets te oogsten valt. In jaar 3 en 4 begin je echt iets te merken van je besparing.

■ OOGSTEN, BEREIDEN EN

BEWAREN Oogst de asperges vanaf april tot in juni. Stoom en eet ze vers of maak asperges in om ze te bewaren.

■ **KWEKEN** Plant jonge wortelkronen eind winter in onkruidvrije, voorbereide grond en wacht twee jaar voordat je de eerste asperges oogst.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, PAUL DEBOIS, JASON INGRAM

Handappels

Geniet elk jaar volop van de lekkerste appels die je ooit hebt gegeten. Ben je bang dat je er te veel krijgt? Dat is onmogelijk!

■ OOGSTEN, BEREIDEN EN

BEWAREN Oogst ze in het najaar en bewaar ze met genoeg tussenruimte in kartonnen dozen op een donkere, koele, maar vorstvrije en goed geventileerde plek. Voorkom dat ze gaan rotten door eerst alle gekneusde, zieke of aangevreten appels te verwijderen en eventueel tot sap te verwerken.

■ **KWEKEN** Plant 's winters of begin voorjaar bomen met kale wortels, mulch goed en steun ze met een boompaal. Geef gedurende het eerste jaar regelmatig water.

De eerste drie jaar na het planten, oogst je nog niets.

Hierna kun je steeds meer oogsten tot wel 200 appels per jaar van een vrijstaande boom.

Blauwe bessen

Eén enkele struik kan je voorzien van meerdere bakjes blauwe bessen. Je kunt ze invriezen om er het hele jaar van te genieten.

■ OOGSTEN, BEREIDEN EN

BEWAREN Oogst de rijpe blauwe bessen vanaf juni tot in september. Eet ze vers, droog ze, vries ze in of gebruik ze in baksels of salades.

■ **KWEKEN** Plant de struiken in de winter of begin voorjaar. Ze hebben zure grond nodig. Heb je dat niet, plant ze dan in potten met potgrond voor heideplanten. Kweek meer dan één variëteit voor een betere bestuiving en dus meer fruit. *Zolang de planten zich in het eerste jaar vestigen, oogst je nog niets. Daarna kun je tot wel 4 kilo per jaar oogsten.*

Aardbeien

Het is belangrijk dat je elk jaar planten opkweekt uit de uitlopers, dan heb je snel een heel bed vol.

■ OOGSTEN, BEREIDEN EN

BEWAREN De meeste planten dragen in juni en juli een paar weken vrucht, maar van 'door-dragende' variëteiten kun je veel langer oogsten. Eet ze vers of verwerk ze in gerechten.

■ **KWEKEN** Plant eind voorjaar de koel bewaarde uitlopers in de vollegrond en je kunt na ongeveer zestig dagen de eerste aardbeien oogsten.

In het eerste jaar is je besparing nog niet zo groot, maar door uitlopers te stekken kun je snel een aardbeieveldje maken die per tien planten tot wel 4,5 kilo opleveren. Vervang de planten steeds na drie jaar.

Paarse winterbroccoli

Eén plant zelfgekweekte paarse winterbroccoli (ook wel spruitbroccoli genoemd) kan je een boel geld besparen. Je oogst de stronkjes met bloemknoppen en als je ze jong oogst, blijft de plant nieuwe knoppen produceren – en voorkom je dat hij gaat bloeien en zaad zet.

■ **OOGSTEN, BEREIDEN EN BEWAREN** Nieuwe variëteiten kunnen zowel 's zomers als 's winters worden geoogst, de traditionele soorten alleen eind winter. Breek de bloemstronkjes af zodra ze ongeveer 15 cm lang zijn. Daarna groeien er nieuwe scheuten. Eet ze vers, kort na de oogst.

■ **KWEKEN** Zaai vanaf februari tot in juli meerdere partijen en verspeen vervolgens de zaailingen naar hun definitieve plek in de vollegrond of in een pot. Span er netten over om duiven en rupsen te weren. *Vijf planten kunnen je ongeveer anderhalve kilo broccoli opleveren.*

Courgettes

Omdat courgettes per stuk relatief duur zijn, kun je er maar beter veel kweken – de oogst is vaak groot! Je kunt ze inmaken, fermenteren of invriezen.

■ **OOGSTEN, BEREIDEN EN BEWAREN** Snijd ze vanaf juli tot in oktober van de plant. Kleinere exemplaren zijn lekkerder en zodra je die oogst, zal de plant er nog meer produceren.

■ **KWEKEN** Zaai courgettes binnen voor vanaf april tot half mei of buiten vanaf half mei tot eind juni. Geef de planten veel ruimte op een zonnige plek met rijke grond en geef royaal water en regelmatig voeding.

Elke plant levert ongeveer 10 vruchten op. En met gemiddeld € 0,92 per stuk in de winkel zou je dat bijna 10 euro kosten. Een zakje met 20 zaden kost € 2,30.

Tomaten

Tomatenplanten geven vaak een overvloedige opbrengst, maar je kunt tomaten op heel veel verschillende manieren bewaren. Win ook zaad voor volgend jaar.

■ **OOGSTEN, BEREIDEN EN BEWAREN** Pluk de tomaten zodra ze rijp zijn. Hoe meer je er plukt, hoe meer de planten produceren. Vries het overschot in of droog de tomaten (in de

oven) om er ook in de winter van te kunnen genieten.

■ **KWEKEN** Zaai ze vanaf februari tot april binnen voor. Verspeen de zaailingen naar potten en geef regelmatig water totdat ze groot genoeg zijn om naar hun definitieve plek te verhuizen. Kweek ze in een kas of buiten (maar bescherm ze tegen de kou). *Eén plant levert je zo'n 4 kg aan tomaten op.*

Overblijvende bladgroenten

Na slechts één keer zaaien blijven deze planten produceren. Je kunt kiezen uit veel verschillende groenten, maar de twee absolute toppers zijn snijbiet en snijkool.

Snijbietplanten kunnen jarenlang goed blijven, zolang je maar voorkomt dat ze gaan bloeien. Snijd ze in het voorjaar helemaal terug, waarna ze weer uitlopen en je zakken vol bladeren geven. Snijbiet is ook een mooie plant en kan worden gebruikt in potcomposities (zie de foto hieronder met vrolijke 'Masquerade'-pepers en *Emilia* 'Irish Poet').

Snijkool komt ongeveer vijf jaar lang plichtsgetrouw elk jaar weer op en met maar een paar

planten kun je wel honderden euro's besparen. Neem na vier jaar stekken om je planten-voorraad te verjongen en productief te houden.

■ **OOGSTEN, BEREIDEN EN BEWAREN** Pluk bladeren vanaf oktober tot in april. Oogst ze vlak voor gebruik, want je kunt ze niet goed bewaren. Na de winterperiode geven de planten in het voorjaar een extra oogst aan verse zijscheuten. ■ **KWEKEN** Zaai vanaf maart tot in mei en verspeen de zaailingen vijf weken later naar hun definitieve plek met vruchtbare grond in de zon of halfschaduw. Bescherm de planten tegen duiven en de rupsen van het koolwitje. Nijp de toppen uit om de groei van zijscheuten te stimuleren.

Haal meer uit je euro's

Zaad winnen

Het is heel eenvoudig om aan gratis zaad te komen: laat gewoon een paar planten bloeien en zaad zetten. Het gemakkelijkst gaat dat met sla, rucola, doperwten, sperziebonen, tomaten, Spaanse pepers, koriander, venkel en radijsjes. Eén enkele slaplant produceert waarschijnlijk minstens zoveel zaad als er in twintig zakjes zit. Dus zeg dat een zakje slazaad 2 euro kost, dan bespaar je met één plant 40 euro.

Kweek restjes uit de supermarkt op

Een eenvoudig voorbeeld is gember: plant een vers, gezond stuk gember in een pot, dicht onder het oppervlak van de potgrond. Geef water en zet de pot op een warme plek. Je zou dit ook kunnen proberen met (biologische) knoflooktenen, aardappelen en venkel. Uit de pitten van abrikozen, pruimen en citroenen groeien fruitbomen. Hiermee bespaar je oneindig veel geld. Hoe meer je doet, hoe meer je bespaart.

Creatief met stekken

Kleinfruitplanten, zoals zwarte bessen en kruisbessen, kun je in de winter gemakkelijk vermeerderen met houtige stekken. Steek stevige, 20 tot 30 cm lange takken (knip ze aan beide uiteinden tot vlak bij een oog af) tot halverwege rechtop in potten met potgrond of in de vollegrond en laat ze wortelen. Dit soort planten kosten 10 tot 15 euro per stuk, dus als je tien nieuwe planten opkweekt, bespaar je zo 100 euro.

Richt je op dure groenten

Sommige groenten zijn in de winkel redelijk goedkoop, dus dan bespaar je niet zoveel met zelf kweken. Kijk liever naar dure groenten die je goedkoop zelf kunt kweken, zoals asperges en palm- en boerenkool, kun je veel geld besparen. Een zak met 200 gram gesneden boerenkool kost in de winkel bijvoorbeeld rond de € 1,65, maar van een drie meter lange rij boerenkoolplanten kun je wel twee kilo oogsten. En dat zou je in de winkel € 16,50 kosten.

Handige bespaar-adressen

Of je nu net pas begint met kweken en op zoek bent naar tips, in contact wilt komen met andere moestuiniers in een steeds groter groeiende community, of graag goed, 2e hands gereedschap wilt kopen, de volgende adressen zullen je zeker van pas komen.

■ Algemeen Verbond van Volkstuindersverenigingen in Nederland – avvn.nl. Of je nou een siertuin, pluktuin, moestuin of een bijvriendelijke voortuin wilt, AVVN helpt je.

■ Zadenbibliotheek Nederland – zadenbibliotheeknederland.nl. Op veel locaties in Nederland vind je zadenbiebs. Je kunt er zaden halen, inleveren en ruilen.

■ Tweedehands gereedschap. Op websites als marktplaats.nl, gratisaftehalen.nl, 2dehands.be etc. wordt tuingereedschap aangeboden dat vaak een fractie kost van de nieuwprijs. Soms is het zelfs helemaal gratis.

■ Op Facebook zijn veel groepen te vinden die jou kunnen helpen bij het kweken van voedsel. Voer maar eens de term 'permacultuur' in en kijk of er bij jou in de buurt groepen actief zijn, waar je bijvoorbeeld zaden kunt uitwisselen.

■ En je kunt natuurlijk terecht op gardenersworldmagazine.nl voor allerlei bespaartips en -adviezen.

FOTO'S: GETTY/CSM IMAGES/DRFLET/YINYANG

BLOEIENDE KAMERPLANTEN

Blijvende bloeiers

In het tweede deel van onze nieuwe serie laten we verschillende budgetvriendelijke kamerplanten zien die maandenlang bloeien.

Elk jaar worden er miljoenen bloeiende kamerplanten gekocht. Maar zodra ze zijn uitgebloeid en hun rustperiode ingaan, worden ze afgedankt als een bos verlepte snijbloemen. Hoewel we het weggooien van uitgebloeide planten niet goedkeuren, begrijpen we wel dat veel mensen hun woning graag het hele jaar door met moois en kleur willen vullen. Kies dus kamerplanten die langer bloeien

in plaats van geld te verspillen aan soorten die maar kort mooi blijven. Veel begoniavariëteiten, zoals de 'Comte de Lesseps', hebben niet alleen roze bloemen die blijven bloeien, maar ook een extraatje in de vorm van prachtig gespikkelde bladeren. En het Kaaps viooltje kan ook aan een stuk door bloeien en met de juiste verzorging tientallen jaren meegaan – dat is heel veel waar voor je geld.

Niet alleen bladeren zijn belangrijk: er zijn veel kamerplanten die met de juiste verzorging maandenlang bloeien.

Kaaps viooltje

STREPTOCARPUS (VOORHEEN SAINTPAULIA)

Kaapse viooltjes, die inheems zijn in de bossen aan de kust van Kenia en Tanzania, groeien van oorsprong in een vochtige atmosfeer met weinig licht. Maar denk nu niet dat ze het liefst ver van een raam staan. Omdat het licht in onze huizen minstens 50% zwakker is dan buiten, doet deze plant het goed op een vensterbank op het oosten, westen of noorden. Geef alleen water wanneer de grond begint uit te drogen.

Kaapse viooltjes hebben een hekel aan water dat op hun bladeren blijft liggen, want dat kan rot veroorzaken. Geef ze dus van onderen water door de pot in een bak water te zetten. Als je liever een gieter gebruikt, dep dan eventueel gemorst water op met keukenpapier.

Steek je vinger in de potgrond om te weten of je water moet geven en geef alleen water als de grond tot 5 cm onder het oppervlak droog aanvoelt. Vergeet niet om 's zomers elke vier tot zes weken vloeibare mest aan het gietwater toe te voegen om de voedingsstoffen in de potgrond aan te vullen.

Bij voldoende licht zal je plant moeiteloos gaan bloeien. Als een plant slecht bloeit of zijn bloemen laat vallen, staat hij waarschijnlijk te donker. Vermijd echter direct zonlicht, want dan kunnen de bladeren verbranden, waardoor ze vaal en dof worden.

Kaaps viooltje vermeerderen

Knip een blad met een paar centimeter bladsteel af. Dek een jampot met water af met folie, maak er een gaatje in en steek daar de steel doorheen zodat die in het water hangt. Zet de pot op een vensterbank en ververs het water wekelijks. Na twee of drie maanden moeten zich kleine plantjes vormen die je voorzichtig van het moederblad kunt afhaken en oppotten. Een andere manier is dat je een kleine pot vult met een halfhalf mengsel van licht bevochtigde turfvrrije potgrond en perliet. Maak een gaatje in de grond en steek daar de stek in. Zet het potje voor een licht raam en houd de grond licht vochtig.

Deze manier lukt met een jampot of een speciale vaas, maar zorg ervoor dat de bladsteel voortdurend in het water hangt.

PROBEER OOK Begonia

Als je liever iets meer spektakel hebt, dan raden we je een begonia aan. Er zijn duizenden verschillende soorten, met gevarieerde bloemen en bladvormen, maar stengelbegonia's behoren tot onze favorieten. Bijvoorbeeld de 'Comte de Lesseps', die uitbundig bloeit met trossen lichtroze bloemen.

Begonia's houden van schaduw, dus buiten zullen hun bladeren snel verschroeien. Maar binnen staan ze graag op een vensterbank op het oosten of westen met veel gefilterd licht. Als de plant niet wil bloeien, zet hem dan op een lichtere plek. In de winter, als het licht minder fel is, mag dat ook voor een raam op het zuiden zijn, zolang hij maar niet in de tocht staat.

Plant de begonia in goed drainerende grond en geef hem water wanneer de grond bijna droog is. Maar laat hem niet helemaal uitdrogen, want dan verdorren de bladeren en zullen ze van de plant vallen. Controleer de vochtigheid door je vinger in de grond te steken of te voelen hoe zwaar de pot is.

Drie andere lang bloeiende planten

1

Flamingoplant

Het zijn niet de kleine bloemen die de aandacht trekken, maar de wasachtige, felgekleurde schutbladen eromheen. Zet de plant voor een raam op het oosten, westen of noorden en vermijd fel, direct zonlicht.

2

Kaapse primula

Kaapse primula's, die hun naam *Streptocarpus* tegenwoordig delen met Kaapse viooltjes, kunnen van maart tot november bloeien. Ze hebben veel indirect licht en goed drainerende potgrond nodig. Geef ze water wanneer de grond bijna droog is.

3

Lepelplant

Deze plant produceert van het voor- tot het najaar sierlijke, witte schutbladen. Trek je niets aan van degenen die beweren dat de plant liever niet te veel licht heeft. Als je een mooie lepelplant wilt, zet hem dan vlak bij een raam met veel indirect licht.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op het boek
Iedereen kan moestuinieren

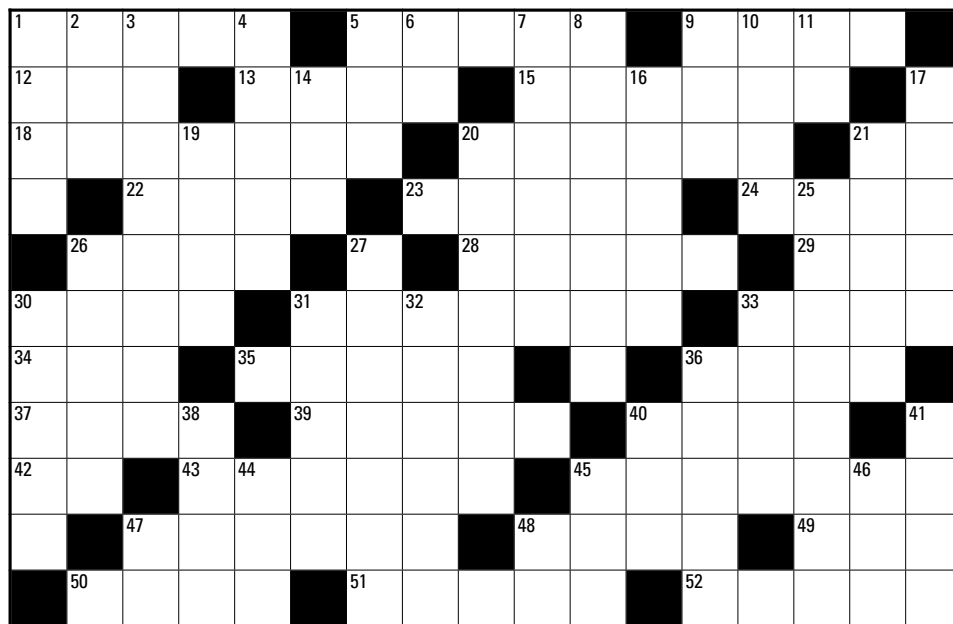
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 pieptoon **5** gang van een paard **9** gedeelte
12 geladen atoom **13** plaats in Egypte **15**
achter de rug **18** werelds **20** samengesteld **21**
muzieknoot **22** verharde huid **23** vrouwelijk
roofdier **24** toetsen aan de gestelde eisen **26**
hoofd van een moskee **28** staat **29** een zekere
30 nobel **31** met losse draadjes **33** prijzen **34**
duizend kilo **35** weldadig **36** Engels graafschap
37 reinigingsmiddel **39** groep deskundigen bij
tv-quiz **40** Duitse filosoof **42** eetlepel (afk.) **43**
behoren **45** vastberaden **47** feestelijk weerzien
48 van jou **49** vlaktemaat **50** afscheiding **51**
beentje van een vis **52** poolbedekking

verticaal

1 groente **2** buitenverblijf bij Apeldoorn **3**
charmant **4** kerkelijk gezang **5** drager van
erfelijke stof **6** voetbalclub uit Alkmaar **7** op
alle plaatsen **8** overheidsdienst **9** pluspunt
10 klooster **11** gelid **14** geëindigd **16** dom
17 van rijshout **19** compromis **20** welwillend
21 appelsoort **25** belangrijkste opdracht **26**
aanbedene **27** verzuimachtig **30** bepaalde
kunsttechniek **31** verzamelen **32** dunne plaat
hout **33** zwemvogel **36** specerij **38** slotwoord **40**
lage temperatuur **41** tweewielig vervoermiddel
44 bejaard **45** varkensstal **46** tropische vogel **47**
rondhout **48** bevestiging

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar
de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

20	49	35	16	27
----	----	----	----	----

Iedereen kan moestuinieren

Moestuinblogger Sofie Maes legt je in het boek *Iedereen kan moestuinieren* stap voor stap uit hoe je zelf groenten en fruit zaait, plant, kweekt en onderhoudt. In begrijpelijke taal geeft ze je instructies over het aanleggen van je moestuin, het verzorgen van je bodem en het selecteren van de ideale gewassen voor jouw tuin. Vervolgens krijg je een duidelijk zaai- en plantoverzicht van meer

dan twintig gewassen, zodat jij binnenkort je eigen aardappelen, courgettes, boontjes en bieten uit eigen tuin kan oogsten. Het boek is gebaseerd op de jarenlange praktijkervaring van Sofie in haar eigen moestuin. Dankzij haar opleiding als bio-ingenieur krijg je ook regelmatig wetenschappelijke verklaringen of methodes mee om problemen in de moestuin op te lossen.

WIN!

Vul het antwoord vóór 23 januari 2024 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.
www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Moerasspirea

Filipendula ulmaria

Ik, moerasspirea, ben een overblijvende soort en behoor tot de rozenfamilie (*Rosaceae*). Ik kan uitgroeien tot een forse (vertakte) plant met een hoogte van 60 tot 120 cm. Mijn vrij grote bladeren zijn mooi geveerd en aan de onderkant wit tot grijsachtig viltig behaard. Mijn stengels zijn recht en kantig, behaard en rood(bruin) aanlopend. Ik heb een sierlijke bloei met vele roomwitte bloemtulpen die zijn samengesteld uit talloze kleine bloempjes met veel meeldraden. Ze verspreiden een heerlijke, enigszins honingachtige geur die ook sterk aan amandel doet denken. Mijn bloemen bevatten alleen stuifmeel en de bloeitijd loopt van juni tot in september.

Mijn bloemen hebben geen nectar, maar er komen diverse insectensoorten af op mijn geurende bloemen met witachtige stuifmeel: solitaire wilde bijen (groefbijen) en hommels, (zweef)vlies, kevers en dag- en nachtvlinders. Ik ben daarnaast een waardplant voor een aantal dag- en nachtvlindersoorten, waaronder de nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*) en de aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*). Er bestaan van mij ook gekweekte variëteiten, waaronder een bontbladige vorm en een cultivar met gevulde bloemen. Deze variëteiten zijn veel minder geschikt voor de wilde bijen en vlinders.

In de volksgeneeskunde word ik al eeuwenlang gebruikt om verlichting te brengen bij spierpijn en reumatische pijnen. De gedroogde bloemen, bladeren en wortels van de plant worden medicinaal gebruikt. Ik kan als natuurlijke aspirine worden gebruikt bij verkoudheid, koorts, griep en hoofdpijn. De naam (van de kunstmatige) aspirine komt van *Spirea*.

Verschillende delen van mij zijn eetbaar. Mijn jonge blad kan bijvoorbeeld in gemengde salades worden gebruikt of worden gestoofd. De smaak is komkommerachtig. Ook jonge scheuten kunnen in salades worden verwerkt of op dezelfde manier worden bereid als asperges. Mijn bloemen werden aan dranken toegevoegd om er meer aroma aan te geven. De smaak van mijn bloesem is te omschrijven als een kruising tussen vlierbloesem en amandel.

Ik ben een sierlijke plant en ben vooral geschikt voor tuinen met natte tot vochtige plekken of aan de rand van een aangelegde vijver of slootkant. Ik ben zonminnend, maar gedij ook redelijk goed in lichte schaduw. Ik heb wel wat ruimte nodig, want ik kan sterk vegetatief uitbreiden. Ik ben dan ook het beste te combineren met soortgelijke planten als grote kattenstaart, lange ereprijs, echte valeriaan, koninginnekruis, poelruit en grote wederik.

VOLGENDE MAAND Geelgroene vrouwenmantel (*Alchemilla xanthochlora*)

A close-up photograph of a bumblebee with black and yellow stripes, perched on a bright yellow, multi-petaled flower. The background is a soft-focus garden with green leaves and other flowers, including a pinkish one in the lower right corner.

Op naar een bloeiend 2024

Op de een of andere manier is een tuin nooit echt 'af', maar is het een voortdurend project dat steeds in beweging is. Dat geldt ook voor de tuinen van de redacteurs van Gardeners' World. En omdat het begin van het nieuwe jaar altijd een uitgelezen moment is voor goede voornemens, doen we onze plannen voor het komende tuinseizoen uit de doeken.

Al deze klinkers moeten er nog uit om plantenbakken van te maken.

Het lag niet aan de deskundige leiding van Frits dat de kruiden vorig jaar niet opkwamen.

Helga: Niet te vroeg beginnen

Daar waar mijn volkstuinbuurvrouw

Linda er nog een stuk grond bij heeft genomen, houd ik het voorlopig bij het stuk tuin dat ik al had. Daarin is namelijk nog meer dan genoeg te doen! De belangrijkste klus waar ik momenteel aan werk, is het herindelen van ongeveer de helft van de moestuin. Dat doe ik door wat paden te verleggen, zodat ik twee extra verhoogde bedden toe kan voegen. Zo moet het verbouwen van groenten die een betere drainage of lossere grond (wortelen ...) nodig hebben makkelijker maken op de zware klei.

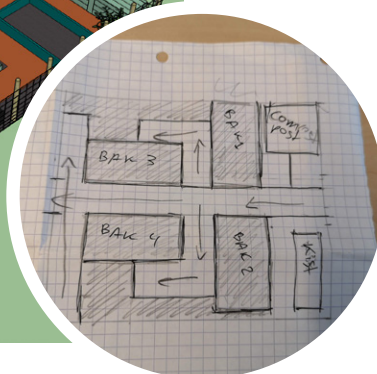
Ik moet ook absoluut betere klimconstructies bouwen. Vorig jaar heb ik die redelijk snel in elkaar geflanst met wat wilgentakken en touw. Maar halverwege de zomer blies de wind zo stevig door de polder

dat de topzware constructies naar één kant gingen hangen – en mijn bonen wel héél onhandig dicht op elkaar kwamen te groeien. Ook de tomaten gaan een beter steunsysteem krijgen (en hopelijk iets minder regen).

En dan natuurlijk het belangrijkste: de planten! Ik was in het najaar heel blij met de formidabele rode kolen die ik oogstte. En ook al zijn het flinke planten, daar wil ik zeker weer ruimte voor maken. Ook wil ik de bloemen en groenten meer door elkaar planten. Gewoon, omdat het er geweldig uitziet! Deze maand zal ik vooral gebruiken om uit te zoeken welke variëteiten ik dit jaar precies ga opkweken. Mijn goede voornemen? Mezelf inhouden om te voorkomen dat ik te vroeg begin met zaaien!

Het herindelen van de moestuin.

Jos: Nog eens kruiden proberen

Voor mij zal 2024 (weer) in het teken staan van kruiden. Na een

ietwat teleurstellend verlopen experiment met kokosweekpotjes vorig jaar, waar ik in de vorige editie van Gardeners' World over schreef, probeer ik het dit jaar wat voortvarender aan te pakken. Ik heb wat gebruikte plastic potjes opgescharreld die nu mooi gerecycled kunnen worden. Daarnaast heb ik een paar mooi potjes van WoolPots die ik hiervoor ga gebruiken. Mijn kweekkasje is er klaar voor (de kat ook, trouwens) en dit keer ga ik ervanuit dat ik mijn currygerechten en maaltijdsalades wél kan voorzien van overheerlijke, zelfgekweekte tuinkruiden.

Een andere klus die op mij ligt te wachten in 2024 is de herinrichting van de achtertuin van mijn lief. Zo lang als zij er woont, zijn de vele klinkers haar een doorn in het oog. En terecht natuurlijk! Vorig jaar zijn we begonnen met die er uit te trekken. Met de klinkers maken we een stuk of vijf verhoogde bakken die een mooi plekje krijgen in de tuin. Het leuke aan die tuin is, is dat elke plek zijn eigen specifieke eisen heeft. Er zijn plekken die vol in de zon staan, plekken die slechts een deel van de dag zon krijgen en volledige schaduwplekken. Met die laatste heb ik al enige ervaring, want mijn balkon is precies zo. Wat in die bakken moet komen, daar heb ik wel een beeld van. Voor de overige plekken gaan we komend voorjaar eens goed zitten. We houden allebei van vuurpijlen (*Kniphofia*), dus daar gaan we een mooi plekje voor zoeken.

Iets wat trouwens op zeer korte termijn moet gebeuren, is het in de grond stoppen van de bollen die we tijdens de Ambachtelijke Plantenmarkt van oktober vorig jaar hebben gekocht. Daar hebben we een plekje voor gereserveerd in het geveltuintje, zodat ook de voorkant van haar woning een vrolijke en kleurige impuls krijgt. Toen we het eind vorig jaar wilden doen, was er net een periode van (nacht)vorst aangebroken en daarna kwam het er niet meer van. Ik weet het, we zijn er veel te laat mee, maar ik heb er alle vertrouwen in dat het goed gaat komen. Wie niet waagt ...

Anne: Nooit meer een bibberende citroen in de gang

Ik heb jaren gedroomd van een kas. Er heeft hier langer dan ik wil toegeven een tekening van op m'n nachtkastje gelegen en sinds kort zijn daar een paar tegeltjes van de droomvloer die ik in een deel van de kas wil gaan leggen bijgekomen. Waar ik enorm naar uitzie, is het niet meer op en neer hoeven zeulen van de niet winterharde planten die nu vaak als verstekelingen in huis terecht komen. Een bibberende citroen naast het raam op de gang, een loodzware citroenverveine op zolder die ik met een mulchlaag van stenen vloekend naar boven til, en de pelargoniumstekjes die iets te enthousiast vanaf de vensterbank aan voorbijgangers blijven hangen. Dat alles is vanaf deze winter verleden tijd! Maar bovenal – het allermeeest – droom ik van de ruimte om al mijn zaailingen kwijt te kunnen in het voorjaar en kilo's tomaten te oogsten in mijn achtertuintje, óók in een regenachtig jaar. Vandaar dat ik met een enorm plezier lijstjes maak van de tomaten die ik kweken ga, en staan er – vintage-liefhebber als ik ben – allerlei oude meubeltjes en handige spullen klaar voor het moment waarop de kas staat. Ik ga in de kas voor stamtomaten, zodat ik in

die beperkte ruimte toch lekker veel kweken kan. Op de winderige open vlakte van mijn volkstuin ga ik dan weer voor struiktomaten die tegen een stootje kunnen. In mijn warme voortuin op het zuiden ga ik voor echte klassiekers die goed in de buitenlucht kunnen maar ook gedieft moeten worden, omdat ook hier de ruimte beperkt is.

Tomaten in de kas:

- 'Principe Borghese'
- 'Black Cherry'
- 'Noir de Crimée'
- 'Rose de Berne'
- 'Beefsteak'

Tomaten in de voortuin:

- 'Gardeners' Delight'
- 'Black Cherry'

Tomaten op mijn volkstuin:

- 'Varenbladtomaat'
- 'Gardeners' Delight'
- 'First in Field'
- 'Olijftomaatjes'

Linda: Meer ruimte voor groenten

2024 wordt voor mij het tweede volledige tuinjaar voor mijn moestuin op een volkstuintencomplex. Ik kan dus heel fijn alles wat ik vorig jaar geleerd heb, toepassen. Mijn dahlia's blijven, maar krijgen meer ruimte en meer compost (en wellicht voeg ik nog een variëteit of twee toe). Ook ga ik meer pompoenplanten planten, en ze de lucht in laten groeien om ruimte te besparen. Mijn tomaten waren niet echt succesvol vorig jaar. Ik ga dit jaar een stevigere klimconstructie maken, zodat ik m'n tomaten meteen keurig kan opbinden.

Ik was vorig jaar heel blij met mijn zoete aardappelen, maar dat was een beperkt experiment in twee fruitkistjes. Daar ga ik in 2024 meer ruimte voor maken, net zoals voor gewone aardappelen.

Voordat al deze plannen een beetje onhaalbaar lijken: al die extra ruimte heb ik, omdat ik mijn oppervlak eind vorig jaar heb verdubbeld. Met twee tuintjes kan ik komend jaar nog steeds volop bloemen plukken, maar hopelijk ook iets meer eten uit de tuin. En dat lijkt me dan meteen een mooie gelegenheid om uit te zoeken of pressure kannen iets voor mij is. Ik was vorig jaar heel blij met mijn bloemen.

Maar zoals dat gaat, kwam ik in de loop van het jaar nog zoveel meer mooie bloemen tegen. Er ligt alweer een hele stapel zadenzakjes klaar, samen met zaden die ik zelf oogstte. Mijn goede voornemen is om het voortaan bij twee tuintjes te houden, ook als ik eigenlijk genoeg heb voor drie ...

Afwisselen van bloemen en gewassen

In 2024 ga ik de uitdaging aan om het meeste uit mijn kleine tuin te halen. Hoe ik dat wil doen? Met een vorm van wissel- en combinatieteelt. Ik wil proberen verschillende bloemen, groente en fruit af te wisselen met elkaar om zo de ruimte optimaal te gebruiken, hopelijk de potgrond die ik gebruik in goede conditie te houden en het jaar door voedsel te bieden aan bestuivers en andere tuindieren. Het is even puzzelen en de mogelijkheden zijn beperkt, al ben ik met toestemming van mijn lieve burens ook begonnen met het zaaien van inheemse bloemen in de geveltuin. Als die uitgebloeid zijn, wil ik er zomerse bloemen zaaien, zoals cosmea en siererwt.

In mijn tuin staat de knoflook al in de grond op de plek waar eerst een reuzezonnebloem en een grote dahlia stonden. De voorjaarsbollen gaan in een grote pot, waar na hun bloei weer een dahlia in komt te staan. Dit jaar wil ik meer reuzezonnebloemen in de tuin planten, aangezien zowel de bijen als de vogels er gek op zijn. Extra leuk dat ik straks zelf geoogste zonnebloemzaadjes kan zaaien! Wie weet lukt het ook nog om een guirlande te spannen over de tuin voor wat extra groen, bloemen en beschutting. Het belooft weer een avontuur te worden.

Hoe meer je van *Lathyrus* plukt, hoe meer bloemen je krijgt.

Kweken voor een speciale gelegenheid

Plukbloemen kweken voor een bijzondere gebeurtenis? **Carol Klein** vertelt hoe je dat doet.

Een paar jaar geleden werden de prioriteiten in de tuin van Glebe Cottage volledig op zijn kop gezet. De gebruikelijke cyclus, waarbij seizoensgebonden taken elkaar opvolgen in een vaste, eeuwenoude volgorde, werd ondergeschikt gemaakt aan één exclusief doel: voor de bruiloft van onze jongste dochter Alice moesten er snijbloemen en levende planten komen.

Het jaar daarvoor, toen we voor het eerst spraken over de aanstaande bruiloft, stelde ik me meteen een zomerse bruiloft voor vol met de geuren en kleuren van juni of juli. Toen ze zeiden dat ze voor de laatste dag van september hadden gekozen, verdwenen al die visioenen. "Wat voor soort bloemen willen jullie?" vroeg ik. Alice antwoordde nadrukkelijk: "Oh, je weet waar ik van hou – rozen, pioenrozen, *Lathyrus*." Ik zag niet hoe we dit voor elkaar moesten krijgen zonder de ceremonie te verplaatsen naar Nieuw-Zeeland. Er waren maar twee manieren om teleurstelling te voorkomen:

of we verplaatsten de trouwdatum of we moesten kiezen voor andere bloemen. We kozen voor het tweede en zagen het als een spannende uitdaging.

Je eigen bloemen kweken voor een speciale gelegenheid is een van de meest dankbare activiteiten die je als tuinier kunt doen, en het is ook stimulerend. Het stelt niet alleen je vaardigheden op de proef, maar daagt ook je verbeeldingskracht en creativiteit uit. En het hoeft echt niet een bruiloft te zijn. Het kan een boeket zijn voor een speciale verjaardag of een jubileum. Het kan een cadeau zijn voor vrienden die geen tuin hebben, of een schaal met bollen voor iemand die ziek is.

Het kweken van plukbloemen lijkt misschien onhaalbaar, vanwege ruimte- of tijdgebrek, maar met vastberadenheid en een zorgvuldige planning, plus een flinke dosis geluk, zou je zomaar iets liefdevols kunnen produceren. Alleen al het feit dat je een bloemenarrangement iets eigens hebt gegeven door er een paar kleine bloemen of

stengels van struiken uit je eigen tuin aan toe te voegen, maakt al een verschil.

Waarom zelf kweken?

Bloemen krijgen is altijd leuk, maar het wordt veel gedenkwaardiger als die bloemen speciaal voor jou zijn gekweekt of voor een speciale gelegenheid waar jij deel van uitmaakt. De boeketten die je vindt bij de meeste grote ketens en supermarkten zien er gelikt en professioneel uit, maar vaak ook onpersoonlijk en formeel. Veel grootschalige commerciële bloemenkwekerijen gebruiken enorme hoeveelheden grondstoffen en vliegkilometers, om nog maar te zwijgen van chemicaliën en goedkope arbeidskrachten. Zelfgekweekte bloemen maken geen vliegkilometers en jij zorgt ervoor dat ze biologisch gekweekt worden. In de winkel gekochte boeketten zijn bovendien duur. Zelf kweken is niet alleen goedkoper, je krijgt ook nog eens extra veel bloemen voor je geld.

Verwacht echter niet dat alles van een leien dakje gaat! Je moet op allerlei zaken voor-

Muurbloemen geven gedurende meerdere maanden bloemen in vele levendige kleuren.

bereid zijn. Ik dacht dat ik gewend was aan de grillen van het weer, maar koude, zonloze periodes of plotselinge hittegolven krijgen een heel andere betekenis als je je bloemen op een specifieke datum wilt laten bloeien. Zorg dus dat je een noodscenario hebt. In plaats van drie trays tegelijk te zaaien, kun je het zaaien beter spreiden met tussenpozen van twee weken. Het is beter om één partij planten te hebben voor je doel, dan drie die het doel volledig missen. Ik was zo bezorgd dat ik geen bloemen op hun best zou hebben voor de bruiloft, dat veel planten ruim voor de afgesproken datum hun hoogtepunt bereikten. Onder mijn 'missers' waren zeven trays met Juffertje-in-het-groen (*Nigella damascena*), die er zes weken voor de bruiloft prachtig uitzagen, maar helaas een maand te vroeg al waren uitgebloeid. Ze werden gekweekt voor tafeldecoratie tijdens de receptie, samen met potten kruiden – peterselie, munt, basilicum en tijm – waarvan de potten waren verstopt in gewaxte, bruine papieren zakjes. De kruiden werkten goed, sommige waren uit zaad gekweekt, en de basilicum waren supermarktplanten die gesplitst en verpot waren. Deze werden afgewisseld met blikken vol eenvoudige bloemen, waaronder asters, rudbeckia en zonnebloemen uit de tuin, aangevuld met dahlia's.

Kies voor het seizoen

De stelregel 'houd je aan het seizoen' geldt voor elke plukbloem die je voor een speciale gelegenheid wilt kweken, maar voor dahlia's des te meer. Dahlia's zijn een fantastische keuze voor een uitbundige look. Ze ondersteunen ook een andere stelregel: kies planten die lang bloeien. Zolang je vroeg plant en trouw voedt en kopt, pluk je dahlia's van juni tot oktober.

Sommige bloemen hebben een korter seizoen, maar bloeien ook op zijscheuten, waardoor je langer kunt plukken. We hadden emmers vol met de opvallende, citroengele blaadjes van *Helianthus* 'Lemon Queen', en de meeste ervan waren afkomstig van zijscheuten. In de schuur, waar de huwelijksceremonie plaatsvond, was het thema wit en groen met een vleugje roze. We gebruikten takken van onze *Cornus kousa*, compleet met zijn mooie vruchten, en een reeks struiken en grassen, waaronder *Hydrangea paniculata*. De ster van de show was *Gladiolus murielae*. We hadden honderden bollen in potten gepropt, de helft

Carols favorieten voor ...

januari

Narcissus 'Paperwhite' (zie foto)
Cornus mas Helleborus

februari

Hyacinten (zie foto)
Kaukasisch vergeet-mij-nietje
Stelen van wilg en kornoelje

maart

Cerinthe 'Purpurascens' (foto)
Anemone 'De Caen'
Euphorbia oblongata

april

Goudsbloemen (foto)
Narcissen
Muurbloemen

mei

Tulpen (foto)
Damastbloem
Duizendschoon

juni

Juffertje-in-het-groen (foto)
Straalscherm (*Orlaya grandiflora*)
Lathyrus

De dieprode vruchten van sierappels geven kleur aan winterse bloemstukken.

begin juni en de rest veertien dagen later. We kozen ze omdat ze laat bloeien, goed voor zichzelf zorgen en een opeenvolging van bloemen aan elke stengel produceren. Ze zijn ook prachtig, elegant, ruiken heerlijk en zijn behoorlijk groot.

Gelukkig hadden we een folietunnel waar we de potten in en uit konden verplaatsen in een poging te bepalen wanneer ze in bloei kwamen. Ofschoon de meeste mensen deze optie niet hebben, is het manipuleren van de bloeitijd erg moeilijk. In ruim twintig jaar exposeren op bloemenshows heeft onze kwekerij, Glebe Cottage Plants, slechts één keer geprobeerd om dat te doen: met tulpen voor onze Chelsea Flower Show-tuin van 1999. En al onze inspanningen maakten weinig verschil.

Een veel beter idee is om je plannen te baseren op vaste planten en heesters die je al in je tuin hebt en die rond de juiste tijd bloeien. Bouw verder op deze basis met bollen die goed te plukken zijn, en gemakkelijke en betrouwbare eenjarigen.

We hebben massa's van de prachtige witte *Cosmea* 'Purity' gekweekt. Ik was van plan om ze als kweekplant te gebruiken en heb ze daarom opgepot. Helaas werden ze te groot, ondanks het vele knippen. Het zou beter zijn geweest om ze als jonge planten in de vollegrond te planten; ze waren toen al zo goed en sterk en zouden bos na bos hebben opgeleverd. Alles wat in de grond kan, zal meer bloemen opleveren dan zijn tegenhanger in een pot. Zo simpel is het. Kweek veel kruiden. Munt is geweldig en zo vruchtbaar. We gebruikten ook rozemarijn, gemengd met grootakkerscherm (*Ammi majus*), sierlijk duifkruid en witte asters. Kies makkelijke, betrouwbare planten die lang bloeien en geschikt zijn voor je grond.

Door minder variëteiten te kweken en hun bloei te spreiden door na elkaar te zaaien, heb je genoeg om uit te kiezen. Toen de glorieuze dag eindelijk was aangebroken en we de boeketten en corsages in elkaar konden zetten, kwamen we in tijdnood. Gun jezelf meer tijd dan je denkt nodig te hebben, regel indien mogelijk een extra koelkast om de snijbloemen vers te houden en zorg voor zoveel mogelijk hulp. We hadden gelukkig bruidsmeisjes, bruidsjonkers en vrienden in overvloed – het was een gezamenlijke inspanning die de magische dag nog specialer maakte.

FOTO'S: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

juli

Cosmea (foto)
Wilde bertram (*Achillea ptarmica*)
Groot akkerscherm (*Ammi majus*)

augustus

Ridderspoor (foto)
Flox *Scabiosa*

september

Dahlia's (foto)
Lilium speciosum (Japanse lelie)
 Rudbeckia

oktober

Gladiolus murielae (foto)
 Asters
 Tabaksplant

november

Wilde kardinaalsmuts (foto)
 Hortensia, gedroogd
 Bessen van de Gelderse roos

december

Viburnum tinus (foto)
 Zaadhoofden van *Clematis vitalba*
 Sierappels
 Hedera met zaadhoofden

Maak je eigen pluktuin

- ✓ Zaadjes opkweken, verspenen, verpotten, stekken en zelf plukken
- ✓ De mooiste bloemen voor op vaas voor je uitgezocht
- ✓ De beste pluktuinexperts geven hun tips

Speciale uitgave

€12,99

Bestel nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

Biologisch tuinieren met DeZaden

Van biologisch afbreekbare potjes tot biologische zaden, alles voor een duurzame tuin en biologisch tuinieren vind je op www.DeZaden.nl

Alles voor de biologische tuin vind je bij DeZaden.nl

DEZADEN

www.dezaden.nl

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

104

106

108

109

110

Deze maand

- 100 Monty's maand**
Monty oogst spruiten en zaait pepers.
- 104 Bloemen**
Kop viooltjes en snoei heesterrozen.
- 106 Groente en fruit**
Rooi pastinaken en zaai uien.
- 108 In de kas**
Controleer dahliaknollen.
- 109 De basis**
Plant een appelboom met kale wortels.
- 110 Algemene tuintaken**
Verzorg handgereedschap en ruim sneeuw.

Plant rozen met kale wortels zodra je ze in huis hebt. Maak het plantgat ongeveer twee keer zo breed als de wortelkluit en één spade diep.

Monty's maand

Januari is een goede maand om rozen met kale wortels te planten. Verwijder na levering de verpakking meteen en zet de plant een paar uur in een emmer water. Als je de roos niet binnen 24 uur kunt planten, moet je hem inkuilen. Dat wil zeggen dat je hem tijdelijk met de wortels in de grond zet. Dat kan in de tuin zijn of in een pot met oude potgrond.

Bereid de grond voor zodat de wortels zich gemakkelijk een weg kunnen banen in de losse aarde, maar voeg geen

compost toe. Bestrooi de vochtige wortels (en laat ze geen seconde uitdrogen) met wat mycorrhizapoeder als je dat hebt, hoewel het geen halszaak is. Spreid de wortels voorzichtig uit en vul het gat met aarde. Zorg ervoor dat het punt waar de roos op de onderstam is geënt minstens 3 cm boven de grond blijft.

Druk de aarde rondom de plant goed aan, geef royaal water en breng een mulchlaag aan nadat al het water in de grond is opgenomen.

Oogst spruiten

Bij spruitjes denken we vaak aan de kerstmaaltijd, maar de planten produceren de hele winter door. Naar mijn mening wordt deze heerlijke groente ondergewaardeerd.

Normaal gesproken probeer ik F1-zaden te vermijden omdat die veel duurder zijn, maar de F1-variëteiten van spruitkool hebben het voordeel dat de individuele kooltjes niet zo snel 'exploderen'. Het blijven dus harde bolletjes en worden geen losbladige kropjes.

Hoe verder je de planten uit elkaar zet, hoe groter de spruitjes worden, maar 60-90 cm is voldoende. Dat lijkt een enorme tussenruimte, maar daarin kun je prima sla kweken terwijl de spruiten groeien. Zorg ervoor dat de groeiende planten genoeg water krijgen en steun ze voordat ze onder hun eigen gewicht bezwijken.

Verwijder in de loop van het najaar eventuele vergeelde bladeren. Verwijder ook bladeren

als de planten te dicht op elkaar staan, maar laat er wel een paar zitten ter bescherming van de jonge spruitjes. Vrieskou tot -10 °C verbetert de smaak, dus de spruitjes zijn het lekkerst als je ze oogst na de eerste (streng) vorst. Maar als het echt heel koud wordt, is het verstandig om de hele stronk af te snijden. Haal het loof eraf en hang de stronk op een koele, donkere plek, waar de spruitjes tot een maand goed blijven.

Probeer de spruitjesoogst uit te stellen tot na de eerste vorst, want door de kou worden ze zoeter.

Oogst winterse bladgroente zoals mosterdsla door de bladeren vlak boven de grond af te snijden.

Oogst mosterdsla en mibuna regelmatig zodat de planten de hele winter bladeren blijven produceren.

Oogst wintersla

's Winters gebruik ik de bedden in de kas om sla te kweken. Hoewel de kas bescherming biedt, is hij niet verwarmd, wat ideaal is voor koudebestendiger bladslasoorten, zoals mizuna, mosterdsla, mibuna, winterkers en rucola. Deze leveren tijdens de wintermaanden verse bladeren voor smakelijke salades.

Veel van deze bladgroenten zijn eigenlijk koolsoorten en hebben een kenmerkende pittige mosterdsmaak.

Ze vormen de basis voor heerlijke wintersalades en smaken totaal anders dan de kropslasoorten die onze zomersalades domineren.

Je kunt ze allemaal oogsten door de bladeren dicht bij de grond af te snijden. Daarna lopen er weer nieuwe bladeren uit die je na ongeveer drie tot vier weken kunt oogsten. Op deze manier produceert een betrekkelijk klein stuk grond een regelmatige opbrengst van bladgroenten.

PEPERS

Chilipepers hebben een lang groeiseizoen nodig, dus het zijn altijd de eerste zaadjes die ik zaai in het nieuwe jaar. Ze ontkiemen soms traag en hebben wat warmte nodig, dus ik plaats ze op een verwarmingsmat of op een vensterbank

boven een radiator. Meestal zaai ik ze niet in modules, maar in zaaibakken. Vervolgens verspeen ik de zaailingen naar modules zodra ze hun eerste echte blaadjes hebben en in maart verpot ik de planten nogmaals.

Zaai deze maand chilipepers in een verwarmde kweekbak of op een zonnige vensterbank.

Checklist

- ☐ Zet potten met vroege bloembollen in een koude bak om ze eerder te laten bloeien.
- ☐ Verwijder afval uit vijvers zodat zich geen giftige stoffen kunnen ophopen die schadelijk zijn voor het vijverleven.
- ☐ Verwijder bruine bladeren uit wintersla die je in de kas kweekt.

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 • MATEN 1,8 - 4,8 M

GRATIS VERZENDING • 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

PLATFORM VOOR
EXTRA STABILITEIT

BREDE KLAUWVORMIGE
VOETEN VOOR GRIP OP
ZACHTE GROND

SET VAN RUBBEREN
VOETJES VOOR VEILIGHEID
OP HARDE ONDERGROND

4,9 ★★★★★

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

NEEM ZELF EEN KIJKJE!

Scan de QR-code om meer te weten te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl

Plant cyclamen in potten

Fleur winterse potten op door lege plekken op te vullen met winterharde, bloeiende cyclamen. Ze zijn beschikbaar in allerlei tinten, van donkerrood tot roze en wit. Kies soorten die vorst-bestendig zijn.

Cyclamen gedijen het beste uit de volle zon, in potgrond die voldoende vocht vasthoudt. Maak met een tuinschepje een plantgat, zet de plant erin en druk de aarde rond de kluit goed aan. Begiet de potgrond zodat de nieuwe plant zich kan zetten.

Cyclamen geven meteen kleur aan futloze wintercomposities.

Kop viooltjes

Controleer winterbloeiende viooltjes die in je potten en borders bloeien wekelijks en verwijder regelmatig de verwelkte bloemen. Nijp ze uit tussen de nagels van je wijsvinger en duim of knip ze af met een (snoei)schaar.

Door je bloeiende viooltjes regelmatig op deze manier te koppen stimuleer je de planten om steeds weer nieuwe bloemen te produceren. Zo zullen ze nog wekenlang rijk bloeien.

Gooi de verwelkte bloemen op de composthoop.

Graaf de plant op met zoveel mogelijk aarde rond de wortels.

Verplant jong vingerhoedskruid

Ga op zoek naar spontaan uitgezaaide vingerhoedskruidplanten die langs borderranden of dicht bij andere planten staan.

Als ze op de verkeerde plek zijn opgekomen, moet je ze uitgraven en verhuizen naar een plek met meer ruimte. Gebruik een tuinschepje of borderspade om de

planten met zoveel mogelijk wortels uit te graven.

Graaf op de gewenste plek een plantgat, giet water op de bodem, zet de plant erin en vul het gat op met aarde. Druk de aarde rond de wortels stevig aan, dan groeit de plant het beste. Geef tot slot royaal water met een gieter.

Door oude en verwelkte bloemen af te knippen stimuleer je nieuwe bloemen.

TIP

Zaai nu alvast zomerse perkplanten die een lang groeiseizoen nodig hebben, dan weet je zeker dat ze bij het uitplanten, vanaf eind mei, zullen bloeien. Planten die je nu binnen kunt voorzaaien zijn onder andere begonia, leeuwenbek (*Antirrhinum*), anjer en lobelia.

Checklist

- ☐ Bestel bloemenzaad nu de keus nog groot is.
- ☐ Plant rozen met kale wortels wanneer de grond niet drassig of bevroren is.
- ☐ Neem wortelstekken van vaste planten met vlezige stengels, zoals oosterse klaprozen en *Acanthus*.
- ☐ Verwijder zieke bladeren van nieskruid om infectieverspreiding te voorkomen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Bij zacht weer kunnen de bloemknoppen van camelia's deze maand al op openbarsten staan. Maar vorst kan roet in het eten gooien. Bedek de planten in dat geval met een stuk vliesdoek om de knoppen tegen koud vriesweer te beschermen, anders vriezen ze stuk. Zet het vliesdoek met knijpers vast op stevige takken.

Plant meer sneeuwkllokjes

Koop in potten gekweekte, bloeiende sneeuwkllokjes voor in de tuin. Sneeuwkllokjes zijn de ideale buurplanten. Ze zijn de hele zomer in rust en verdragen de schaduw van omringende zomerplanten.

Sneeuwkllokjes groeien het beste in vochtige grond en tolereren zon, maar staan liever in halfschaduw. Plant ze op dezelfde diepte als in de potten en markeer de plantplek met wat grind om te voorkomen dat je er later in het seizoen, wanneer ze in rust zijn, andere planten bovenop zet.

Plant bloeiende sneeuwkllokjes zodra je ze in huis hebt.

Gedroogde hortensiabloemen zijn het hele jaar door mooi, zowel binnen als buiten.

Knip hortensiabloemen voor binnen.

Wacht op een droge periode en verzamel dan een paar hortensiabloemen om een rustiek winterbloemstuk voor binnenshuis te maken. Kies stevige stelen en knip die lang af.

Als de bloemen nog moeten drogen, hang je ze een paar dagen

ondersteboven op een droge en geventileerde plek. Wanneer ze droog genoeg zijn, kort je zo nodig de stelen in en schik je ze in een vaas, samen met een mix van gekleurde winter-takken, gedroogde grassen en andere gedroogde bloemhoofden.

Snoei blauwereggen

Snoei alle ingekorte zijtakken met bloeisporen terug tot twee of drie knoppen, dan zullen de bloemen verschijnen aan korte, sterke scheuten dicht bij de gesteltakken van de plant.

Kort nu ook te lange ranken in voor dat die de goot of het dak bereiken. Door blauwereggen op deze manier in de winter te snoeien krijg je een stevig gestel waaraan over enkele maanden de bloemen verschijnen.

Snoei blauwereggen nu terug tot op 2 à 3 ogen, dan zal hij mooier bloeien.

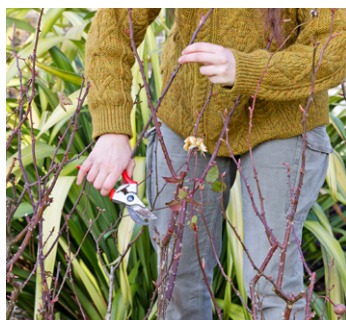

20
MINUTEN
OVER

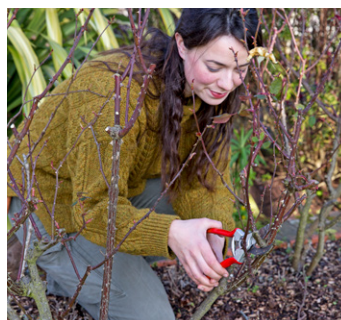
Geef onlangs geplante klimplanten steunen die in het voorjaar begroeid zullen raken met nieuwe aanwas. Behandel houten steunconstructies met een houtbeschermers voordat je de losse, lange stengels die nu op de grond liggen aanbindt.

STAP VOOR STAP Heesterrozen snoeien

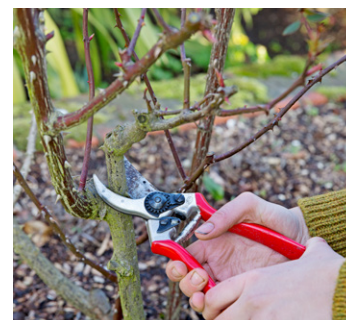
Snoei heesterrozen nu ze nog in winterrust zijn, ook al lopen ze binnenkort alweer uit. Juist daarom moet je nu snoeien in plaats van later in het voorjaar, want zo voorkom je dat de plant energie verspilt. Vergeet niet om na het snoeien al het snoeiafval op te ruimen en zorg ervoor dat er geen oude bladeren meer aan de plant zitten. Zo minimaliseer je het risico op ziekteverspreiding in de nieuwe aanwas.

1 Kort de heesterroos met een derde in. Misschien moet je hiervoor alleen de langste takken terug snoeien.

2 Bepaal welke takken zijn beschadigd of elkaar kruisen en snoei die weg voor meer licht en lucht in het midden van de plant.

3 Gebruik een snoeischaar of takkenschaar met lange grepen om de oudste houtige takken te verwijderen.

Controleer of gerooide pastinaken vrij zijn van kanker en wortelvlieg en bewaar alleen gezonde exemplaren.

Rooi pastinaken naar behoefte

Rooi zoveel pastinaken als je nodig hebt, maar haal ze alleen uit de grond als je van plan bent ze meteen te gebruiken. Het is niet de moeite waard om ze op te slaan. Niet alleen blijven ze in de grond langer goed, maar ze worden

bovendien nog lekkerder. Naarmate de aarde kouder wordt, zetten de wortels namelijk meer zetmeel om in suiker ter bescherming tegen de vorst.

Pastinaken kunnen heel diep reiken, dus steek eerst de grond op

een afstand van ongeveer tien centimeter rondom de wortelen los. Dan kun je ze uitgraven zonder ze te beschadigen.

Doe dit in lichte grond met een tuinvork en in zware grond met een spade.

PAS OP VOOR Slakken onder bladeren

Verwijder gevallen bladeren op de grond rond bladgroenten zoals snijbiet en spinazie om te controleren of er slakken onder schuilen.

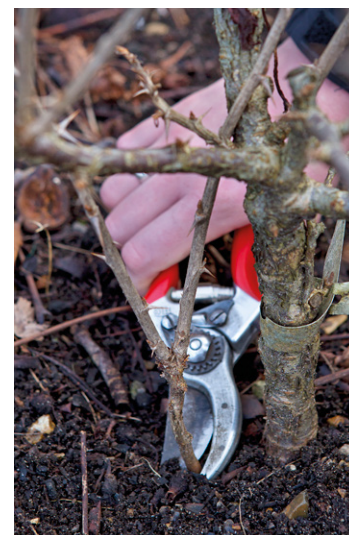
Bij zacht weer zijn ze vrij actief, zelfs in hartje winter. Dus hoe meer je er nu weghaalt, hoe minder slakken zich in het voorjaar kunnen voortplanten.

Dit klusje trekt amfibieën en vogels aan die je helpen bij de slakkenjacht en zullen smullen van de hoopjes eieren die bloot komen te liggen.

Breek waterloten van kruisbessen af

Verwijder de waterloten die opkomen in de buurt van kruisbessenstruiken en die je in de zomer over het hoofd hebt gezien. Ze zien eruit als zelfstandige scheuten, maar ontspruiten in werkelijkheid aan de wortels van de hoofdstruik en verbruiken daarbij de energie van de plant. Als je ze alleen maar inkort, zullen ze weer uitlopen, dus breek ze als het even kan van de wortel af. Verstoor de grond rond de struik zo min mogelijk om het risico op nieuwe waterloten te beperken.

Verwijder waterloten met een snoeischaar.

Checklist

- ☐ Zaai vroege wortelvariëteiten onder vliesdoek in zeer goed drainerende grond.
- ☐ Druk de aarde rond koolsoorten aan om te voorkomen dat de wortels bij winderig weer worden losgewrikt.
- ☐ Bouw of repareer fruitkooien om je fruit later tegen vogels te kunnen beschermen.
- ☐ Zaai tuinbonen in de vollegrond of in potten op een beschutte plek buiten.
- ☐ Verwijder de rotte vruchten die in je pruimenbomen zijn blijven hangen en gooi ze weg.

STAP VOOR STAP Uien zaaien

Als je dit jaar grote, mooie uien wilt kweken, volg dan het voorbeeld van professionals en zaai ze nu binnen. Bij 15°C ontkiemen de zaden binnen twee weken. Verspeen de zaailingen naar turfrijpe potgrond zodat ze goed kunnen groeien en plant ze in de moestuin wanneer ze groot genoeg zijn.

1 Verkruiemel goed drainerende potgrond in een zaaiak tot die driekwart vol is. Druk de grond licht aan met een plank.

2 Vul aan met een laag gezeefde potgrond en druk die weer aan tot een vlakke laag zeer fijnkorrelige potgrond. Zaai gelijkmatig.

3 Bedek met 3-5 mm gezeefde potgrond of vermiculiet en druk aan. Laat de bak zich volzuigen met warm water en zet hem in de kas.

Door snel groeiende, omhoog gerichte takken groeit de boom dicht en vermindert de oogst.

Dun appelbomen uit

Appelbomen zijn nu in winterrust en daarom is dit de perfecte snoeitijd. Takken die door het centrum van de boom groeien of op een andere manier de boom te dicht maken, snoei je terug tot op de tak of stam waaraan ze ontspruiten.

Het doel is dat de productieve takken zoveel mogelijk licht krijgen. Het fruit zal aan de korte sporen op

rijp hout groeien. Aan horizontale takken groeien de meeste vruchten, dus die moeten worden ontdaan van andere aanwas die schaduw geeft. Laat korte, nieuwe zijscheuten uitgroeien tot productieve takken en kort lange takken met een derde in. Reinig na elke boom je gereedschap om verspreiding van infecties te voorkomen.

Maak de grond rond preien voor het rooien los om beschadiging van de stengels te voorkomen.

Oogst de eerste prei

Graaf prei uit met een handvork. Schud de aarde van de wortels voordat je die inkort en verwijder een of twee buitenste lagen van de prei totdat je een schone, malse stengel overhoudt die klaar is voor

gebruik in de keuken. Knip de slappe uiteinden af en gooi al het afval op de composthoop.

Preien kunnen de hele winter in de grond blijven, dus oogst ze alleen wanneer je ze nodig hebt.

Laat poot-aardappelen voorkiemen

De eerste vroege aardappelen worden meestal tussen half maart en half april gepoot, dus je kunt nu beginnen met voorkiemen.

Plaats ze rechtop in een eierdoos, zonder dat ze elkaar raken, met de kiempuntjes naar boven. Zet ze zes weken op een lichte en koele, maar vorstvrije plek. Je kunt de poot-aardappelen het beste op een tafel zetten, buiten het bereik van hongerig ongedierte.

Door aardappelen te laten voor-kiemen, ontwikkelen ze nog voor het poten korte, sterke scheuten.

10
MINUTEN
OVER

Bedek bedden met geplante knoflooktenen met gesnoei-de twijgen om te voorkomen dat vogels de tenen uit de grond trekken. Je kunt nu ook extra knoflook planten, mits de grond niet te nat is.

Of plant knoflook in kleine potten of modules met potgrond en plant ze uit in het voorjaar.

Als de tenen worden blootgesteld aan winterse kou, zullen ze uitgroeien tot mooie knoflookbollen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Verwijder condens aan de binnenkant van de kas-ruiten met een schone doek of raamtrekker. Als je de kas 's winters wat droger houdt, beperk je het risico op schimmelziekten. Zet bij zachter weer (vanaf 10 °C) 's middags de roosters een half uurtje open.

Zaai eenjarige zomerbegonia's

Zaad van eenjarige zomerbegonia's ontkiemt in twee à drie weken, dus als je nu zaait heb je genoeg tijd om ze op te kweken tot sterke, bloeiende planten. Zeef potgrond om een fijnkorrelig, glad oppervlak te creëren en zet de zaaibak in een grotere bak met warm water zodat de grond zich kan volzuigen.

Zaai vrij dun op het oppervlak en bedek de zaadjes niet, want ze hebben veel licht nodig. Dek de bak zo nodig af met een transparant deksel voor een gelijkmatige vochtigheid en houd de temperatuur rond de 25 °C. Verwijder het deksel zodra de zaailingen verschijnen en zet de bak op een warme, lichte plek. Benevel de bladeren van tijd tot tijd.

Begoniazaad is te koop met een felgekleurde coating, wat het zaaien vereenvoudigt.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

Zaai dun vanuit je handpalm om geen zaad te verspillen.

Zaai vroege sla

Zaai nu alvast wat sla voor een vroege oogst. Vul een bak met turf-vrije universele potgrond en druk goed aan om het oppervlak te egaliseren. Zet de zaaibak in een grotere bak met een laagje water zodat de grond zich kan volzuigen. Zaai dun

op het vochtige oppervlak en bedek de zaadjes met een 3 mm dikke laag gezeefde potgrond of vermiculiet. Druk licht aan.

Bij 18 °C ontkiemt slazaad binnen een paar dagen. Geef de zaailingen veel licht.

Geef dahlia's verse potgrond als je 's winters rot signaleert.

Controleer dahliaknollen

Binnenkort lopen dahlia's weer uit, dus check de knollen en verwijder exemplaren met rotte plekken zodat infecties zich niet verder verspreiden.

De knollen moeten stevig en gezond zijn om gezonde planten te produceren, dus gooi ook rimpelige

en zwakke exemplaren weg. Kort de kleine, vezelige wortels aan de rest van de knollen in en leg ze terug in hun bakken met potgrond. Als je inderdaad knollen met rotte plekken (schimmels) hebt gevonden, moet je de potgrond vervangen.

Snoei druivenstokken

Snoei druivenstokken in de kas nu de planten nog in rust zijn. Doe je het later, dan zullen ze verzwakken, omdat de snoeiwonden te veel sap verliezen. Snoei alle sterke zijscheuten aan de zijtakken terug tot op een of twee ogen. Snoei dunne scheuten in hun geheel terug om te voorkomen dat de plant energie stopt in onproductieve aanwas.

Druivenstokken in de kas hebben vaak lange zijtakken die het gewicht van de druiventrossen moeten dragen. Controleer daarom dat deze takken stevig zijn aangebonden – vervang waar nodig het binddraad – om de plant voor te bereiden op de volgende oogst.

Snoei sterke scheuten terug tot op één oog en verwijder zwakke scheuten in hun geheel.

Checklist

- ☐ Maak al je potten en zaaibakken schoon, zodat je in het voorjaar meteen kunt beginnen met zaaien en verpotten.
- ☐ Verhuis een paar aardbeienplanten naar potten en zet die in de kas voor een vroege oogst.
- ☐ Verwijder afgevalen bladeren en ander vuil uit de kasgoten.
- ☐ Knip uitgebloeide bloemhalmen van vlierorchideeën net onder de onderste verwelkte bloem af.

Plant voor een goede bestuiving een andere appelboom in de buurt die in dezelfde periode bloeit.

Plant een appelboom met kale wortels

Plant een nieuwe fruitboom met kale wortels in plaats van een in een pot gekweekt exemplaar. Wortelgoed is namelijk goedkoper en bovendien gemakkelijker te hanteren en te transporteren.

De winter is een goede periode om bomen te planten, omdat ze nu minder water nodig hebben. Maar plant ze niet in drassige of bevroren grond.

Voor een goede bestuiving hebben appels een andere boom in de buurt nodig die in dezelfde periode bloeit. Kijk dus rond of dat bij jou in de buurt het geval is. Als je tuin afgelegen ligt, dan moet je zelf een andere appelboom of een wilde appel planten. Heb je niet veel ruimte, kies dan leibomen die bijvoorbeeld als enkel snoer zijn geleid.

Zorg ervoor dat de boom in het groeiseizoen na het planten genoeg water krijgt. Geef liever minder vaak veel water dan regelmatig een beetje, want daarmee stimuleer je de wortels om de diepte in te gaan.

STAP VOOR STAP Een appelboom met kale wortels planten

1 Maak een gat dat net zo diep is als de wortels en 20 cm breder. Maak de bodem van het gat los met een tuinvork en giet er water in. Plaats ook een boompaal.

2 Zet de wortels vóór het planten minstens een uur in een emmer water. Bestrooi de vochtige wortels daarna met mycorrhizaschimmels, dan zal de boom beter aanslaan.

3 Houd de boom tijdens het planten dicht bij de steun. Druk de aarde rond de wortels goed aan. Controleer of de plant net zo diep staat als hij bij de kwekerij stond.

4 Geef royaal water zodat de wortels vocht kunnen opnemen. Breng rond de boom een laag compost aan, maar op voldoende afstand van de stam.

FOTO'S: PAUL DEBOIS, JASON INGRAM

Ontwar de wortels zodat je ze kunt uitspreiden.

Vul lege plekken in potten met groenblijvers

Om lege plekken in potten op te vullen, kun je dwergconiferen en bolvormige groenblijvende planten langs de randen zetten. Zet de planten van tevoren in een emmer water zodat de wortels zich kunnen volzuigen. Vul de nieuwe pot met

een mengsel van turfrijke potgrond en wat scherp zand.

Haal de conifeer uit zijn pot en ontwar de wortels voordat je hem in de nieuwe potgrond zet. Druk de aarde rond de wortelkluit stevig aan en geef royaal water.

Verzorg handgereedschap

Maak handgereedschap zoals spades schoon en scherp zodat ze nog jaren meegaan. Spoel eerst alle aangekoekte aarde van het blad en maak de greep en steel schoon. Droog de spade goed af en gebruik een vijl om de onderrand van het blad te polijsten en scherp te maken.

Gebruik tot slot een doek of kwast om het metaal in te vetten met afgepaste motorolie. Zo voorkom je dat het blad in de schuur gaat roesten.

Wrijf het blad in met een dunne laag olie om roesten te voorkomen.

Bescherm bollen in potten

Dek bloembollen af om te voorkomen dat ze worden verorberd door eekhoorns en muizen. Vooral tulpen en krokussen zijn favoriet en het beste is om de weg naar de bollen te blokkeren.

Verfrommel plastic gaas tot een prop zodat het een meerlaagse barrière vormt. Kippengaas werkt ook. Veranker het gaas goed en verwijder het pas wanneer de bladeren verschijnen. Eekhoorns zijn niet zo dol op narcissen en hyacinten.

Met een prop gaas bescherm je bloembollen in potten.

Met een lichtgewicht sneuwschuif loop je minder risico dat je je rug forceert.

Ruim sneeuw

Voor het ruimen van sneeuw gebruik je een lichtgewicht, plastic sneuwschuiver. Zo'n schuiver is trouwens ook handig om in het najaar hopen herfstbladeren te verplaatsen. Gebruik strooizout en scherp zand om paden en bestrating van ijs te ontdoen.

Gebruik één deel strooizout op drie delen scherp zand en strooi het mengsel op bestrating, maar nooit vlak naast perken of borders. Spoel metalen gereedschap na dit klusje goed af om te voorkomen dat planten met het zout in aanraking komen. Ruim sneeuw voordat je eroverheen loopt om te voorkomen dat het vastvriest en verraderlijk glad wordt.

Checklist

- ☐ Houd de lucht rond kamerplanten vochtig door de potten op schotels met steentjes te zetten en de schotels tot net onder de pot met water te vullen.
- ☐ Leg rond de stam van fruitbomen karton neer en bedek dat met compost om onkruid te onderdrukken.
- ☐ Zorg ervoor dat dieren onbevroren water tot hun beschikking hebben en gemakkelijk in en uit vijvers kunnen komen.

STAP VOOR STAP Snoei prachtriet

Snoei oude stengels van bladverliezende grassen zoals prachtriet (*Miscanthus*) terug, vooral als ze te lijden hebben gehad van het winterse weer. De meeste soorten prachtriet zijn zeer winterhard, waardoor latere vorst ze niet zal deren. Maar bij een gevoeliger gras als lampenpoetsersgras (*Pennisetum*) kun je beter tot het voorjaar wachten met snoeien, want de oude halmen beschermen de wortelhals tegen de kou.

1 Pak steeds een bos halmen stevig vast en knip die vlak boven de grond af. Leg de afgeknipte halmen op de grond.

2 Verwijder onkruid dat naast of in de pol groeit. Gebruik een tuinschepje of onkruidsteker om de wortels zo diep mogelijk uit te graven.

3 Breng de oude halmen naar de composthoop. Knip ze met een snoeischaar in kleinere stukken zodat ze sneller vergaan.

Controleer regelmatig of je vogelbadjes moet aanvullen.

Geef vogels water en voedsel

Houd vogelbadjes gevuld. Vogels hebben water nodig om in te baden en van te drinken. 's Winters, wanneer het vriest, is drinkwater cruciaal om te kunnen overleven, vooral voor vogels die voornamelijk zaden eten. Dus als er

geen vijver of waterstroom in de buurt is, zijn ze afhankelijk van jouw vogelbadje.

Vogels maken het water vaak smerig, dus maak de schotel goed schoon voordat je hem met vers water vult.

Keer de composthoop

Versnel de compostproductie door de hoop te keren, waarbij je de koudere buitenlagen naar binnen werkt.

Het keren belucht de hoop en activeert de bacteriën die de compost opwarmen, wat het afbraakproces versnelt. Uiteindelijk zal al het materiaal wel vergaan, maar als

je de hoop niet keert is het resultaat minder gelijkmatig en verloopt het proces trager. Het is dus echt de moeite waard om de compost om de paar weken te keren om je eigen perfecte bodemverbeteraar te maken. Het is meteen een goede work-out waar je warm van wordt!

Keer de composthoop regelmatig zodat het afbraakproces efficiënter en sneller verloopt.

Volgende maand

- ☐ Plant vaste planten met kale wortels.
- ☐ Verspeen zaailingen in de kas.
- ☐ Zaai wortelen, radijsjes en rode bieten binnen.
- ☐ Bereid de grond voor op de planten in het voorjaar.

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen?

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 69,- en in België € 72,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Head of Content – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredactie

Anne Wiegers

Redactie

Iona van den Dries, Jos Heijmans,
Helga Kluiter en Linda Passies

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born, Marieke van der Eerden, Jaap Molenaar (De Bijenstichting), Stichting NL Bloei!, Rogier van Vugt en redactie Gardeners' World UK

Art director

Nick Groenewold

Vormgeving

Lisanne Cobussen, Ferry Dorresteyn, Susan Gerbrands-Derksen, Tom Gerrits, Mylène Nales, en Ellen Willemsen

Sales

Gavin Woesthoff
+31 (0)6 20 50 98 54
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing

Anouk Tolboom
+31 (0)24 24 04 595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij

Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

januari Groeigids

Je kunt nog planten met kale wortels planten en beginnen met binnenshuis te zaaien.

Binnen zaaien ■ **Buiten planten/zaaien** ■ **Oogsten** ■

De beste keuzes voor januari		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Bramen Deze zijn rijk aan plantaardige chemicaliën, polyfenolen genaamd, die goed zijn voor het lichaam. Haast je niet om te plukken, want overrijpe bramen hebben de hoogste gehalten.												
	Tips Leid bramen langs een steunconstructie van draden en verwijder overtollige uitlopers. Plant ↓ als bij de kweker Afstand ↔ 3-5 m uit elkaar ↗ 2,5-3 m tussen rijen												
	Doperwten Helpen bij het reguleren van de bloeddruk en gunstige darmbacteriën, alsook het versterken van het immuunsysteem.												
	Tips Zorg ervoor dat je erwten regelmatig plukt, zodat er steeds weer nieuwe peulen aangroeien. Zaai ↓ 3 cm diep in modules Afstand ↔ 5-13 cm uit elkaar ↗ 15-30 cm tussen rijen												
	Kruisbessen Bron van koper en ijzer in combinatie met vitamine C en een nuttige toevoeging voor mensen met een risico op bloedarmoede door ijzertekort.												
	Tips Verwerk goed verteerde mest of compost door de grond, alvorens de kale wortels te planten. Plant ↓ Als bij de kweker Afstand ↔ 1,2-1,5 m uit elkaar ↗ 1,2-1,5 m tussen rijen												
	Prei Caloriearm en een goede bron van kalium, foliumzuur en vitamine C. Door te stomen in plaats van te koken behoud je meer van hun actieve bestanddelen.												
	Tips Voor hun typische witte stengels moet je de grond rond de planten aanaarden tijdens de groei. Zaai ↓ 2,5 cm diep in modules Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30-38 cm tussen rijen												
	Pruimen De vezels in pruimen en een fytonutriënt genaamd chlorogeenzuur helpen de bloedsuikerspiegel in balans te brengen. Eet ze vers van de boom, droog ze, vries ze in of maak er pruimenleukeur van.												
	Tips Kies een zelfbestuivende variëteit als je slechts voor één boom de ruimte hebt. Plant ↓ als bij de kweker Afstand ↔ 7 m uit elkaar ↗ 5 m tussen rijen												
	Rabarber Als bron van vitamine K zijn deze stengels een prima toevoeging voor gezonde botten en bloedstolling. Heerlijk in smoothies of in allerlei baksels												
	Tips Gevestigde rabarber kan buiten worden voorgetrokken voor vroegere, zoetere en zachtere stengels. Plant ↓ als bij de kweker Afstand ↔ 90 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Radijs Radijs staat bekend om zijn peperige smaak in salades en is een bron van vitamine C, ijzer en calcium. Probeer ze ook eens warm gesauteerd in boter.												
	Tips Geef niet te veel water, want dat stimuleert te bossige groei. Zaai ↓ 1 cm diep in rijen Afstand ↔ 1 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen												
	Spinazie Spinazie zit boordevol voedingsstoffen en fytochemicaliën. Het kan ontstekingen temperen en de effecten van spierpijn tijdens het sporten verlichten.												
	Tips Help jonge planten om zich snel te vestigen door bladvoeding te gebruiken. Zaai ↓ 1 cm diep in rijen Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Tuinbonen Minder calorieën maar rijker aan foliumzuur en vitamine C dan erwten. Eet tuinbonen als je je energieniveau wilt verhogen.												
	Tips Kweek dwergcultivars als je weinig ruimte hebt. In potten kweken kan ook. Zaai ↓ 8 cm diep in rijen Afstand ↔ 23 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
	Wortelen Worteltjes zijn rijk aan carotenoiden en helpen je ogen te beschermen tegen ouderdomsgerelateerde aandoeningen. Roerbak om de opname van deze vetoplosbare stoffen te verbeteren.												
	Tips Door de grond relatief droog te houden, krijgen wortelen een zoetere smaak. Zaai ↓ 1 cm diep in rijen Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen												

Volgende maand

Het februari-nummer ligt vanaf
23 januari in de winkel.

De lekkerste en heetste tips voor het
zaaien van pepers.

Leg een productieve groentetuin aan
met de ontwerpids van Alan.

Kweek zelf natuurlijke kleurstoffen voor
je kleding.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; PAUL DEBOIS;
GETTY/ANNA OSTANINA

De wintersnoei

Pak de snoei van bomen
en struiken grondig aan
met de tips van Monty.

6,99

Bestel dit nummer
vóór 4 januari met
GRATIS VERZENDING
Ga naar [gardenersworld
magazine.nl/voorverkoop](http://gardenersworldmagazine.nl/voorverkoop)

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave
van Gardeners' World automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar **+31 (0)24 2027 827**

**Gardeners'
World**

"IN BATAVIALAND BOUWEN WE AAN SCHEPEN, MAAR VOORAL AAN MENSEN."

HET BUITENGEWONE VERHAAL VAN MARCO, DE MAN DIE IN BATAVIALAND HOUT OMTOVERT TOT BOTEN

Op de Batavialand-scheepswerf wordt druk gebouwd aan Het Waterschip. Hiermee komt een stukje geschiedenis weer tot leven, maar het is vooral een sociaal project voor mensen die even zin hebben in iets anders, of een duwtje in de rug kunnen gebruiken. Timmerman en leermeester Marco vertelt over werken bij Batavialand.

MARCO, TIMMERMAN EN LEERMEESTER BIJ BATAVIALAND

Eerst leerling, nu leermeester

"Op school kon ik mijn hoofd er niet bijhouden, ik was liever met mijn handen bezig. In 1994 ben ik hier begonnen, als leerling in een werkgelegenheidsproject. Ik kreeg twee jaar de tijd om het vak te leren en moest dan eigenlijk mijn vleugels spreiden, maar ik ben hier nooit vertrokken. Vandaag ben ik zelf leermeester, en heb ik mijn eigen leerlingen. Dat zijn vrijwilligers, stagiairs, maar ook vaak mensen die hier via de sociale dienst terecht komen."

Bouwen aan mensen

"Samen creëren en successen behalen, dat vind ik het allerleukste aan de job. Het is heerlijk om te zien hoe leerlingen stralen van fierheid, en hoe ze aan zelfvertrouwen winnen. Ze maken deel uit van een team en bouwen weer een arbeidsritme op. Ze maken iets, en groeien ervan. In Batavialand bouwen we aan schepen, maar vooral aan mensen."

"Dingen maken op manieren die vroeger ook al werkten, daar word ik gelukkig van."

EEN PASSIE VOOR AMBACHT

Het Waterschip

"We bevinden ons hier onder zeeniveau. Boeren komen daarom af en toe eens een schip tegen op hun land. Tot nu toe zijn er al meer dan 400 gevonden, waarvan 40 waterschepen. Door al die vondsten konden we het model goed in kaart brengen. En vandaag bouwen we er hier zo eentje. Een waterschip is een vissersboot met een bun, een ruimte gevuld met water om vissen levend te bewaren na de vangst."

Oud en nieuw

"Het ambacht, dingen maken op manieren die vroeger ook al werkten, daar word ik gelukkig van. Maar we leiden hier natuurlijk mensen op om met moderne tools te werken. Ze moeten wel weten hoe een elektrische schaaf of kettingzaag werkt. We gebruiken nu de zware machines voor de basis en werken zoveel mogelijk af met de hand."

EEN BUITENGEWONE DAG

Dat doe je maar een keer

"Ik was aan het werk aan de Zeven Provinciën, een van de beroemdste oorlogsschepen uit de Nederlandse Gouden Eeuw. Ik moest een meterslang stuk hout zagen, maar halverwege

de plank zag ik dat ik fout bezig was.

Ik had die gigantische plank dus om zeep geholpen. Met knikkende knieën ben ik dan naar de bouwmeester gegaan. Ik verwachtte het ergste, maar kreeg een 'ach, dat doe je maar één keer' in de plaats. Een uurtje later vroeg hij me of ik leermeester wou worden. Iedereen maakt fouten, en we moeten stoppen met daar zo bang van te zijn. Wie niets fout doet, leert ook niets. Dat wil ik ook aan mijn leerlingen meegeven. Soms gaat er eens iets mis, maar da's oké. Het maakt je een mens."

SCHERPE ZAAGTIPS VAN MARCO

Leren anticiperen

"Als je kettingzaag tijdens een klus scheeftrekt, heeft dat meestal een reden. Vaak zijn de tanden van je ketting niet goed geslepen, of zitten er bramen op je blad die ervoor zorgen dat het scheef is afgesleten. Dat zijn dingen die gewoon gebeuren, maar je kan er wel op leren anticiperen. Stop even met werken, haal je kettingzaag uit het hout, zoek de oorzaak van het probleem en probeer het op te lossen. Merk je dus tijdens het zagen dat het fout loopt, dan is het niet altijd te laat."

ZO DOE JIJ HET ZELF, MET STIHL!
NEEM EEN KIJKJE OP [STIHL.BE](https://www.stihl.be)/STIHL.NL.

KUPERS TUINREIZEN

Al 37 jaar
dé tuinreizen
specialist!

De Tuinreizen
brochure voor
2024 is uit!

Bestel onze brochure GRATIS op onze website:
www.kuperstuinreizen.nl of bel 045 8200 908